

Foto Suzi Pertot

Pustne maske v beneških dolinah

Uvodnik

Jurij Paljk

Nemočni pred koronavirusom

Novice o mrtvih in okuženih s Kitajskega in cellega sveta zaradi pogubnega koronavirusa so različne. Tudi najbolj pošten kronist ne ve, ali gre vsem verjeti. Medtem ko to pišemo, torek zjutraj, 18. februarja, lahko preberemo samo zadnje številke, ki jih sporočajo uradni kitajski viri: za posledicami nove oblike gripe je umrlo že več kot 1900 ljudi, okuženih je več kot 72 tisoč, Kitajska pa je tudi sporočila, da je dala v karanteno več kot 60 milijonov ljudi: ne smejo se prosto gibati, biti morajo zaprti doma, samo trikrat tedensko lahko gredo po hrano v bližnje trgovine. Da gre za izjemne razmere na Kitajskem, priča tudi dejstvo, da je umrlo več zdravnikov in članov medicinskega osebja, ki se je v velenosti Wuhan spopadalo s koronavirusom, zadnji med njimi je tudi direktor bolnišnice. Edino zdravilo, če smemo to terapijo sploh tako imenovati, proti koronavirusu je, da ozdravljenim bolnikom odvzamemo kri in plazmo, ki vsebuje protitelesa proti koronavirusu, in tako pomagajo težkim bolnikom. Kitajski politični in zdravstveni vrh zato poziva okrog 15 tisoč že ozdravljenih bolnikov, naj darujejo kri, ker bodo tako rešili življenja. Pred dnevi so francoski zdravniki opozorili, da bi okužba s koronavirusom lahko postala svetovna epidemija, medtem ko kitajske zdravstvene oblasti seveda mirijo in trdijo, da okužbe obvladujejo. Generalni direktor Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) Tedros Adhanom Ghebreyesus je opozoril pred odvečnim optimizmom. Po njegovih besedah je treba trend upadanja novih primerov okužbe "razlagati z veliko previdnostjo, saj se to lahko spremeni, ko bodo prizadete nove populacije. Prezgodaj je reči, da se bo ta upad nadaljeval. Vsi scenariji ostajajo možni". Občutek nemoči je velik zaradi negotovosti. Treba je tudi opozoriti, da so skoraj vse podatke posredovale oblasti in večkrat tudi niso verodostojni.

ŠTMAVER Praznik zavetnika sv. Valentina

Zven slovenske pesmi ...

Sv. Valentin prvi spomladin, se glasi slovenski pregovor, ki je bil včasih v naših domovih zelo poznan, saj so naši predniki živeli v tesnem stiku z zemljo, tudi če je bilo samo za zaplato, in znali ceniti njene darove. Zato so komaj čakali, kdaj se bodo zamrznjena tla odtilila in bodo lahko začeli kopati in misliti na setev in sajenje. Zdaj pa zime skorajda ni več. Zvončki so že pred dnevi veselo prikukali iz zemlje in se radostijo sončnih žarkov. Sv. Valentin pa ohranja svoj žar, ki se ga posebno veselijo zaljubljeni, saj je to njihov praznik, ki ga zna žal spretno izrabiti naša le v potrošništvo zazrta družba.

Sv. Valentina imajo še posebno radi v Št mavru, saj je njihov zavetnik. Že trideset let mu vsako leto domače Kulturno društvo Sabotin, v sodelovanju z župnijo sv. Mavra in Silvestra ter z Zdrženjem Krajevna skupnost Pevma - Št maver - Oslavje in pod pokroviteljstvom Občine Gorica, Zveze slovenske katoliške prosvete in Dežele FJK, v prostorih nekdanje št mavske šole namenja tridnevno praznovanje. Letos se je začelo na sam godovni dan sv. Valentina, 14. februarja. Kot vselej so bili prvi "na delu" kvartopirci s tekmovanjem v briškoli. Posebno zanimivo je bil tudi tokrat sobotni večer. Program je povezovala mlada Barbara Devinar, ki je najprej pozdravila goste, goriškega odbornika Ferdinanda De Sarna, deželnega predsednika SSO Walterja Bandlja, števerjansko župnjo in predsednika ZSKP Franco Padovan, župnika in dekana št andreške dekanije Marijana Markežiča, predsednika Zdrženja Krajevna skupnost Pevma - Št maver - Oslavje Lovrenca Persoglio, goriško občinsko svetnico Serenello Ferrari in števerjansko občinsko odbornico Martino Valentinčič.

/str. 6
Iva Koršič

Krovni organizaciji v Čedadu

V sklopu pobud, ki jih Slovenska kulturno gospodarska zveza organizira skupaj s tednikom Matajur ter s KD Ivan Trinko, da bi ljudem približala našo deželno stvarnost, je v Čedadu pred kratkim potekalo srečanje s predsednico SKGZ Ksenijo Dobrila in predsednikom SSO Walterjem Bandljem. V prostorih knjižnice KD Ivan Trinko, na istoimenski ulici, se je zbralo kar lepo število gostov in poslušalcev, med njimi najvišji predstavniki naših zamejskih ustanov in organizacij ter generalni konzul RS Vojko Volk in konzulka Tanja Mljač. Minister za

Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Česnik zaradi bolezni ni mogel biti prisoten. Uvodne besede sta podala predsednica društva Ivan Trinko Iole Namor ter Rudi Pavšič v imenu Novega Matajura. Ksenija Dobrila, ki bo marca letos končala prvo leto svojega predsedniškega mandata, je podala začetne misli o vlogi in delu krovnih organizacij. Poudarila je, da je slovenska skupnost v Italiji ena izmed najbolj razvitih manjšin, ki jo vsaj na videz združuje velika kohezijska sila, in to nam je nedvomno lahko v velik ponos.

/str. 2

Pogovor

Videmska
radijska postaja
Radio Onde
Furlane (ROF)
praznuje letos
40-letnico
delovanja

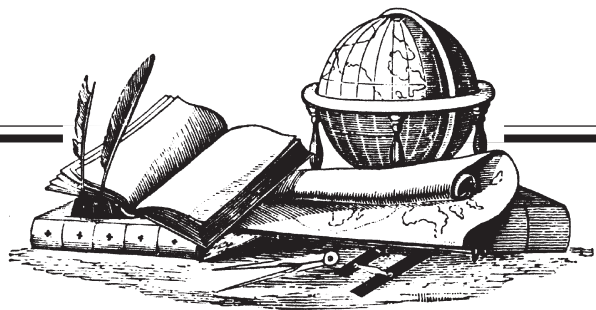
3

Težka izguba

Umril je msgr.
Franc Bole, "oče
urednik"
Ognjišča in Radia
Ognjišče, velik
primorski
duhovnik

5

S 1. strani / Večer s predsednikoma krovnih organizacij SSO in SKGZ

Več pozornosti usmeriti v izpraznjevanje beneških vasi

Tako Walter Bandelj kot Ksenija Dobrila sta poudarila, da je sodelovanje med obema krovima organizacijama, SSO in SKGZ, kljub nekaterim različnim stališčem, zelo dobro. Strinjata pa se, da bi težko lahko imeli samo eno skupno krovno organizacijo, kajti pluralizem je treba spoštovati in ohranjati. Oba predstavnika sta nato spregovorila o pomembnih dogodkih, ki čakajo Slovence v zamejstvu letos, to se pravi o 100-letnici sežiga Narodnega doma v Trstu, ki jo bomo proslavili v prisotnosti predsednikov obeh držav, ter o 90-letnici Prvega tržaškega procesa in usmrtni štirih junakov na bazovski gmajni. Pogovor seveda ni mogel mimo napetosti, ki jo je v teh dneh, predvsem pa ob nedavnem dnevu spomina, čutiti v Trstu, Gorici in, sicer veliko manj, v Benečiji. Oba predsednika sta se morala zamisliti ob vprašanju moderatorja Pavšiča, češ kako naj se kot manjšina odzove-

mo na napetost in obtožbe desnice, pa tudi dobrnega dela tistih, ki so na oblasti. Predsednik SSO Walter Bandelj je glede na to poudaril, da sta sodelovanje in sprava vsekakor nujna, ker, če si bomo stali narazen, do pozitivnih premikov ne bo prišlo, prijateljstvo in medsebojno poznavanje pa bosta morda prinesla spremembe tudi med tistimi, ki so nam nenaklonjeni. Velik del večera je bil namenjen vrnitvi stavbe Narodnega doma in načrtov glede njene uporabe in namembnosti, ki jih manjšina šele pripravlja. Če bomo Slovenci Narodni dom res dobili nazaj, se postavlja tudi vprašanje zelo dragega

vzdrževanja. Po mnenju Ksenije Dobrila bi bilo treba zato pomisliti tudi na dejavnosti, ki bi bile vezane na gospodarstvo in torej produktivne, in na sodelovanje s Slovenijo, ki naj bi tudi konkretno pripomogla k vsebinski obogatitvi pomembne strukture ter k njenemu vzdrževanju. Na čedajskem srečanju je bilo tudi veliko govora o šolstvu, ki je bistvenega pomena za razvoj in je steber celotnega manjšinskega napredka. Walter Bandelj je v tem okviru zelo konstruktivno razmišljal o trijezičnem šolstvu v Kanalski dolini, ki bi predstavljalo, po dvojezični šoli v Benečiji, še dodatni didaktični eksperimentalni pro-

Politično delovanje in obujanje narodnostne zavesti imata vsekakor svoj pomen, kot so v okviru debate poudarili nekateri predstavniki Benečije, brez gospodarske rasti pa ne gre. Medtem ko znaša povprečni dohod-

dek na prebivalca v deželi FJK 21.077 evrov letno, v Trstu pa celo 22.720 evrov, je v skoraj popolnoma zapuščenih občini Dreka v Benečiji povprečni dohodek le 11.000 evrov. Vse beneške občine so na repu deželne lestvice, tako glede povprečnega dohodka kot infrastrukture ter gostote naseljenosti. Marsikdo izmed poslušalcev je zato poudaril, da je že prav, da se tudi v Benečiji govori o vrnitvi Narodnega doma, več pozornosti pa bi morali krovni organizaciji nameniti praznim vasem in brezupu, ki vsekakor ne pripomoreta k ohranjanju narodne zavesti in jezika.

Suzi Pertot

jekt. Trijezična šola bi vsekakor ustavila tudi odhod mladine iz Kanalske doline. Veliko dijakov se namreč odloča za študij v sosednji Avstriji. Debat o pomenu šolstva, jezika in pridobivanja novih spretnih govornikov pa je publika kmalu povezala z vprašanjem uporabe beneškega narečja na dvojezični šoli. Kljub nekaterim razlikam v stališčih si je bila večina prisotnih enotna, da je treba ohranjati narečje in ga posredovati tudi mlajšim rodovom. To predvsem v Benečiji, ki, ne smemo pozabiti, slovenskih šol ni imela nikoli, medtem ko sta Trst in Gorica uživala sadove prosvetljenstva že

Cementarna Anhovo, vzrok bolezni in smrti Kapital ne sme biti pomembnejši od ljudi

Težak, po industrijskih izpu-
stih smrdeč zrak v Kanalu,
v srednji Soški dolini, ni
ustavil protestnikov, mediji pravi-
jo, da jih je bi-
lo okoli 1000,
ki so se v
četrtek, 13. fe-
bruarja, po-
poldan zbrali
na spomin-
skem shodu
pred občinsko
palačo. NI-
SMO PODAT-
KI je bilo geslo
mirne manife-
stacije, ki je
hotela odgo-
vorne oblasti
opozoriti na
nevzdržno
stanje v okoli-
ci Kanala pa
tudi v sosednjih občinah, vse do
Gorice.

Kot smo v našem tedniku že po-
ročali, cementarna Anhovo, ki je v
rokah tujcev, kot gorivo uporablja
odpadke, tudi nevarne, ob so-
sežigu pa se v zrak dvigujejo težke
kovine, benzen, prašni in radiak-
tivni delci ter druge nevarne snovi,
ki jih je vsak od udeležencev z la-
stnimi dihalci lahko skozi vso ma-
nifestacijo zaznaval v zraku. Kljub
temu da je v zadnjih 20 letih um-
rlo ali zbolelo 2.500 ljudi, in to v
občini, ki jih šteje nekaj nad 5000,
in kljub temu da je ni družine ali
hiše, v kateri ne bi imeli kronične-
ga bolnika, mačehovska država

noče ukrepati. Ravno nasprotno,
Salonit Anhovo načrtuje v prihod-
njem letu sosežig še večje količine
odpadkov.

Foto S.P.

Da bi opozorili na nevzdržne raz-
mere in na zdravstvene težave do-
line, ki še danes plačuje visok da-
vek proizvodnji azbesta, je peticijo
odgovornim oblastem podpisalo
593 zdravnikov, občani pa so zbrali
do danes nad 7000 podpisov. V
četrtek, 13. februarja, je bila na-
povedana izredna seja za zaprtimi
vrati, katere so se poleg županje z
občinskimi svetniki udeležili pred-
stavniki Salonita, zdravstvene stro-
ke, Agencije za okolje RS ter Mini-
strstev za zdravje in okolje, Nacio-
nalnega inštituta za javno zdravje
ter Registra raka RS. Protestniki so
jih pričakali mirno in v tišini. Med-
tem ko so vstopali v sejno dvorano,

občinski stavbi, kjer naj bi pričaka-
la konec seje in novice o usodi pre-
lepe Soške doline. Vse naokrog po vasi so domačini
postavili umetniške instalacije o te-
mi okoljske problematike in so-
sežiga v Anhovem, slike in table s
podatki o onesnaženju. Medtem
ko je za zaprtimi vrati potekala seja
med lokalnimi oblastmi in vsemi
pristojnimi za reševanje problema,
so predstavniki civilne iniciative
DANES, ki je bila pobudnik mir-
nega spominskega shoda, orisali
udeležencem, kakšen je položaj lo-
kalnega prebivalstva.

/ str. 12
Suzi Pertot

Trst / Zanimivo srečanje o srednjeazijskem žarišču napetosti

Kompleksno ozadje interesnih prizadevanj in boj

Vse večje napetosti med
Združenimi državami
Amerike in Iranom
ogrožajo mir v Sredozemlju in
Italiji ter negativno vplivajo na
razvoj tržaškega pristanišča, je na
predstavitvi najnovejše številke
italijanske revije za geopolitiko
Limes v Trstu ugotavljal njen ured-
nik Lucio Caracciolo. Srečanje
*ZDA proti Iranu in tveganja za
Trst*, ki ga je kulturno središče Ve-
ritas v sodelovanju s partnerji v
četrtek, 6. februarja, priredilo na
Pomorski postaji, je bilo namen-
jeno srednjeazijskemu žarišču na-
petosti in njegovim morebitnim
posledicam. Srečanje je v imenu
organizatorjev uvedel pater Lucio
Larivera. Pred mesecem dni je obkrožila
svet vest o raketnem napadu, s ka-
terim so Američani ubili iranskega
generala Kasima Sulejmanija, kompleksno ozadje interesnih
prizadevanj in boj, v katere so
na Srednjem vzhodu vpete razne
države in sile, pa je znano le po-
navalcem tamkajšnjih dinamik. Revija *Limes* piše o tekmovalnosti
med dvema razvojnima osem, vzdolž katerih nameravajo zgra-
diti naftovod med Sredozemljem
in Perzijskim zalivom: eden naj bi
povezal Libanon, Sirijo, Irak in
Iran, drugi pa Izrael, Jordanijo,
Savdsko Arabijo in Združene
arabske emirate. Caracciolo je obrazložil, da Riad

doživlja Iran, v katerem je priso-
ten s spominom na nekdanje Per-
zijsko cesarstvo povezan ponos,
kot grožnja. Tudi zaradi tega, ker
živijo na vzhodu Arabskega polo-
toka, ki je bogat z naftnimi
ležišči, šiiti, ki so v Teheranu na
oblasti. Z ubojem generala se od-
pira možnost razvoja novih sce-
narijev v Iraku, ki je že vrsto let
pod iranskim vplivom. V Italiji delujoči slovenski geopo-
litični analitik Laris Gaiser je na
srečanju spomnil, da Trump izva-
ja točno to, kar pravi Kissinger, ki
se izredno boji mesijanske vloge
Irana, njegovih revolucionarnega
značaja (ki ne priznava medna-
rodnega reda) in dolgoročne
učinkovitosti. Po mnenju Gaiserja imajo Ame-
ričani glede Irana izdelano jasno
strategijo: v Teheranu podpirajo
globe z namenom, da bi prišlo
do izbruha napetosti, krize in po-
sledičnega umika jastrebov z
oblasti. Nezadovoljstvo je v Iranu
veliko: medtem ko je pred enim
letom vlada lahko računala na 50
% podporo prebivalstva, je zaradi
posledic dolgotrajnih sankcij in
pobojev (okrog tisoč žrtev), ki jih
je pred nedavnim izvedla, ta pa-
dla na 15 %. V državi se je pred
leti volitev udeleževalo 70 % vo-
lilnih upravičencev, nazadnje pa
samo 40 %. Iran, ki je decembra izvedel vo-
jaške manevre skupaj s Kitajsko in

Rusijo, bi potencialno lahko že iz-
delal atomsko bombo, za katero
je znanje prejel od Severne Kore-
je, "a je ne bo, ker ve, kam bi to
peljalo", je na morebitne medna-
rodne posledice take odločitve
opozoril Gaiser. Kitajska kupuje
40 % petroleja v Iranu, ki s svoji
malimi vojnimi ladjami lahko
zaustavi promet ob Ormuški
ožini, skozi katero teče ena najpo-
membnejših svetovnih pomor-
skih trgovskih poti. Velikost in
nasprotje interesov sta na dlani.
Zanimivo je bilo na srečanju tudi
pričevanje predsednika združenja
špediterjev tržaškega pristanišča
Stefana Visintina, ki je prisotne
seznail z dejstvom, da kljub san-
kcijam proti Iranu, ki so zaustavi-
le trgovske posle, Trst ohranja s
srednjeazijsko državo komercial-
ne odnose. Blago (ne v velikih ko-
ličinah) prevažajo kamioni (Ro-
Ro ladje s Turčijo). Sicer pa, kako
je resnično bilo z embargom, je
Gaiser prikladal v spomin, da se je
skozi slovensko NLB oprala mili-
jarda dolarjev iranskega denarja.
Na predstavitvi je Caracciolo tudi
opozoril na dejstvo, da je Italija
zadnjih 10 let brez zunanje poli-
tike. "Rim ne sodeluje v prizade-
vanjih za zagotovitev svojega de-
leža interesov v Sredozemlju, v
katerem je strateško pomemben
nadzor pomorskih poti in ležišč
energijskih virov", je ocenil.

Mch

Pogovor o 40-letnici Radia Onde furlane (ROF)

Ostajamo zvesti razvojni ideji Furlanije, ki je odprta in pluralna

Radio Onde Furlane (ROF) praznuje letos 40-letnico delovanja. Radijska postaja ima sedež v južnem predelu Vidma, skoraj v predmestju. Zaradi dolgoletne vloge, ki jo ima pri širjenju in uveljavljanju furlanskega jezika v družbi, predstavlja pravo medijsko-kulturno institucijo naših zahodnih sosedov, čeprav njeno delovanje ni institucionalne vrste. Novinarji in voditelji, ki na radiu delajo, radi izpostavljajo, da ustvarjajo nekonvencionalen radijski spored, v sklopu katerega, denimo, redno odmerjajo prostor tudi delovanju Beneških Slovencev. Zaradi zanimivosti radijskih sporedov in glasbe, ki jo predvaja, je pravzaprav škoda, da ni radio na frekvenci 90 Mhz povsod v zamejstvu slšsen.

Ob tej pomenljivi obletnici smo se pogovorili s predsednikom založniške zadrage radia Informazione Friulana, Carliem Pupom.

Vaš radio je pričel oddajati v času popotresne obnove. Zakaj ravno takrat?

V pustošenju in ruševinah, ki jih je leta 1976 povzročil potres, so ljudje pričeli ponovno odkrivati jezikovno, kulturno in zgodovinsko dediščino Furlanije. Šlo je za dejanski kulturni preporod in postavljanje novih zahtev. V tem okviru se je pojavila potreba po informativno-komunikacijskem sredstvu, dejansko po radijski postaji, saj so to bila leta delovanja svobodnih radijskih postaj, in ker je radio v primerjavi z drugimi sredstvi obveščanja lažje osnovati in upravljati. ROF je nastal tudi z namenom, da predstavlja tisti del furlanske družbe, ki ga takrat najbolj razširjena medija, Rai in Messaggero Veneto, nista predstavljala. Ta dva nista namreč poročala o celi vrsti tematik ...

Radio nastane torej od spodaj navzgor?

Prav gotovo. Ustanovitelji ROF so pripadali heterogeni skupini ljudi: bili so odraz različnih generacij, raznolikega družbenega izvora in različnih političnih prepričanj: od izven parlamentarnih levičarjev do konservativcev, a vsi furlanskega čutenja.

Gre za čudež, da niso navedene razlike v 40 letih delovanja privedle do razdora in prenehanja oddajanja postaje? Kateri "cement" je povezoval ustanovne in poznejše snovalce ROF?

Združevala sta jih skupna želja in hotenje za preporod Furlanije, njenih istovetnosti in jezika.

ROF se je od začetka dalje predstavljal in se še vedno predstavlja kot alternativni "radio libere dai furlans" (Svobodni radio Furlanov). Svoboden česa in alternativni čemu?

Svoboden radio zaradi tega, ker se je hotelo, da ne bi upošteval stereotipnih gledanj in bi deloval zunaj informativnega kanala, ki je bil dejansko "blokiran" in ni dopuščal obravnave cele vrste tematik, ki so bile na ozemlju občute-

ne, a o njih uradni mediji niso govorili. Šlo je za bitke za varstvo okolja, proti vojaškim služnostim in za druge pobude, ki so bile odraz živahnosti in prizadevanj številnih združenj ter odborov. V te protestne iniciative je bil vpet dobršen del takratne furlanske javnosti. Kot pove že samo

gel tudi k uveljavitvi tistih, o katerih se na mednarodni ravni govori kot o "narodnih" pravicah. ROF je doprinesel k temu, da smo se Furlani izoblikovali v skupnost s svojo značilno identiteto, ki ne sloni samo na jeziku, ampak tudi na drugih osnovah. V tem smislu je bil ROF protagonist institu-

kar zadošča že povezava z internetom oziroma pametni telefon. Kar se pa tiče sporedov, je jutranji pas ROF namenjen informacijam in poglobitvam: poslušalcem nudimo pregled krajevnega in mednarodnega tiska, več radijskih poročil, oddaje kulturnega, aktualnega in družbenega značaja. Sporedi

ime, ROF je bil in je glas vseh furlanskih skupnosti. Te so imele pomembno vlogo ob potresu in pri popotresni obnovi. Ob uradni resnici, ki jo izpostavljajo ob vsakoletnem obeleženju obletnice potresa, je obstajala še druga stvarnost, akterji katere so bili odbori šotorišč, ciklostilov in zborovanj, ki so po potresu potekala, četudi jih je vojska prepovedovala. V Furlaniji so delovali subjekti, ki so bili brez glasu. Predstavljali so resničen glas Furlanije in nikakor ne elit, naj si bo krajevnih ali na kakšen način uvoženih. Osnovna zamisel je bila, da mora biti ROF odprt vsem, tudi tistim, ki so razmišljali drugače. Dejstvo, da so radio ustanovili ljudje različnih političnih prepričanj, predstavlja neovrgljiv dokaz, da je bila pluralnost radia ne le razglašena, ampak tudi vsakodnevno udeležena.

ROF oddaja v furlanskem jeziku. Kakšen družbeni status je vaš jezik imel ob nastanku radia?

Med tematike, o katerih drugi mediji niso govorili in jih je ROF od začetka dalje obravnaval, spadajo prizadevanja za uveljavitev furlanskih jezikovnih pravic. Ko je radio pričel oddajati, ni bilo še nobenega zaščitnega zakona, ne državnega ne deželnega. Furlanščina v tistem času ni bila formalno upoštevana in obravnavana kot jezik, kar je dejansko onemogočalo njeno rabo izven družinskega kroga ali krajevnih skupnosti. Ob vsakršni uradni priložnosti - od govora župana, prek odnosov v javni upravi do šol in pa sredstev množičnega obveščanja - furlanski jezik ni obstajal! Bili so to časi, ko je že samo ustvarjanje radijskega programa v furlanščini predstavljalo revolucionarno dejanje. Ob jezikovnih pravicah, lahko rečemo, da je radio pripomo-

cionalnih bitk in zbiranj podpisov za izglasovanje zaščitnih zakonov in prizadevanj za ustanovitev dežele Furlanije, ki bi bila ločena od tržaškega območja. Med tema obstajajo namreč tako zgodovinske, kulturne in jezikovne razlike kot tudi drugačne zahteve: če samo pomislimo na gospodarsko raven, v Furlaniji je bil prisoten določen tip ekonomije, v Trstu pa popolnoma drugačen.

Administrativna ločenost obeh območij je hotela iti v smer ovrednotenja davnih značilnosti. Ni bila proti, ampak v korist specifik in poslanstev obeh ozemelj.

Omenil si, da je bil ROF tudi glasnik bitk za varstvo okolja. Bi izpostavil katero izmed teh?

Šlo je za bitke za varstvo ozemlja in narave, denimo, proti ureditvi protipoplavnih sistemov (rezervoarjev) ob reki Tilment in proti cementifikaciji reke Arzino. Govorimo o vodnih virih, ki sta bila takrat še med redkimi naravnimi v alpskem prostoru, ki ju je označevala tudi cela vrsta skoraj edinstvenih okoljskih značilnosti, katerim je pretlo uničenje. Uresničitev teh projektov bi globoko prizadela vse na območju obstoječe krajevske skupnosti. O teh bitkah za ohranitev okolja so osrednji mediji malo poročali, ROF pa je dajal glas vsem manjšim ali večjim odborom, omogočal je njihovo medsebojno mreženje in spoznavanje, kar je pozitivno vplivalo na doseganje rezultatov.

Vašega radia se žal na Gorškem in Tržaškem ne sliši povsod. Kljub temu ali prav zaradi tega bi lahko predstavil oddaje, ki jih predvajate?

Za začetek samo obrazložitev: res je, da se radia prek FM frekvenc ne sliši povsod, vendar ostaja možnost, da ga poslušamo prek "streaminga", za

bile lahke.

V katerih jezikih so potekale te oddaje za priseljence?

V francoščini, angleščini, španščini, ruščini in srbohrvaščini, se opravičujem, če uporabljam ta izraz, ker lahko koga razjezi...

S posebnimi radijskimi oddajami skrbite tudi za ohranjanje vezi med domovino in furlanskimi izseljenci. Koliko je pravzaprav letih po svetu in kako ROF goji z njimi vezi?

Ni uradnih podatkov, vendar govori se, da v tujini, na vseh celinah, živi okrog 2 milijona ljudi furlanskega izvora. Zdi se paradoksalno, vendar živi več Furlanov na tujem kot doma. Da bi pomagali izseljen-

skim skupnostim, je bilo izvedenih več pobud. Ena od teh je predvidevala oddajanje ROF prek "streaminga" v štirih različnih časovnih pasovih, tako da so lahko izseljenci na vseh celinah dejansko poslušali radio skoraj v realnem času. Izseljenci so prek specifičnih oddaj tudi izvedeli, kaj se dogaja v Furlaniji, in obratno. Posebno pozornost je ROF v tem okviru namenjal Argentini, v kateri so bili Furlani ustanovitelji raznih urbanih središč. Med temi naj omenim vsaj mestce Colonia Caroya v provinci Cordoba, ki so jo konec 19. stoletja osnovali furlanski priseljenci in v katerem še danes precej ljudi govori furlansko. Tam je deloval krajevni radio, ki je

de tega vedno vprašaj. Za nas je pomembno, da smo neodvisni in svobodni. To pomeni, da se vedno najde kdo, ki je zaradi tega nezadovoljen.

Vsaka stvar ima svojo ceno ...

Da. V primerjavi s preteklostjo je naša finančna situacija zadnja leta postala bolj stabilna. Vendar izkušnje, ki smo si jih v 40 letih delovanja nabrali, so nas izučile, da to, kar nam je dodeljeno danes, ni rečeno, da nam bo avtomatično dodeljeno tudi jutri.

Okrogli jubilej delovanja vam nudi priložnost za pregled doslej opravljenega dela, oceno sedanjih razmer in pogled v prihodnost. Kaj menite?

Kar se tiče pogleda nazaj, moram reči, da je ob ustanovitvi marsikdo rekel, da bo ROF deloval le šest mesecev. Glede na takšna predvidevanja lahko rečem, da biti po 40 letih delovanja še tu nas zelo zadovoljuje, hkrati pa nas ob tem spremlja vznemirjenje, ki je značilno za tistega, ki ve, da je živel nevarno, in danes lahko še o tem pripoveduje. V 40 letih delovanja smo šli skozi tudi zelo zahtevna obdobja, ki so jih zaznamovali občasne zamrznitve plač, ki smo jih nato prejeli z veliko zamudo, dopolnilna blagajna in cela vrsta odgovodi in bolečih rezov osebja, ki smo jih morali sprejeti. V teh desetletjih nismo imeli lahkega življenja.

Zadoščen je pa tudi veliko, ker 40 let vsakodnevnega oddajanja v furlanskem jeziku je pripomoglo k razvoju furlanske istovetnosti, k poznavanju naše zgodovine in kulture ter še predvsem jezika. ROF je vplival na percepcijo in družbeni status furlanskega jezika. Dejstvo, da smo pravzaprav morali o vsem govoriti v furlanščini, je vplivalo na razvoj besedišča. Ekipa ROF je med drugim izdelala razne računalniške jezikovne priročnike. Naše delo z jezikom ni bilo le ustnega značaja, ampak je obrodilo tudi celo vrsto instrumentov, ki so danes vsem na razpolago. ROF je obenem s svojim delovanjem pripomogel tudi k družbeni mobilizaciji, saj smo skupaj z drugimi občani in odbori podpirali prizadevanja in bili celo vrsto bitk, v katere smo verjeli. Lahko rečem, da je ROF omogočil tudi večje poznavanje Furlanije izven domovine: naj tu omenim festival umetnosti v manjšinskih jezikih Suns Europe, ki v Vidmu poteka že 5 let in je našim ljudem približal na evropskih tleh obstoječo raznoliko manjšinsko stvarnost.

Naj ob koncu še izpostavim, da si je ROF vselej trudil za ovrednotenje furlanske istovetnosti, jezika in kulture, vendar vedno na osnovi vključevanja in ne izključevanja. Nismo nikoli hoteli dvigovati pregrad. Na Furlanijo smo gledali kot na deželo, ki je pluralna in hoče tako rekoč biti "v gibanju". Pojem, kot tisti o čistosti, je nezdržljiv s furlansko stvarnostjo, saj smo Furlani kot skupnost odraz vseh, ki so v zgodovini šli tod mimo; hkrati nam je uspelo zgraditi nekaj edinstvenega in specifičnega. Ostajamo torej zvesti razvojni ideji Furlanije, ki je odprta in pluralna, a hoče vsekakor ostati Furlanija. To je ROF skušal in bo skušal delati.

Matej Caharija

obravnavajo problematike Furlanije, ob hkratnem upoštevanju vsega, kar se dogaja v Evropi in svetu. Vsakodnevno predstavljamo razna srečanja in prireditve, ki potekajo v Furlaniji. Imamo tudi bolj specifične oddaje, ki so namenjene športu, zdravju, raznim na ozemlju delujočim odborom, novicam drugih v Evropi živčih manjšinskih skupnosti, kot tudi glasbi in kulturi le-teh. Predvajamo tudi celo vrsto oddaj, ki predstavljajo različno, a nikakor ne "main stream" glasbo, saj nismo komercialna radijska postaja...

Ali velja, da ste bili med prvimi radijskimi postajami, ki so v Italiji dajale glas priseljencom?

To se je dogajalo v 90. letih prejšnjega stoletja in na začetku novega stoletja. Takrat je bila prisotna velika potreba za pomoč pri integraciji: prebivalcem smo predstavljali nove skupnosti v Furlaniji živčih priseljencev in obenem smo le-tim omogočali, da so lahko poslušali novice, ki smo jih dobivali iz njihovih rojstnih dežel. Danes bi lahko kdo rekel, da to ne koristi, saj je lahko vsakdo že prek svojega mobilnega telefona v kateremkoli trenutku povezan s svetom, a v tistih letih te povezave niso

tudi prek FM frekvence predvajal radijski signal ROF. V avtu, s katerim si se peljal po mestecu, si lahko poslušal ROF, kot da bi bil v Furlaniji ...

Mediji se marsikje ukvarjajo s precejšnjimi finančnimi težavami, rezi in podobnim. So tudi za ROF finance problem?

Recimo, da ja. Po eni strani ne moremo trditi, da ne prejemo javnih prispevkov. Pred leti smo bili zaradi oddajanja v furlanskem jeziku izbrani za enega od dveh prejemnikov denarnih sredstev (ob nas še Furlansko filološko društvo), ki jih za zaščito in razvoj furlanskega jezika ter kulture delujejo na osnovi deželnega zakona št. 29 iz leta 2007. Ta nam dajejo neko minimalno stabilnost, pravim minimalno, ker dejansko gre za sredstva, ki so zagotovljena vse, dokler obstaja politična volja za njihovo dodelitev.

Ali vpliva na vaš finančni položaj dejstvo, da ste, kot radi poudarjate, neodvisen medij?

Recimo, da naša neuvrčenost predstavlja za nekatere pomenljiv dejavnik, ko je treba razdeliti sredstva, saj je dosti lažje financirati nekoga, ki ga imaš za sebi podobnega ali o katerem veš, da ne bo ustvarjal težav. V našem primeru je gle-

Misel na 7. nedeljo med letom

Premagovanje sebe za večne dobrine

Evangelij se nadaljuje z novo in, lahko rečemo, polno ter pravilno interpretacijo postav. Kot smo namreč zadnjič dejali, je človek vselej nagnjen k iskanju minimuma, kakor tudi k iskanju tistega, kar je bolj zanj samega, to pa seveda ni ljubezen, ne do Boga niti do bližnjega, saj je ljubezen vselej prizadevanje predvsem za dobro drugega. Zato najbrž ni težko razumeti, zakaj talionsko načelo, čeprav je seveda daleč boljše od Lamehovega, še ni dovolj dobro. Vsebuje namreč neke vrste človeško pravičnost, vendar pa je ta postavljena na temelje enakosti, neke vrste "uravnilovke", ki pa nikdar ne more biti cilj, saj morajo biti za koga zakoni strožji, za drugega pa manj, stvar je res zelo relativna oz. odvisna. Če, recimo, damo primer molitve, potem se od laičnega vernika pričakuje manj molitve kot od posvečene osebe, pa naj bo to duhovnik ali redovnik, zato pa mora biti za tega kazni za neizpolnjevanje dolžnosti strožja kot za prvega oz. mora delati večjo pokoro za tisto, kar ni naredil, pa bi moral. Tu je sicer še bolj beseda o povračilnem ukrepu, ki lahko kaj hitro preide v maščevanje, pa ne razreši ničesar. Treba se je vprašati, ali je cilj to, da še naprej živimo vsak sebi, ali pa je po drugi strani cilj, da pridobimo svojega brata? Spet pride mo do tega, da kristjan ne zma-

guje tedaj, ko premaga nekoga drugega, temveč takrat, ko premaga samega sebe. To je namreč bistvo tistega, kar se po naše imenuje podvig, s tujko pa temu pravimo "askeza". Že čez nekaj dni bomo vstopili v postni čas, kjer je cilj prav to, da premagamo sami sebe, da bi izboljšali tudi svoje odnose, z Bogom, potem pa posledično tudi

z bližnjimi. Gre tudi za to, da ne smemo nikdar pustiti, da bi presoiali na podlagi čustev, temveč razumno, a se mora naš razum čim bolj usklajevati z Božjim, čim več, kolikor je mogoče. Prav zato moramo storiti še nekaj več od tistega, kar je mogoče na človeški ravni, saj je z Božjo pomočjo mogoče storiti več. Božja postava je popolna in poživlja dušo (Ps 19,8), a je treba sprejeti prav to, ne pa le človeško oz. vzeti le človeško interpretacijo, ki seveda ne prinaša

nobene duhovne koristi. Kristus nam pravi, da morajo njegovi učenci reagirati drugače, torej tako, da se obvladajo in se ne prepustijo temu, da bi jih premagala jeza, temveč jo morajo oni premagati, da bi pravilno odreagirali. Tudi zato, da bi ne bili maščevalni. Ne gre pa, da ne bo pomote, za zapoved, temveč za nasvet ali, kot temu rečemo, za evangelijski svet, da bi imeli večjo duhovno in tudi drugo korist, pa res, da Gospod prepoveduje zasebno maščevanje, ker je človek v tem vedno pristranski in pravzaprav kirivičen – le Bog je tu pravičen. Evangelijski odlomek ne govori o navadni človeški ljubezni, ki je navadno koristiljubna, ampak o tisti, ki se ji v grščini pravi "agape", latinsko pa jo prevajamo kot "caritas". Ta ljubezen, ki se sklada z Božjo, je žrtvovanska, požrtvovalna in torej, kakor pravi sv. Pavel, "ne išče svojega" (1 Kor 13), tokrat pa nam evangelij govori o tem, da je treba za ohranitev prave ljubezni biti pripravljeni tudi k temu, da žrtvujemo materialne dobrine. Morda je danes to nekaj še težjega, kakor pa je bilo še pred nekaj desetletji, pa vendar je še kako potrebno, saj ne bomo s sabo ob smrti nesli nič od materialnega, ostalo pa bo tisto, kar bomo s tem materialnim znali pridobiti "večnosti", če ne vedno uporabimo besede "duhovno". Skratka, materialna sredstva so sredstva, s katerimi lahko pridobimo višje dobrine, lahko pa tudi ne, če ta sredstva prevzamejo mesto, ki jim ne pripada, postanejo pa cilj. Cilj niso materialne dobrine, temveč oseba, Bog in bližnji.

Andrej Vončina

Pastoralni obisk v Bračanu

Slovenske pesmi so navdušile nadškofa Redaellija

V petek, 7. februarja 2020, so se zvrstili trenutki velikega veselja za učence osnovne šole Ludvika Zorzuta v Bračanu; obiskal jih je namreč goriški nadškof Carlo Roberto Maria Redaelli. Škofa je spremljal msgr. Paolo, ki ga otroci že poznajo in je zelo priljubljen. Dolg in tople aplavz je spremljal prihod go-

viku Zorzutu, ki se je rodil v Medani 24. avgusta 1892. Bil je planinec, pevovodja, publicist in pesnik. V Gorici je obiskoval nemško klasično gimnazijo, po maturi je stopil v goriško bogoslovje, a je moral študij prekiniti zaradi bližajoče se fronte. V Mariboru si je ustvaril družino in tam dobil službo. Od maja l. 1945

skega državljanstva. Zato se je preselil v Kanal ob Soči in tam živel do smrti. Učiteljica Jožica Žniderčič je gostoma še povedala, da je v šoli 47 otrok; njihovo število iz leta v leto raste. Veliko otrok prihaja iz mešanih zakonov in zato prinašajo v šolske razrede multikulturalnost, ki jo šola še posebno poudarja, saj skuša biti most med trema kultura: slovesko, italijansko in furlansko.

Nadškof Redaelli je s svojo naravnostjo pritegnil pozornost otrok, ko jim je vljudno odgovarjal na vsa vprašanja, ki so mu jih radovedno postavljali. Zelo privlačno je govoril o svojem otrostvu. Povedal je, da se je rodil v Milanu leta 1956. Leta 2004 je postal škof; od leta 2012 deluje v goriški nadškofiji. Veliko je pripovedoval tudi o svojih potovanjih po vseh celinah, Afriki, Ameriki, Aziji. V Gorici se je prvič seznanil s slovenskim jezikom, ki ga sicer ne govori, a razume precejšnji del, saj se je sam lotil učenja. Otroci so ga spraševali tudi o krščanski veri, simbolih, svetnikih. Zelo jih je pritegnil lik sv. Jožefa; o njem v Sv. pismu malo piše, a njegova pravičnost ne izhaja zgolj iz spoštovanja zakonov in zapovedi kot pri farizejih, ampak ob poslušnosti sam prihaja do globlje spoznanja svojega poslanstva moža in očeta.

Karlo Nanut

stov, sledilo je nekaj Pavčkovih pesmi, ki so jih zrecitali in zapeli otroci, bodisi v slovensščini kot v italijaščini. Učitelji so nato izrekli dobrodoščilo. Obrazložili in posredovali so nadškofu zgodovino in posebnost šole v Bračanu. Šola je poimenovana po Lud-

je bil referent v Gorici za arhive in poverjenik za narodni kataster v narodnoosvobodilnem odboru za Goriško. Sodeloval je pri določanju meje med Italijo in Jugoslavijo. Aprila leta 1949 je moral zapustiti Gorico in Italijo, saj mu oblasti niso priznale italijan-

Ob prazniku sv. Valentina

Pismo mojemu župniku

Glede na bližajoči se praznik sv. Valentina smo se v nedeljo pri "pomašnem kofetu" v baru čez cesto lotili zelo aktualne teme: kaj bo z našimi otroki in potomci sploh. Vem, da verjetno tudi vi večkrat o tem razmišljate, pa vendar. Poglejte, imamo kar nekaj postavnih fantov in pridnih deklet, ki so že finančno samostojni. Priznati jim moramo tudi, da so vestni pri delu, so tudi vključeni v najrazličnejše kulturne in športne dejavnosti, družabni, ostajajo pa samski. Svočasno rekli, da se je pri tem ali onem o Valentinu nekaj vžgalo, pri tej naši mladini pa kaže, kot da živimo v večni zimi. Naša debata je bila tokrat zelo pestra. Mladih nismo opravljali niti zagovarjali, ampak smo le zaskrbljeno tuhtali, kam vse to pelje in da je to velik problem v našem okolju.

Veliko mladih hodi skupaj, lahko celo živijo skupaj, se prijazno družijo, do porok pa ne prihaja ali so to zelo redke. Je tu kakšna pametna rešitev? Kaj naj bi starši storili, da bi se to tako ali drugače sčasoma uredilo? Hvala za odgovor!

Polona in pomašni kofetarji

Draga ga. Polona in pomašni kofetarji!

Povedal vam bom zanimiv nizozemski rek: POT IZ MAMINEGA NAROČJA DO HIŠNIH VRAT JE NAJDAJŠA.

Ta stavek nam veliko pove in daje veliko misliti. Pred nedavnim sem se zapletel v pogovor z mamo, ki ima tri odrasčajoče fante. Z mozem veliko premišljujeta in molita, da bi jih prav vzgojila in jim dala prave smernice za življenje, kakor sta jih tudi sama dobila od svojih staršev in jih zdaj utrjujejo še v zakonski skupini. Takole mi je govorila: "Zakonca morata moliti drug za drugega za srečen zakon in seveda ga tudi graditi (srečen zakon se ne zgodi, srečen zakon se gradi). Od spočetja do konca življenja moliti za svoje otroke in jih tudi učiti, da že zgodaj začno moliti za pravo izbiro življenjskega sopotnika. Starši moramo prevzeti odgovornost za vzgojo in naučiti je treba otroke, da prevzemajo odgovornost za svoja dejanja." Danes vidim problem permissivne in liberalne vzgoje brez meja. Otroci so zdolgočaseni, neodločni, in če ni po njihovo, je vse narobe. V šoli ne učijo več vrednot, mešajo jih s spoli in po njihovo je prav, da menjavajo partnerje vse povprek. Zato je danes zdrava, krščanska družinska vzgoja zelo pomembna. Rek, ki ga naš župnik tolikokrat ponavlja: družina, ki moli skupaj, ostane skupaj, zelo drži! Zakaj se mladi ne odločajo za zakon, ne vem. Verjetno gre za strah, neodločnost. Vem pa, da si dekleta želijo poroke, čeprav včasih rečejo, da ne. Zelo zagovarjam

vzdržnost pred zakonom, zakaj tega več ne poudarjajo tudi v cerkvi? Spolnost in menjava partnerjev povzroča ogromne duševne rane. Če pa je vzdržnost, potem je tudi velik blagoslov v zakonu in družini.

To želiva posredovati tudi našim otrokom. Temelj zakona je tudi globoka osebna vera, ki jo moraš graditi. Ne smemo pozabiti, da moramo spreminjati sebe, ne drugih. To pa je najtežje".

No, k besedam te mame bi dodal še to, da Cerkev posveča veliko pozornosti pripravi mladih na zakonsko življenje, vodi tečaje za bližnjo pripravo na zakon, še bolj pomembna pa je dolgoročnejša priprava, tako imenovana šola za življenje. Tam mladi spoznavajo teme o značajih, željah in potrebah, ki jih je nujno treba uskladiti že pred poroko, da bo zakon zaživel in imel svoj blagoslov.

Seveda pa ni tako preprosto najti pravi par zase. Nekateri imajo srečo, da kmalu naletijo na pravega, nekateri pa težko najdejo stik z osebo nasprotnega spola, da bi z njo zaživel. A tudi v tej smeri že nekaj let obstaja pomoč – spletna stran z naslovom KatStik. si. Morda bo komu ta naslov prišel prav. Pregovor in Sv. pismo pravita: Kdor išče, najde in Kjer je volja, je tudi pot.

Bog z Vami!

A. K.

ZAKAJ PRAV JEZUS? (103)

PRIMOŽ KREČIČ

Jezusovi nasprotniki

Nekateri so se odprli Jezusovemu oznanilu, drugi so ostali ob strani, nekateri so mu naravnost nasprotovali. V Nazaretu je v shodnici presenetil sovaščane, ko je nase obrnil besede preroka Izaija o Mesiju. Najprej so se čudili njegovi pridigi, potem pa so začeli postavljati dvome in zahtevali čudeže. Odgovoril jim je s prerokom Elijem, ki so ga preganjali njegovi domači in je moral iti v tujino. Ob teh besedah so pobesneli in ga hoteli umoriti, vendar je on šel med njimi naprej (Lk 4, 22-30). Poleg domačih so nastopili proti njemu religiozni voditelji in farizeji, ki niso hoteli sprejeti novosti in resnice njegovega oznanila. Ti so posredovali med ljudstvo slabe govornice o njem, da je požrešnež in pijanec, da se druži z grešniki in z njimi je (Lk 15,2). Na Jezusa so gledali kot na heretika in prekinjevalca, ker odpravlja stare navade in ruši meje med ljudmi.

V spor z nekaterimi farizeji je prišel, ker je kritiziral njihovo slepo izvrševanje postave. Kljub temu so nekateri farizeji prihajali k njemu in ga poslušali. Večerno srečanje z Nikodemom kaže na to zanimanje in na težavo, pri spremembi pogledov, da postava ni prvomerilo življenjskih odločitev, ampak odnos do Boga (Jn 3).

Zavračal je religijo zaslug in varne popolnosti. Podal je priložnost farizeju in cestinarju, ki sta šla v tempelj molit. S pohvalo skesanega cestinarja je pokazal določeno kritiko farizejem (Lk 18, 9-14). Sinedrij v Jeruzalemu je začel proizvedovati za njim. Pošiljal je različne ljudi, predvsem pa se posluževal skritih ovaduhov, da bi zvedel čim več o tem potujočem Pridigarju. Poslali so tudi ljudi, ki so mu postavljali težka vprašanja. Vse se je vrtele o Jezusovi osebi in postavi. Zakoni morajo služiti človeku in njegovemu življenju, ne smejo biti nesmiselno breme, ki ga ljudje nosijo zaradi zapovedi. To je izpostavil Jezus, ko so njegovi učenci smukali klasje v soboto, kar je bilo prepovedano (Mt 2,27). Drugo soboto so farizeji prežali nanj v shodnici v Kafarnaumu. Ob

ozdravljenju je vprašal učitelje in pismouke: "Ali se sme v soboto delati dobro ali zlo, življenje rešiti ali uničiti?" (Lk 6) Na vzporednem mestu Marko prvič izpostavi odločitev za Jezusovo usmrtnitev (Mr 3, 6). Na podoben način so želeli Jezusa ujeti v past, ko so pripeljali ženo, ki je prešuštovala (Jn 8, 1-11). Jezus je poslal zelo jasno sporočilo skupini učiteljev in duhovnikov v priliki o vinogradu in vinogradnikih, povedal jim je, da bo temu ljudstvu vzet vinograd in dal drugemu, ki bi prineslo več sadov (Mt 21, 41). Sovraštvo vodstvenega razreda do Jezusa je postalo vse hušje. Tudi Jezus je bil trd do njih (Mt 23, 2-13). Očital jim je hinavščino. Njegovo oznanilo je polno usmiljenja za grešnike in uboge, za hinavce pa izziv in kritika, ki je prinesla nekaj spreobrnjenj, še več pa nasprotovanja in zamer. Odprl je pomen ločitve. Čeprav je povezovalc neba in zemlje ter ljudi med seboj, je prinesel tudi zahtevo po prečiščenju in razločitvi. Povezave ne more biti brez jasne razločitve. (Lk 12, 51, 53) Mimo Jezusa ni mogoče iti brez določenega odnosa, ki je temelj prijateljstva ali nasprotovanja.

Farizeji in pismouki so neprestano širili lažne novice o Jezusu, tako, da so postale prepričanja javnega mnenja. Nasprotniki so ga celo obsodili, da je obseden s hudim duhom (Mr 3,30). Zato se je vedno bolj oddaljil od množic, se posvetil molitvi in apostolom.

Zanimiv je tudi odnos tempeljske policije do njega na zadnji dan šotorskega praznika v Jeruzalemu, ko so bili očarani in nagovorjeni od njegovih besed in ga niso prijeli (Jn 7, 45-52). Po Lazarjevi obuditvi se je zbral sinedrij (Jn 11, 45-54), kjer so prišla na dan različna mnenja o Jezusu. Na koncu je veliki duhovnik Kajfa prerokoval, da je za njih bolje, da en človek umrje za ljudstvo in ne propade ves narod" (Jn 11, 50-51). Tisti dan so se odločili, da ga umorijo (Jn 11, 53). Še več, veliki duhovniki so dali razglas, da, kdor bi vedel, kje je, naj ga naznani, da bi ga mogli prijati (Jn 11,57).

Bohinjski tedni (1)

Predvojna tribuna demokratične akademske mladine

Avgusta lani (2019) bi se morala slovenska javnost spomniti enega najpomembnejših dogodkov na pragu druge svetovne vojne, saj je bil po svoji vsebini in vplivu na tedanjo akademsko mladino ter intelektualno javnost izjemen. Žal so javni mediji ignorirali ta dogodek, ki ga je organizirala takratna krščansko-socialna elita slovenskega izobraženstva, kar pomeni, da smo še vedno pogreznjeni v brezno razprtij ideoloških totalitarizmov obeh skrajnosti. Naj bo ta zapis posvečen spominu Janeza Stanovnika, takratnega krščanskega socialista in udeleženca bohinjskega seminarja.

Bohinjski tedni pri Sv. Janezu ob Bohinjskem jezeru so bili nadaljevanje predavanj, ki so bila v Beli dvorani Uniona od leta 1935 z namenom, da bi napredna in socialno usmerjena katoliška mladina dobila ustrezno orientacijo v pričakovani vojni vihr. Prvi cilj je bil razviti kulturo dialoga v razklani katoliški družbi, ki je zavračala dialog z njimi. Prvi seminar so leta 1937 organizirala akademska društva Danica, Zarja in Savica, ki so svoje poglede na krščanstvo, slovenstvo, kulturo in družbo gradila na osnovi personalistične filozofije in načel krščanskega socialnega nauka. A ta prvi seminar je zaznamoval ideološki spor okrog Kocbekovega *Premišljevanja o Španiji*. Prof. Erlich je namreč po nalogu katoliškega vodstva želel, da udeleženci obsodijo Kocbekovo stališča o španski državljanski vojni. Toda mladina je njegovo intervencijo izžvižgala. Dogodek opisuje v svojih spominih Boris Pahor, ki se je po izstopu

iz goriškega bogoslovja udeležil seminarja prav z namenom, da Kocbeka osebno spozna zaradi njegovega kritičnega stališča do fašizma. Kocbek se tega seminarja ni udeležil, ker je bil takrat na študijskem izpopolnjevanju v Franciji. Naslednje leto (1938) je politika preprečila seminar v Bohinj in označila akademska društva, ki so ga organizirala, za razbijače katoliške enotnosti. Le-

razcepljene domovine". Temeljne poudarke Uvod povzema takole: "Središče zanimanja je bila misel o človekovi osebi, tej najvišji obliki duhovnega bivanja, z njenimi pravicami in vrednotami". Nadalje: "Danes se ob vprašanju človeka odpira vprašanje svobode" kot ključno vprašanje sodobnega časa. Toda človekova "zahteva po svobodi bo tem večja, čim bolj bo duhov-

V avgustu 1937 je v Bohinju potekal prvi akademski kulturno-socialni teden

ta 1939 pa so seminar organizirali samo zarjani in kljub ostremu nasprotovanju uspeli, saj se je seminarja udeležilo okrog 250 študentov, kar je pomenilo več kot skoraj tretjino slušateljev ljubljanske univerze. Predavali pa so vsi vidni katoliški izobraženci. Uvodno predavanje je imel Franc Saleški Finžgar, s čimer je dal seminarju vseslovenski in kulturno politični pomen. V Uvodu k zborniku, ki je izšel l. 1940, so zapisali namen seminarja: "Današnji neodvisni katoliški rod se je... pričel zavedati svoje posebne naloge v danem položaju sveta in v negotovem položaju svoje male, ogrožene in

no razvit". "Okoli teh dveh vprašanj se razvršča dolga vrsta ostalih". Ta vprašanja, ki jih je seminar osvetlil, so z različnih zornih kotov obravnavala usodo slovenskega naroda, izhajajoč iz stališča, da je ogrožen njegov obstoj, ob čemer so "ideološka trenja malo pomembna". Naglašala so potrebo po sodelovanju vseh narodnozavednih skupin, da se obrani obstoj slovenstva. Pri teh prizadevanjih je slovenske izobražence krščansko socialne provenience vodila že tedaj ideja nove evropske ureditve: "Ko bo nastajal v Evropi nov red, nova pravica in ko bo zmagovala človečanska misel, naj

vstane z našo pomočjo tudi zedinjena slovenska domovina in prične živeti svoboden slovenski človek, ki ga hočemo". S predavanji so sodelovali: filozof Janez Janžekovič, ki je v reviji Čas razkrinkal ideologijo nemškega nacionalsocializma in utemeljil dolžnost kristjana, da se upre in obrani demokracijo in narodovo svobodo. Naj omenimo samo dve njegovi stališči: "Bistvo človeške osebnosti je v razumnosti in svobodni volji, v njeni duhovnosti torej". - "Svobodna volja je druga najvažnejša osnova človeške osebnosti in duhovnosti". - "Naša naloga (je), kako urediti razmere, da bi imela vsaka oseba in vsak narod dovolj gospodarske neodvisnosti in duhovne svobode, da doseže svoj človeški smoter..."

Edvard Kocbek je v predavanju *Oseba - središče novega življenja* utemeljil personalizem kot filozofijo družbenega angažiranja za svobodo in demokracijo, kot teoretični temelj osebne in družbene svobode in kot metodo za moralno in duhovno preobrazbo človeka. Osvežimo nekaj poudarkov iz predavanja, ki bi jih morali premišljevati še danes: "Dokler se človek ne zave svojega enkratnega bivanja, svoje izvirnosti, svoje določene zgodovinske ter časovne vključenosti, tako dolgo ne more izpolniti svojih nalog in z njo samega sebe uresničiti". - "Človekovo bistvo... najde svojo polnost le v dejanskem prisvajanju predmetnosti". - "Do nove človeške resnice in do novega reda pridemo le s popolno preobnovo vrednot in odločno spremenitvijo stanja".

Personalistične ideje so razvijali tudi drugi predavatelji, tako France Koblar s predavanjem *Oseba in kultura*. Ključni poudarek njegovega predavanja je v spoznanju, da kultura ni samo narodova dediščina, ampak "duhovna dejavnost ... teženje po duhovno telesnem oblikovanju in spolnitvi". Ker se "današnja civilizacija odraža v tehničnem pojmovanju življenja in sveta... duh današnjega časa preganja osebna spoznanja in se posplošuje v ideologijah.... Splošna smer družbenega življenja je odkrito sovražno človeku kot osebi in resnični kulturni tvornosti nevarna. Krščanska omika ima bodočnost samo, če bo naše osebno krščanstvo dovolj živo in si bo izborilo dovolj prostora za delovanje".

Profesor pedagogike Stanko Gogala je v predavanju *Vzgoja k svobodi* osvetlil pojem svobode in vzgojo k svobodi. Izhajal je iz personalistične teorije medsebojnosti. Poudaril je, da vzgoja

za svobodo temelji na odnosu človeka do človeka, na medsebojnem zaupanju, spoštovanju, tovarištvu, osebnem sprejemanju vrednot, kot taka je nasprotje discipliniranja človeka in avtoritarne vzgoje. Osebna svoboda se nadalje izraža na priznavanju kulturne avtonomnosti vsakogar, pravice do osebnega prepričanja in kritičnega odnosa do družbenih razmer. Poudaril je, da je svoboda notranje povezana z moralno držo, z njegovim čutom za odgovornost do sebe in drugega. Zato vzgoja za svobodo temelji na vzgoji notranje poštenega človeka. -(?) nje osebnosti neotranja svoboda prepričanja in spoznanja in čut odgovornosti do drugega (?). Moralni človek je suveren nad svobodnostjo in določa sam meje svoje osebne svobode, ker se zaveda, kdaj se bo svobodnosti poslužil in kdaj svobodno podredil.

/ dalje
Peter Kovačič Peršin

Srečanje škofov v Bariju na temo Sredozemlje kot meja miru

Od 19. do 23. februarja 2020 bo italijanskem mestu Bari potekalo srečanje škofov iz držav, ki so povezane s Sredozemskim morjem na temo Sredozemlje kot meja miru. Sklepno sveto mašo, ki bo v nedeljo, 23. februarja 2020, bo daroval sveti oče Frančišek. V imenu Slovenske škofovske konference (SSK) se bosa dogodka udeležila mariborski nadškof metropolit in podpredsednik SSK msgr. Alojzij Cvikel ter upokojeni celjski škof msgr. dr. Stanislav Lipovšek.

Gostitelj srečanja bo predsednik Italijanske škofovske konference (CEI) nj. em. kard. Gualtiero Bassetti, ki je poudaril, da dogodek ne bo znanstveno-kulturni posvet, ampak bo prav posebno srečanje, morda celo edinstveno, ki želi poudariti pristen način življenja Cerkev, da naglasi težave in pričakovanja sredozemskih narodov. Kardinal Bassetti je izrazil prepričanje, da bodo udeleženci sprejeli izzive Svetega Duha, da se bodo iskreno pogovarjali in si izmenjali skupne izkušnje.

Pastirsko pismo slovenskih škofov za postni čas 2020

"Bodimo odgovorni državljani!"

Kristjan je odgovoren državljan
Dragi bratje in sestre!

V evangeliju nam Jezus naroča, naj svojih dolžnosti ne izpolnjujemo samo na zunaj, ampak s srcem in prepričanjem. To nas bo vodilo k vedno večji zavzetosti in požrtvovalnosti. Ker letos mineva trideset let od preloma leta 1990, ko se je v Sloveniji zgodilo več dogodkov z zelo daljnosežnimi posledicami za naš narod in nastanek naše države, želimo spregovoriti o naših krščanskih dolžnostih do naroda in države, še posebej o naši dolžnosti domoljubja in odgovornosti za skupno dobro v naši domovini. Prve svobodne in demokratične volitve, demokratično izvoljena vlada in plebiscit so bili odločilni državotvorni dogodki, na katere ne smemo pozabiti. Že človek kot posameznik hote ali ne hote živi iz tega, kar je doživljal v preteklosti. Podobno velja tudi za našo skupnost. Družina ohranja spomine na rodove, ki so živeli poprej, enako velja za župnije, kraje in vasi. Cerkev živi iz zgodovine odrešenja, zato se vsako leto z različnimi praznovanji spominjamo enkratnih dogodkov, ki nas še danes zaznamujejo: Jezusovega rojstva ob Božiču, njegove smrti in vstajenja ob Veliki noči in prihoda Svetega Duha ob Binkošti. Podobno tudi narod ali država obuja spomine na svoje ustanovne dogodke. Tako krepimo svoj "zgodovinski spomin", brez katerega ne bi mo-

gli ostati zvesti temu, kar smo in za kar si bomo prizadevali tudi v prihodnosti. Pouk zgodovine, ki mora biti nepristranski, pošten in celovit, je pomembno sredstvo za vzgojo mladih rodov v njihovi identiteti, se pravi podobni, ki jo imajo o sebi in na katero so ponosni. Ko molimo rožni venec, prosimo, naj nam Jezus "utrdi spomin". V Svetem pismu najdemo veliko naročil, naj ohranimo spomin na vse, kar je Bog storil za nas, in naj živimo iz hvaležnosti za to. Da pa ne bi ohranjali starih zamer ali "pogrevani" minulih napak, moramo spomin očistiti maščevalnosti ali celo sovraštva. Zato moramo v spominu ohranjati vse, kar je lepo in dobro, da nam bo tudi v prihodnosti dajalo poguma in poleta. "Spominjajte se čudovitih del, ki jih je (Gospod) storil, njegovih znamenj in sodb njegovih ust" (Ps 105,5). Vsaka sveta maša je spominsko obhajanje Jezusove življenjske daritve, s katero izpolnjujemo njegovo naročilo: "To delajte v moj spomin". Bog nas je obdaril s spominom, da bi iz preteklosti živeli za prihodnost in ohranjali živo zavest, kdo smo, za kaj vse moramo biti hvaležni Bogu in katerim zavezam in obljubam moramo ostati zvesti.

Med lepe spomine na dogodke izpred treh desetletij spada spomin na našo takratno zavzetost, družbeno odgovornost in enotnost večine prebivalcev Sloveni-

je. Lotili smo se skoraj nemo-gočih in neverjetnih nalog osamosvojitve in demokratizacije. Uspešni smo bili, ker smo v to verjeli in bili enotni. Skoraj nihče ni stal ob strani, skoraj nihče ni rekel: "Kaj me briga"! Nihče tudi ni izključeval drugega. Celotni Cerkev ni takrat nihče očital, da se "vtika v politiko". To je dragocena izkušnja, na katero ne bi smeli pozabiti. Če bi bili danes tako enotni in ne bi nikogar izključevali, bi po poti sodobnega in demokratičnega razvoja šli veliko hitreje naprej. Kakor smo se množično udeležili glasovanja na plebiscitu za samostojno Slovenijo, bi se morali enako množično udeleževati vseh poznejših volitev in referendumov ter odločene izraziti voljo bolj prepričljive večine državljanov. Škofje želimo ob tem poudariti, da smo vsi skupaj in vsak posamezni državljan odgovorni za to, kar se dogaja v naši samostojni domovini. Kljub vsem pomanjkljivostim imamo demokratično državo, kjer se o prihodnosti odloča na volitvah. Le udeležba je pogosto nizka, kar pomeni, da je med nami preveč ljudi, ki rečejo: "Kaj me briga"! V Svetem pismu beremo o Kajnu, da je na Božje vprašanje, kje je njegov brat Abel, odgovoril: "Sem mar jaz varuh svojega brata"? (1 Mz 4,9). To je, kakor bi rekel: "Kaj me briga moj brat"! Takšna drža pa ni združljiva s krščansko zavestjo odgovornosti zase in za dru-

ge. Ljudje smo odgovorni na treh ravneh. Najprej smo odgovorni sami zase: za svoje življenje, zdravje in vsestransko izpopolnjevanje. Odgovorni smo za delo, ki ga opravljamo, in za osebno rast v krepostih, vrlinah in ne nazadnje tudi v veri. Zatem smo odgovorni za svoje bližnje: starši za otroke in otroci za ostarele in onemogle starše, za sorodnike, sode in prijatelje, za to, da imamo z drugimi poštene in lepe odnose. Odgovorni smo za svojo župnijo in za njeno prihodnost, za krajevno skupnost in ne nazadnje za podjetje ali ustanovo, v kateri delamo. Toda to še ni vse. Premalo se zavedamo še tretje ravni odgovornosti, odgovornosti za celotno družbo in za razmere v državi, katere državljani smo. Predvsem smo odgovorni za to, kdo nam vlada, saj sta od oblasti v največji meri odvisni sreča in blaginja nas vseh.

Sem sodi tudi odgovornost za naravno okolje, sredi katerega živimo. Tu se še posebej pokaže, koliko je kdo odgovoren za prihodnost nas vseh. Brezbrižno odmetavanje odpadkov, potratna poraba energije in razmetavanje hrane so skrb vzbujajoči pojavi naše neodgovornosti za skupno dobro. Kot kristjani sicer ne pristajamo na ideologije, ki pravijo, da med človekom in drugimi živimi bitji ni bistvene razlike. Ta razlika je, saj smo samo ljudje svobodna in odgovorna bitja s pravicami in dolžnostmi. A ravno to naše dostojanstvo nam narekuje odgovoren odnos do drugih živih bitij

in do prihodnjih rodov, ki imajo pravico, da pridejo živeti na Zemljo, kjer bo lepo živeti. Nemalokrat se upravičeno pritožujemo nad slabimi razmerami. Ni pa prav, če rečemo, da se ne da ničesar narediti, in ostane doma, ko pride trenutek volitev ali drugega glasovanja. Če bi pred tridesetimi leti tako ravnali, ne bi izpeljali vsega tistega, na kar smo danes ponosni. Zato so takratna zavzetost, pripravljenost na sodelovanje, zaupanje, optimizem in enotnost za

nas dragocen opomin, ki nam pravi, da bi danes lahko bilo marsikaj bolje, kakor je, če bi z večjim žarom, dejavnostjo, odgovornostjo in enotnostjo nadaljevali našo skupno pot v demokratično Slovenijo. Tedaj bi tudi krščanska vera in Cerkev ne bili več izključevani. Tudi letošnje obletnice potrjujejo pravilnost besed, ki nam jih je na srce položil sv. Janez Pavel II., ko je mladim v Postojni zaklical: "Korajža velja!"

Vaši škofje

Odšel je velik mož

Ravbarjem in Silvestrom Čukom. Nastal je župnijski list Farno Ognjišče, ki je kmalu prerasel v revijo, ki je v nekaj letih postala najbolj razširjen mesečnik na Slovenskem (leta 1989 so izdajali do 100 tisoč izvodov!). Kot piše na portalu Ognjišča, je v okviru urejanja revije razvil vrsto dobrodelnih, človekoljubnih in karitativnih pobud. Leta 1990 je msgr. Bole postal prvi direktor Slovenske karitas. Leta 1994 je izvedel še en podvig, Radio Ognjišče, ki se je junija najprej oglašil iz koprškega studia, novembra istega leta pa še iz ljubljanskega. Pri "očetu uredniku" smo imeli časniki našega tednika vedno odprta vrata. Tudi zaradi tega ga bomo vedno ohranili v lepem spominu. Več prihodnjič.

Občni zbor Prosvetnega društva Štandrež

Rezultati delovanja in predlogi za prihodnje delo

Člani Prosvetnega društva Štandrež so se zbrali v četrtek, 13. februarja, na letnem rednem občnem zboru. Potekal je v mali dvorani župnijskega doma Anton Gregorčič. Zbor je najprej izvolil predsednika občnega zbora in to naloge zaupal Marku Brajniku, ki je vodil sejo do izvolitve novega odbora. Spomnil se je članov in sodelavcev, ki so nas zapustili v zadnjem letu. To so Lucijan Pavio, Ivanka Zavadlav, Ema Brajnik in Jožica Brisko. Z enominutnim molkom so jim udeleženci izrazili spoštovanje in zahvalo.

Občni zbor je pozdravila predsednica Zveze slovenske katoliške prosvete Franca Padovan in se zahvalila za vse oblike sodelovanja ter izrazila vzpodbudne besede za nadaljnje delovanje društva, ki krepi celotno našo skupnost.

Društvo je aktivno na več področjih, od dramske, zborovske, razstavne, publicistične do prireditvene in družabne. Predsednik David Vižintin se je zahvalil odbornikom in članom društva za njihov trud, požrtvovalnost in navezanost društvu ter domačemu župniku Karlu Bolčini za razpoložljivost prostorov in ZSKP za pomoč.

O dramski dejavnosti je poročal Matej Klanjšček, ki je pozitivno ocenil uprizoritev komedije Bosa v parku v režiji Janeza Starine. Številni nastopi, priznanja in nagrada na festivalu v Mavhinjah pričajo o kakovosti predstave. Štandreški igralci so v letu 2019 nastopali tudi z drugimi igrami. Društvo je organiziralo tudi gledališki abonma s petimi predstavami skupin, ki sodelujejo s štandreško. Dramska skupina je dokazala, da dobro deluje in je uigrana. Žal pa se vsako leto spoprijema s pomanjkanjem kadra in z iskanjem primernega besedila.

Zborovsko dejavnost je predstavila Vanja Bastiani; kljub maloštevilnim pevcem zbor vztraja v svojem poslanstvu pri ohranjanju slovenske pesmi. Pohvalila je prizadevnost in vztrajnost maloštevilnih mladih pevcev, ki se zavedajo pomembnosti slovenskega petja. Krivde ne gre iskati samo v morebitni brezbriznosti mladih, ki so v resnici precej obremenjeni s študijem, ampak tudi v družinah, v katerih starši premalo spodbujajo otroke, da bi se udeleževali in sodelovali pri kulturnem delu. Mešani zbor je pod vodstvom Zulejke Devetak s svojimi številnimi nastopi zadovoljil poslušalce.

O mladinski problematiki je govoril Pietro Gravner, ki je ugotavljal, da so v društvu preživeli veliko lepih trenutkov in tudi uspešno postavili na oder igro Ples tatov. Glede delovanja je poudaril, da moramo dobiti nove načine in dejavnosti, da bi pritegnili mlade.

O blagajniškem stanju je poročala Daniela Puja.

Društvo je organiziralo in sodelovalo tudi pri drugih pobudah. V sodelovanju z društvom Stanko Vuk iz Mirna in Zarja iz Renč je priredilo bogato Prešernovo proslavo. Ob 150-letnici ustanovitve štandreške čitalnice je z društvom Oton Župančič in štandreško osnovno šolo Fran Erjavce dostojno počastilo to pomembno obletnico.

Uspešne so tudi druge pobude, kot so Praznik špargljev, Dan miru in prijateljstva in razna družabna srečanja.

V novi odbor so bili izvoljeni: Vanja Bastiani, Marko Brajnik, Marjan Breščak, Simon Florenin, Nicola Gravner, Pietro Gravner, Matej Klanjšček, Katja Leon, Lorenzo Marussi, Roberta Marussi, Mario Mucci, Damjan Paulin, Danjela Puja, Božidar Tabaj in David Vižintin.

DP

Srečanje pod lipami: Iva Dimic

“Ženske si ne želijo biti kvota!”

V Sloveniji doživljajo v zadnjih petih šestih letih dobro gospodarsko rast, primanjkuje pa delovne sile, tako da jo veliko podjetij išče izven državnih meja. “Včasih je to cenejša delovna sila - ekonomija se žal lomi na hrbtih ljude”, je povedala gospa Iva Dimic, ekonomistka, predsednica Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu in poslanka stranke Nova Slovenija v Državnem zboru RS. Dimičeva je bila v četrtek, 13. februarja, gostja na Srečanju pod lipami v komorni dvorani KCLB, z njo se je pogovarjal časnikar Julijan Čavdek, večer pa sta organizirala Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek za družbenopolitična vprašanja Anton Gregorčič v sodelovanju s Svetom slovenskih organizacij. Ob prisotnosti uglednih gostov, med katerimi so bili tudi generalni konzul RS Vojko Volk, deželni tajnik SSK in deželni svetnik Igor Gabrovec ter deželni predsednik SSO Walter Bandelj, je poslanka spregovorila o odnosu Slovenije do Slovencev v zamejstvu in po svetu, delu in predlogih komisije, aktualnem političnem stanju ter vlogi žensk v slovenski politični stvarnosti.

“Ko je Slovenija nastala, sem bila stara osemnajst let. Leta 1990 sem na plebiscitu prvič volila. Zrasla sem v tradicionalni krščanski družini, v kateri smo vedno govorili o politiki, zato je bila politika zame čisto naravna pot”, je povedala Dimičeva, ki je vedno ostala zvesta desnici, krščanskim demokratom, in se je aktivno vključila v politiko leta 2011, ko je bila izvoljena v Državni zbor. Po njenem mnenju slovenska politika ni stabilna,

ne ve, kam mora iti in kaj mora narediti. Poslanka je pritrdila, da po odstopu predsednika slovenske vlade Marjana Šarca v NSi hočejo na volitve, ker si želijo, da se “politični prostor v državi prečisti”, obenem pa javnomnenjske napovedi pravijo, da velikih sprememb ne bi bilo.

Prepričana je, da bi se z zavezo za neko tehnično vladno lahko uredile zadeve v zdravstvu in bi lahko razvili dobre zametke za dolgotrajno oskrbo, saj je bil na predlog NSi že sprejet zakon o osebni asistenci. “Od tistega, ki sestavlja vladno, je odvisno, ali bo pošten, spoštljiv do strank, ali bo dal strankam in ministrom možnost, da bodo delali”, je dodala poslanka. NSi je s predsednikom Matejem Toninom napovedala novo umestitev stranke v slovenskem političnem spektru. O njem je Dimičeva povedala, da je mlad, svež veter, neobremenjen s preteklostjo, volivci ga pozitivno sprejemajo, na NSi pa gledajo kot na stranko, ki ji je mar za človeka, ki zastopa krščanske

vrednote, svobodo, pravičnost, spoštovanje, dostojanstvo. Stranka NSi ima dolgo tradicijo vodenja Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, Iva Dimic je postala predsednica, ko je bila Ljudmila Novak izvoljena v Evropski parlament. Povedala je, da je s sklicevanjem sej in pogostejšim srečevanjem prenos informacij boljši in to je treba okrepiti, saj “Slovenija nima samo dveh milijonov prebivalcev, ampak še pol milijona, ki jih živi izven Slovenije ... Želim si tudi, da bi v naš šolski sistem vključili dela in dosežke zamejskih Slovencev

izjavila: “Vlada RS nadaljuje pogovore glede recipročnosti. Slovenski zunanji minister se je srečal z italijanskim, ki se je izkazal kot temu naklonjen. Pričakujem vsekakor večjo angažiranost predstavnikov zunanega ministrstva, da bo Slovincem, živčim v Italiji, omogočeno neposredno zastopanje v italijanskem parlamentu. Zdi se mi nesprejemljivo to, da določene politične stranke dajo možnost Slovincem, da so izvoljeni, potem pa ti ne morejo zastopati interesov slovenske narodne skupnosti, ampak so podvrženi politiki stranke, v kateri so bili izvoljeni. Zelo pomembno je, da pride Slovenska skupnost do direktnega predstavnika, ki bo zagovarjal stališča ljudi in bo njihov glas v italijanskem parlamentu”. Dodala je, da je prioriteta tudi vrnitev slovenski narodni skupnosti poslopja Narodnega doma v Trstu, ki je simbol slovenstva na teh tleh.

O vlogi žensk v slovenski politični stvarnosti je poslanka povedala, da si ne želijo biti kvota, ampak hočejo, da tudi moški prepoznajo njihove sposobnosti, vztrajnost, da znajo kaj narediti in zadeve spremeniti. Govorila je o Klubu parlamentark, v katerem ženske razpravljajo o različnih pogledih žensk na politiko, javne zavode in podjetništvo. Povedala je tudi, da NSi voli največji odstotek mladih med 18. in 26. letom: “V Mladi Sloveniji, podmladku stranke, spremljajo predvsem področje izobraževanja in so politično zelo aktivni. To so bodoči volilci, bodoči liderji”.

Nazadnje, pred vprašanji občinstva, je poslanka spregovorila tudi o svojih zdravstvenih težavah in udeleževanju s politiko v obdobju zdravljenja: “Stranka mi je stala ob strani. Z Božjo pomočjo sem vse prenesla, dano mi je bilo. Začutila sem Božjo ljubezen in s tem sem šla skozi bolezen”.

Katja Ferletič

S 1. strani

Zven slovenske pesmi in zanimiv vpogled v naše šege

Uvodni pevski pozdrav je občinstvu, ki je popolnoma zasedlo dvoranico, namenil MoPZ Sabotin. Pod vodstvom temperamentne zborovodkinje Nadje Kovic je zapel dve pesmi Mirka Fileja, *Slovenski fantje in Pojdem med polja*. Ob koncu pa se je oglasila še pesem iz grl pevcev moške zasedbe zbora SKPD F. B. Sedej iz Števerjana. Pod vodstvom Patrica Quaggiata so ubrano zapeli tri pesmi (in še do-datek), *Fantje na vasi* Franceta Marolta, *Ob večerni uri* Vinka Vodopivca in *Bratci veseli vsi* Ubald Vrabca.

Kratek nagovor je imel prvič v vlogi predsednika KD Sabotin Matjaž Pintar, ki je ponosen, da je del te male, a delavne skupnosti. Opozoril je, da je KD Sabotin nastalo pred 40 leti, da bi se tudi v Štmaru pretakal kulturni sok in da bi z vaškimi prazniki, pustovanjem in še čim ohranjali domače navade. Pri tem je spomnil, da v vasi delujejo poleg moškega zbora še otroški zbor, šahovski krožek in skupina zelo navdušenih pustarjev. Za jesenske dni pa imajo v načrtu nekaj posebnega; o tem je razkril le, da se

bo novost imenovala Sabotin-minivertikal (baje bo nočni tek na Sabotin za profesionalce). Povedal je tudi, da so zavzeti pustarji letos pripravili voz in z njim so kot edina goriška skupina predstavljali Občino Gorica na nedeljskem (16. februarja) pustnem sprevodu po goriških ulicah. Čeprav šteje Štmaver le kakšnih 100 prebivalcev, je ena od petih vasi na Goriškem, ki si še upa, seveda zaradi velikega prizadevanja vseh, ki jim je pri srcu kulturno udejstvovanje, organizirati “šagro”. Ta praznovanja namreč močno zavira birokracija, ki je zmeraj bolj zahtevna. Da je žal tako, je potrdil tudi odbornik De Sarno, ki je z veseljem sprejel povabilo na večer, saj je štmavrska skupnost občudovanja vredna. S svojimi tradicijami in prireditvami, predvsem pa z navdušenostjo prispeva k ohranjanju in živosti vasi.

Tema kratkima, a pomenljivima nagovoroma je sledila predstavitev in predvajanje posnetkov nastajajočega načrta *Skupni in drugačni običaji Slovencev v Italiji*. Projekt je predstavil časnikar, zgodovinar in predsednik Združenja

Eugenio Banchini, Giorgio Banchig, ki je razkril, kako se je porodila zamisel o tem “zapisu” starih navad, ki so še zmeraj žive, od Kanaleske doline in Benečije preko Goriške in vse do tržaškega Krasa. Spodbudo za ta veliki projekt je našel, ko je prebral članek koroškega duhovnika Matije Mayerja, župnika v Žabnicah in rektorja

Marijinega svetišča na Svetih Višarjah. Mayer je v Slovenski bčeli l. 1851 zapisal, kako pomembno je, da se ohranjajo šege in navade, kajti z njimi se ohranjajo tudi kultura, jezik in slovenska narodna zavest in identiteta. Prav ta misel jih je vodila, ko so

pripravljali DVD s posnetki šeg, ki so še posebno močno zakoreninjene v Benečiji, pravi zakladnici ljudskega izročila, ki sega v davnino. Banchig se je zahvalil vsem, ki so sodelovali pri izdelavi DVD-ja, še zlasti Albertu Devetaku, ki je dejavno vodil ta veliki in zahtevni projekt in spremljal njegovo nastajanje. To pa se bo še naprej nadgrajevalo, saj so prejeli veliko dokumentarnega gradiva še po uresničitvi DVD-ja, h kateremu je prispeval veliko truda tudi Hijacint Iussa. Devetak je povedal, da je delo trajalo eno leto, zadnje mesece je bilo zelo živahno. Za zbiranje materiala so k pro-

vsem dostopno to zelo dragoce-no gradivo.

DVD, na katerem vezno besedilo bereta, tudi v duhovitem slogu, Ilaria Bergnach in Jakob Leopoli, kronološko spremlja koledarsko leto, od prvih dni januarja do zadnjega dne decembra. Tako so zabeležena koledovanja za Svete tri kralje v beneških vaseh, pa tudi v Števerjanu, na Vrhu Sv. Mihaela in drugod, pust, ki je z značilnimi maskami (npr. pisani blumarji) zelo trdno vraščen v Beneške doline, pa tudi v Goriško (vrhovski pepeljuharji in ostale maske) in na Kras. Lepo so prikazani tudi navade na oljčno nedeljo, pa v

venček, z dolgimi koli. Navedene so še druge navade, vezane na svetoivanska kresovanja, na procesije Sv. Rešnjega Telesa, ali na Vahte, ko hodijo po nekaterih vaseh otroci po hišah iskat kruhke, na pritrkovanje za praznike in druge slovesnosti in šege, ki žlahtnijo predbožični in božični čas. V Benečiji je značilna Devetica božična, liturgija, ki jo vodijo gospodinje, brez duhovnika. Od hiše do hiše devet dni nosijo Marijin kip ali kip Sv. Družine in molijo rožni venec in druge molitve ter pojejo pesmi. Ta navada je zelo stara, iz 19. stoletja, morda izhaja iz Tirolske. Vsa besedila so seveda v narečju in izvirna.

DVD se konča, kot se začenja: z ognjemeti, ki naznanjajo konec starega in začetek novega leta. To je vsekakor zelo dragocen dokumentarni posnetek slovenskih navad, prisotnih v celotni naši deželi, kjer prebivamo Slovenci. Treba jih je ohranjati kot pomemben del naše bogate kulturne dediščine in jih posredovati mladim rodovom.

Praznovanje sv. Valentina v Štmaru se je nadaljevalo v nedeljo, 16. februarja, ko je bila ob 14. uri slovesna sv. maša v domači cerkvi, ki jo je daroval g. župnik Marijan Markežič.

Že v dopoldanskih urah pa so obiskovalci lahko okusili pristne domače jedi, med katerimi so bili seveda najbolj zaželeni ocrti štruklji.

tednu pred Veliko nočjo, ko se oglašajo le raglje, praznovanje Velike noči in sv. Marka. V maju se vsepovsod dvigajo mlaji ali maji. Posebno značilno in še vezano na stare čase je žabniško dviganje maja, dvajset metrov visoke olupljene smreke, na koncu katere je

ŠTEVERJAN Prešernova proslava

Z vedrino in Prešernovim duhom prežeta prireditev

V nedeljo, 16. februarja 2020, je v župnijski dvorani Frančišek B. Sedej zadišalo po pomladi. Vedrina pomladnega, prešernega duha so prispevali nastopajoči pevci in seveda tudi domača publika.

Prešernovo proslavo je uvedla slovenska himna, ki jo je zapel gostujoči Mešani komorni zbor s Celja. Zatem je poslušalce nagovoril profesor in zgodovinar Jurij Klanjšček. Podal je zgodovinski pregled formacije slovenskega naroda oz. kako se je formirala slovenska narodna zavest in zavest slovenskega jezika in kulture. Celoten poseg bo objavljen v naslednji številki Števerjanskega vestnika. Po uvodni misli pa je bil čas za domačo novost. Na pobudo Martine Hlede, dolgoletne zborovodkinje društvenih otroških zborov, ki je opazila, kako se ljubezen do petja vedno bolj širi že pri mladih generacijah, so v letošnji sezoni nastali trije mlajši zborovski sestavi: Mali otroški in Otroški pevski zbor, ki ju vodi

Martina Hlede ob spremljavi Martine Valentinčič, ter Mladinski pevski zbor, katerega vodstvo je prevzel Števerjancem zelo

priljubljeni Patrick Quaggiato. Mali otroški in Otroški pevski zbor sta v letošnji sezoni prvič nastopila na Mali Cecilijanki meseca decembra. Mladinski pevski zbor, v novem sestavu in z novim dirigentom, se je premierno predstavil publiku prav v nedeljo. Zapeli so tri pesmi, in sicer *Jadro* (Igor Gruden – Stane Malič), *Sing sing* (Jerry Estes in Greg Holder - Jerry Estes) in *Vsak po svoje* (Mitja Vrhovnik Smrekar – prir. Patrick Quaggiato). Spremljali so jih: Martina

Valentinčič pri klavirju, Aljoša Dorni z ukulelo, Elija Mužič nas kitaro, Samuele Mian z berdo in Lapo Farolfi s cajonom. Naslednji na vrsti pa je bil gost večera, in sicer Mešani komorni pevski zbor Celje, ki je bil ustanovljen leta 1983. Soustanovitelj, pobudnik in začetni strokovni vodja zbora je bil do leta 1997 zdaj že pokojni Pavle Bu-

umetne pesmi iz vseh Slovenskih pokrajin.

V nedeljo so števerjansko publiko razveselili s skladbami: *Domovini* (Jakob Razlag – Benjamin Ipavec – prir. Slavko Mihelčič), *Na jezeru* (Miroslav Vilhar – prir. Serafin Vilhar), *Triglav* (Matija Zemljčič Slavin – Jakob Aljaž), Slovenska dežela (Jakob Razlag – Benjamin Ipavec), *Protuletje* (prekmurska ljudska – prir. Ubald Vrabc), *Võra* bi je (prekmurska ljudska – prir. Matija Krečič), *Oj Božime – Sdrindulaile* (po starem furlanskem motivu – prir. Adi Danev), *Dekle je pralo srajčke dve* (ljudska iz Ricmanj – prir. Walter Lo Nigro).

Mlada povezovalka večera, Števerjanka Lara Proderutti, je ob koncu sklenila z mislijo blaženega Antona Martina Slomška:

“Ptico boš spoznal po petju, pa človeka tudi: kajti lepo petje ima tudi lepo srce. In kar se lahko reče o človeku posamezno, se lahko reče o vsem ljudstvu. Iz obilnosti srca se glasijo usta, in kjer ni čednih pesmi, tam tudi prebivati ni veselo”.

Zastor je padel, dan se je prelevil v noč, v Števerjanu pa se že pripravljajo na nove izzive, koncerte, premiere, zato, dragi bralci, bodite radovedni in spremljate naše delo.

Stefania Beretta

TRŽIČ Prešernova proslava

“Naš jezik je lep!”

Slovensko himno so Prešernovo proslavo kulturnih društev Tržič in Jadro v eni izmed dvoran Kinemaxa v Tržiču v četrtek, 13. februarja, uvedli malčki otroškega pevskega zborčka iz Romjana, ki deluje v okviru Združenja staršev. Andreja Grom, ki je v slovenščini in italijanščini lepo povezovala spored prireditev, je v uvodnih mislih v imenu organizatorjev povedala, da se v Sloveniji in zamejstvu številni z veseljem zbiramo, “da bi opozorili na pomen slovenske kulture in uživali v ustvarjalnih dosežkih, ki kakor koli prispevajo k dvigu slovenske kulturne zavesti in prepoznavnosti slovenske kulture”. Radi praznujemo Prešerna, je še dejala, čigar “suverena poezija, svobodomiselnost, načelnost in romantična duša so ga povzdignile v mit”.

Na slovesnem in hkrati prijetno “domačem” kulturnem večeru zaradi gripe, ki v tem času razsaja tudi v Laškem, žal ni nastopil napovedani otroški pevski zbor Osnovne šole Ljubka Šorli iz Romjana. Namesto njega je pod taktirko Aljoše Saksida zapel dve pesmici na besedilo Srečka Kosovele in v glasbitvi zborovodje je omenjeni zborček, ki med drugim sodeluje pri posebnem projektu, posvečenem kraškemu pesniku. Častna gostja večera, ki je s svojim nagovorom dala krepak ton prireditvi, je letos bila ga. Bojana Daneu Don iz Trsta. Rodila se je primorskim staršem, ki so se med prvo in drugo vojno kot begunci zatekli v Slovenijo in se kasneje vrnili v Trst. Oče je sodeloval pri ustanovitvi slovenskih šol v Trstu in Tržiču in bil po drugi vojni tudi prvi ravnatelj slovenske šole v Tržiču. O svoji begunski izkušnji in razburkanih doživetjih v času fašizma je ga. Bojana napisala izredno knjigo *Begunec nikdar!* V Tržiču je povedala, da je Prešeren

z opevanjem svojih najintimnejših čustev prikazoval tudi dušo našega človeka, ki ljubi in vso moč svojo domačo zemljo, svoj jezik, svojo domovino. “Ko počastimo spomin na tega velikega človeka, počastimo tudi vse nas, da vztrajamo v ljubezni do svojih korenin, da spoštujemo ideale staršev, da se ljubimo in družimo med seboj, se izražamo v svojem jeziku ter da jezik gojimo in ga posredujemo svojim otrokom”. Naš jezik je lep, je odločno zatrdila govornica. Lahko se ponašamo s številnimi odličnimi pesniki in pisatelji, z velikimi umetniki, izjemnimi športniki itd. “Na svojo identiteto in svoj jezik moramo biti ponosni”! Za njiju so naši predniki veliko pretrpeli in tudi izgubili življenje. Gospa Daneu Don se je dotaknila tudi aktualnega in včasih perečega vprašanja, dvojezičnih zakonov. Če se oba starša pogovarjata z otroki vsak v svojem jeziku, bosta zlahka dosegla, da bo njun otrok že v zgodnjih letih obvladal dva jezika in se z lahkoto v obeh sporazumeval z ljudmi. Kdor se temu odpoveduje, žal preprečuje otroku nekaj, kar bi ga obogatilo in bi mu olajšalo vzpon do uspeha v odraslih letih. Govornica se je izrecno zahvalila slovenskim organizacijam in društvom v Laškem, ki povezujejo razkropljene rojake in si prizadevajo za obstanek slovenščine. “Izražajte se v svojem jeziku z veseljem in ponosom”! Misel je namenila še priseljencem, tujcem, ki jih v Tržiču srečuje na vsakem koraku. “Velikokrat niso dobrodošli niti med nami”, a “spomniti se moramo, da smo bili v preteklosti begunci tudi mi in da smo pričakovali, da bi bili sprejeti”. Prešeren, ki v Zdravljici poje o bratstvu med narodi,

Bojana Daneu Don in Andreja Grom

je že pred dvema stoletjema poudarjal, “da smo vsi ljudje enaki, vredni spoštovanja in človeške solidarnosti”, je še dejala ga. Bojana Daneu Don.

Večer se je končal z nastopom glasbene skupine OVCE, ki je nastala

leta 2013 iz sodelovanja med Kraškimi ovčarji in tržaškim partizanskim pevskim zborom Pinko Tomažič. Sestavljajo jo “izredno ustvarjalni in prekaljeni glasbeniki”, kitarist in pevec Aljoša Saksida, klarinetistka Katia Del Piano in basist Rudi Markuža. Za tržiški večer so pripravili tri zanimive pesmi - Prešernovo *Lepo Vido*, odlomek iz Cankarjevega *Kurenta* (Drmaška) in Aškerčevo *Egipčanko* -, povezane s temo migracije. Saksida, ki jih je uglasbil, je s pored zelo nazorno povezoval in predstavil.

DD

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSkih ZBOROV
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

vljudno vabijo na
slovesnost podelitve

16. PRIZNANJA KAZIMIR HUMAR

Priznanje prejme
DAMJAN PAULIN
za dolgoletno nesebično
delo v korist naše
skupnosti

ČETRTEK, 27. FEBRUAR 2020, OB 20.30
KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ

Obvestila

Mladinski dom lepo vabi učence in dijake ter njihove starše na DAN ODPRTIH VRAT v sredo, 19., in četrtek, 20. februarja, od 15. in do 17. ure; otroci bodo lahko spremljali učno enoto pošolskega pouka in sodelovali pri delavnici. Med 16. in 17. uro pa bo osebje na razpolago staršem za pogovor. Informacije zainteresirani dobijo lahko tudi na sedežu v Gorici, ul. Don Bosco 60, med uradnimi urami vsak torek in četrtek od 16.00 do 18.00 (tel. 0481-280857, e-pošta mladinskidom@libero.it) ali po telefonu 366-6861441.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja v soboto, 14. marca, za Dan žena izlet v Tolmeč (Tolmezzo) z ogledom Museo Colme delle Arti Popolari - Michele Gortani. Muzej prištevajo k najpomembnejšim te vrste v Evropi. Predstavlja dragoceno etnografsko zbirko, ki zaobjema obdobje od 14. do 19. stoletja. V tridesetih prostorih so razstavljeni izdelki in umetnine, ki prikazujejo življenje in tradicijo prebivalcev Karnije v minulih časih. Sledilo bo druženje v restavraciji Belvedere v Tricesimu (UD). Vpisujejo do 6. marca po tel. 0481-884156, 328-6360744 (Andrej F.), 346-1206031 (Sonja K.), 0481-882183 (Dragica V.),

0481-78138 (Sonja Š.). Prvi avtobus bo odpeljal ob 7.30 uri iz Gorice s trga Medaglie d'oro/Goriška z običajnimi postanki pri vagi blizu pevskega mosta, v Podgori pri telovadnici, v Štandrežu pri lekarni in na Pilošču. Drugi avtobus bo odpeljal ob 7.30 uri iz Doberdoba s postanki na Poljanah, v Sovodnjah pri cerkvi in pri “Zlatki” do Pilošča, od koder bosta nadaljevala pot v Tolmeč. Vrnitev domov v večernih urah.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško prireja od 22. do 27. marca letovanje v termah Olimia. Vpisovanje in informacije po tel. 0481-884156, 328-6360744 (Andrej F.) do 13. februarja.

Prispevke za SCGV Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakažete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale - IBAN IT 97 M 054 841 240 1CC 003 003 6225; SWIFT CIVIIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERŠEVANA. Informacije na tajništvu SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Darovi

Za SKLAD Silvana Kerševana: v spomin na brata Silvana daruje Žarko Kerševan 100 evrov, Marilka Koršič 150 evrov.

RADIO SPAZIO
vrata proti vzhodu

(od 21. februarja 2020 do 27. februarja 2020)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00.

Sporod:

Petek, 21. februarja (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 22. februarja (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zilijskem narečju.

Nedelja, 23. februarja, ponovitev oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 24. februarja (v studiu Katja Volpi): Človek skozi tisočletja.

Torek, 25. februarja (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 26. februarja (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Pust, pepelnica, post. - Izbor melodij.

Četrtek, 27. februarja (v studiu Andrej Bavcon): Četrtkov večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

ISKRIVI SMEH NA USTIH VSEH

NIZ VESELOIGER LJUBITELJSKIH ODROV

- Sobota, 22. februarja 2020, ob 20. uri
Dramski odsek PD Štandrež
John Chapman
Michael Pertwee
KOMEDIJA
VOHUNI
REŽIJA: JOŽE HROVAT

Predstave bodo
v veliki dvorani
KULTURNEGA CENTRA
LOJZE BRATUŽ v Gorici

Za rezervacije
in informacije:

Kulturni center
Lojze Bratuž
tel: 0481 531445
e-mail: info@centerbratuz.org

ISKRIVI SMEH
NA USTIH VSEH
NIZ VESELOIGER
LJUBITELJSKIH ODROV

Gorica / KCLB - ZSKP, Iskri smeh na ustih vseh

Cirkuške vragolije in nagrajevanje natečaja Mladi oder

Iskrivi smeh na ustih vseh, niz veseloiger ljubiteljskih odrov, ki ga prireja Zveza slovenske katoliške prosvete in Kulturni center Lojze Bratuž, se je letos, kot smo že poročali, briljantno začel v petek, 8. februarja, z muzikalom *Lak za sanje* v izvedbi Gledališke skupine O' - Klapa in režiji Sanje Vogrič, nadaljeval pa se je v sredo, 12. februarja, ko so pravo cirkuško vzdušje na velikem odru Kulturnega centra Lojze Bratuž ustvarili igralci Otroške gledališke skupine SKD Hrast Doberdob. Bojana Levinger je avtorica igre *O žalostnem klovnu in zaljubljeni princesi*. Predstavo je režirala mlada Chiara Bruzzechesse. Vse se dogaja pod šotorom cirkusa Čubidubida (to prav lepo nakazuje široki belo-rdeči trakovi na zavesah, ki prikličejo takoj pred oči cirkuški prostor), kjer gledalce zabavajo klovn, čarovnik, plesalke, žonglerji, akrobatke, krotilec levov, pa tudi lepa Sončnica, ki ima posebno moč, ki ji jo daje ljubezen. Zaljubljena je namreč v klovna Boba, ki ga je direktor s silo oddaljil od nje, ker je sam zaljubljen vanjo in jo hoče pridobiti zase. Princesa je zaradi tega zelo žalostna in je izgubila vso svojo čarobno moč in voljo do življenja. A kot se spodob v vseh pravih pravljicah, se tudi v tej pravljici igrice vse dobro konča, ker dobroti in ljubezen, ki ženeta življenjsko kolo, premagata zlobo in hudobijo. V cirkus se povrne harmonija, saj v njem spet zavladata ljubezen in prijateljstvo. Nastopajoči otroci so lepo prikazali pestro cirkuško dogajanje in se prelevili celo "v strah vzbujaju-

joče" leve, ki pa vendarle niso bili tako hudi. Režiserki Chiara Bruzzechesse je uspelo za predstavo pridobiti cel kup mladih igralcev, ki jih je bilo veselje gledati. Ker navadno tudi za otroške gledališke podvige vedno zmanjkajo predstavniki moškega spola, je režiserka tudi nekatere moške vloge dodelila dekletom, ki so se lepo izkazale. V dodeljenih vlogah so se tako sproščeno znašli Dana Gergolet (direktor), Ema Colja (Sončnica), Alberto Mania' (čarovnik), Desiree Bomarzi (žongler), Adelaide Pozzar (akrobatka), Liam Gorjan (krotilec levov), Nina Deluk, Giorgia Facchini, Maša Ferfolja, Metka Ferletič, Elisa Milanese, Mirjam Milanese, Sara Pizzo, Erin Tomsic, Gaia Zampar (plesalke); otroci pa so bili: Martina Bagon, Mila Gergolet, Noemi Trani, ki je izstopala po posebno natančno izvedenih gimnastičnih figurah, Alen Devetak, Max Gregori, Vesna Lakovič, ki je prepričljivo odigrala vlogo žalostnega Boba, in Sabrina Gergolet v vlogi Gigija. Ponosni levi so bili Greta Devetak, Maile Gorjan in Martin Milanese. Pravljico igrice so premiero otroci zaigrali 5. decembra 2019 na miklavževanju v domači vasi. Z njimi so vadile požrtvovalne in potrpežljive Chiara Bruzzechesse, Evelin Černic, Giulia Černic, Janina Ma-

rušič, Mojca Marušič in Giulia Zampar. Strokovno pomoč je nudila Jasmin Kovic. Za natančno izdelane kostume živahnih barv – posebno bleščeči so bili levji –, ki so lepo označevali vloge v cirkuški areni, je poskrbela Maria Vizintin. Primereno izbrana glasba in posrečena scenografija sta tudi pripomogli k uspehu otroške igre. Za sceno in glasbeno stran predstave

odbora Kulturnega centra Lojze Bratuž Ivo Koršič, da bi podelili priznanja natečaja *Mladi oder*, ki ga razpisujeta že dolgo vrsto let Slovenska prosveta iz Trsta in Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice, da bi tako še bolj podžigali gledališko dejavnost v včlanjenih društvih. Tudi letos je razveseljivo to, da se je na natečaj prijavilo kar nekaj otroških skupin. Priznanja so prejeli: za

Mladinska dramska skupina PD Štandrež za predstavo *Ples tatov* Jeana Anouilha, v režiji Daniele Puia; za kategorijo Otroške skupine: Skupnost družin Sončnica – Gorica Gledališka skupina O' - Klapica *Miklavžev trening*, ki so jo napisali Matej Corsi, Maja Corsi in Amadej Bandelj, pod mentorstvom in režijskim vodstvom Sanje Vogrič in Katje Terčič; Otroška skupina KD Sa-

Skupina nagrajencev (foto DP)

so bili zadalženi Elena Bidini, Andrej Černic, Matej Ferfoglija, Davor Primožič, Jurij Lavrenčič, Cristian Lavrenčič in Claudio Peric. Še posebno učinkovito je bilo veliko platno v ozadju, star kulisni element še iz časov, ko je na doberdobskem odru za gledališko dejavnost skrbela Franka Ferletič. Pridni nastopajoči so bili upravičeno deležni pristrčnega ploskanja. Po predstavi je Katja Terčič, ki je povezovala večerni program, povabila na oder predsednico Zveze slovenske katoliške prosvete Franko Padovan in članico

kategorijo Dramske skupine: dramski odsek PD Štandrež za predstavo *Bosa v parku* Neila Simona, v režiji Janeza Starine; Dramska družina SKPD F. B. Sedej – Števerjan za predstavu *Nered v nebesih* Petre Ciglič v režiji Lare Proderutti, Silvie Humar in Valentine Ferligoi; PD Vrh Sv. Mihaela – Otroški pevski zbor Etko Mužetko za predstavo *Najlepše darilo - Mali bobnar* Nike Cotič, v režiji Karen Ulian; Otroška skupina PD Rupa-Peč za predstavo *Mala šola angelov* pod mentorstvom in v režiji Martine Šolc; Otroška gledališka skupina SKD Hrast - Doberdob za predstavo *O žalostnem klov-*

botin – Štmaver za predstavo *V zdravniški čakalnici* Eve Devinar in režiji Valentina Devinarja; Otroška dramska skupina SKPD F. B. Sedej – Števerjan za predstavu *Nered v nebesih* Petre Ciglič v režiji Lare Proderutti, Silvie Humar in Valentine Ferligoi; PD Vrh Sv. Mihaela – Otroški pevski zbor Etko Mužetko za predstavo *Najlepše darilo - Mali bobnar* Nike Cotič, v režiji Karen Ulian; Otroška skupina PD Rupa-Peč za predstavo *Mala šola angelov* pod mentorstvom in v režiji Martine Šolc; Otroška gledališka skupina SKD Hrast - Doberdob za predstavo *O žalostnem klov-*

nu in zaljubljeni princesi v režiji Chiara Bruzzechesse. Vsem dobitnikom priznanj naj gredo iskrene čestitke!

Med predstavitvijo vsebine posameznih predstav so se na platnu pojavljali izseki iz njih. Video je pripravil Luka Terčič.

Kot je v navadi ob tej priložnosti, je kratek, a zelo pomenljiv nagovor o sami gledališki dejavnosti imela Sanja Vogrič, mlada gledališka navdušenka, ki je svoje režijske sposobnosti in ljubezen do gledališča ponovno izkazala v uprizoritvi zahtevnega muzikala *Lak za sanje*. O tej očarljivi odrski umetnosti, ki zahteva veliko truda, je spregovorila prav z "zakulisnega" zornega kota. Koliko priprav, ki se začenejo z mrzličnim iskanjem in izbiro primernega teksta, se skriva za končnim rezultatom, za predstavo, ki traja uro ali dve, pa še skrb režiserja, da bi šlo vse po sreči, trud igralcev, ki jih izmučijo utrudljive vaje in od katerih se zahteva zmeraj več, strah pred premiero..., trdni živci vseh tistih, ki skrbijo za tehnično plat itd. Vendar vsi nastopajoči in tudi zakulisni delavci začitijo neizmerno veselje in zadovoljenje, ki spremljata poklon ob lepo opravljeni nalogi. "Ne smemo pozabiti, da je uprizoritev rezultat dela gledaliških skupin, ne pa cilj. Člani med vajami in nastopi gradijo na samopodobi, postajajo samozavestni, učijo se komunikacije in organizacije. Gojijo jezik, razvijajo umetniški čut, predvsem pa postajajo del skupnosti, saj se med pripravljanjem predstave ustvarjajo živi in pristni odnosi", je poudarila Vogričeva, igralce pa opozorila: "Zavedajte se, da ustvarjate nekaj čarobnega, nekaj, kar bo ostalo v srcu vsakega nastopajočega: prijateljstvo".

IK

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (99)

Dimitri Tabaj

Slovenski plemič Janez Kobencel iz Štanjela se je dobro zavedal nevarnosti, ki so jo za naše kraje predstavljale grabežljive Benetke, in še leto pred svojo smrtjo je dvignil glas proti gradnji mesta-utrdbe Palmanova, ki je služilo bolj proti našemu cesarstvu kot proti Turkom. Leta 1572 je z bratom Ulrikom pridobil gospostvo Kopriva v Furlaniji (nekaj let prej pa sta postala barona). Bil je tudi pooblaščen zastopnik na državnih zborih, nadvojvodov dvorni kancler, glavar v Gradišču in deželni glavar na Kranjskem (vir: prof. Anton Kacin). Njemu gre zasluga, da je kraški rojak Konrad Glušič iz Komna postal ljubljanski škof, saj je osebno nagovoril nadvojvodo Karla. Oba, Janez Kobencel in Konrad Glušič, sta posredovala v sporih s protestanti. Janez Kobencel je v Ljubljani obnovil samostan nemškega viteškega reda (katerega je bil član), ki ga je nekaj stoletij kasneje arhitekt prof. Jože Plečnik preuredil v sedanje Krizanke. Janez Kobencel je obnovil tudi Predjamski grad, v katerem je bil z zvijačo ubit njegov ded Erazem, in je zgradil grajski stolp. Leta 1587 je na koncu Travnika dal zgraditi eno najlepših palač v Gorici (takrat verjetno sploh najlepšo, s krasnim parkom, ki je segal do grajskega griča), ki jo je več kot poldrugo stoletje kasneje kupil baron Avguštin I. Codelli plemeniti Fahrenfeld (Gorica, 1685 - Ljubljana, 1749), skupaj z graščino v kraju Moš pri Gorici, ki je prav tako bila Kobenclova. Ravno Avguštin I. Codelli - kraljevi svetovalec, koroški in kranjski plemič, gospod Kodeljevega (Thurna), Thurnaua (Gorenje Blato, Ljubljansko barje) in Dobrave, gospod Moša, Šlovenca in Koprivnega (na Goriškem) - je leta 1747 podaril palačo z zemljiščem na Travniku cesarici Mariji Tereziji z namenom, da bi stavba postala sedež nove goriške nadškofije, ki je nastala leta 1751 z ukinitvijo oglejskega patriarhata; cesarica mu je podelila pravico do izbire prvega goriškega nadškofa in tako je baron Avguštin I. izbral grofa Karla Mihaela Attensa, čeprav je umrl pred njegovim imenovanjem. Ob palači je dozidal kapelo: ko je leta 1749 umrl v Ljubljani, so ga v skladu z njegovo željo pokopali ravno v goriški nadškofijski kapeli. Poznamo ga tudi kot mecena slovenske tiskane besede.

Cesarski svetnik baron Janez Kobencel je umrl leta 1594 med zasedanjem državnega zbora v Regensburgu, kamor je pospremil cesarja Rudolfa II. Pokopan je bil v tamkajšnji cerkvi, svoje ljube kraške

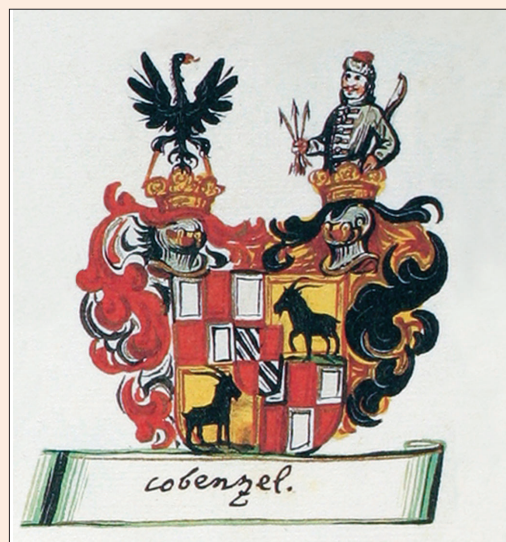
domovine ni več videl. Od prof. Južniča izvemo tudi, da je Janez zgradil omenjeno palačo na goriškem Travniku ravno v letu, ko je njegov nečak Rafael - sin brata Ulrika, ki je po Janezovi smrti podedoval vse posesti - šel k jezuitom. Eden od Rafaelovih bratov je izgubil nogo v vojni proti Benečanom v neki bitki pri Rubijah. Rafael je najprej študiral na Dunaju, potem pa mu je stric Janez odprl pot do Rima, kjer - kot smo videli - je sam študiral v svoji mladosti. V Rimu je Rafael študiral matematiko pri najimenitnejših profesorjih tistega časa. Z bratom Filipom, ki je kasneje postal deželni namestnik v Gorici in vicedom na Kranjskem, je od leta 1597 prispeval del svoje dediščine za gradnjo jezuitskega kolegija v Ljubljani in s tem postal eden najvidnejših prvakov katolicizma v mestu, istočasno pa nasprotnik protestantskih grofov Turjaških. Istega leta si je - s pomočjo plemiča Ciprijana Coroninija, ki ga družinska kronika navaja kot osebnega znanca sv. Ignacija Lojolskega - prizadeval za ustanovitev jezuitske hiše v Gorici, kar se je tudi uresničilo v letih 1615-1617 (z zamudo zaradi vojne s Turki). Jezuitom je namenil palačo, ki jo je podedoval po stricu Janezu in ki je kasneje - kot smo že videli - postala sedež goriške nadškofije.

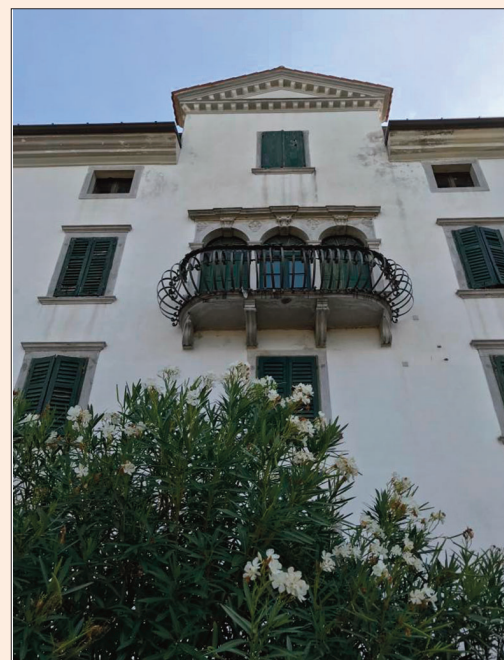
Janez Kobencel je leta 1587 na koncu Travnika dal zgraditi eno najlepših palač v Gorici (takrat verjetno sploh najlepšo, s krasnim parkom, ki je segal do grajskega griča), ki je od leta 1751 sedež goriške nadškofije. Desno je videti tudi kapelo Povišanja sv. Križa, ki jo je leta 1746 zgradil baron Avguštin Codelli.

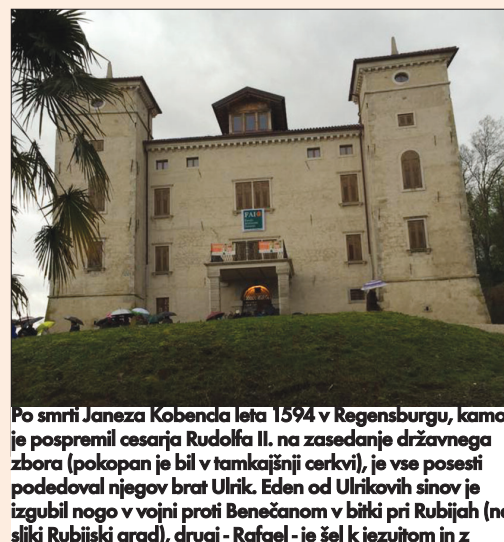
Kobenci so imeli svoj grad tudi v Štanjelu, ki ga je že leta 1508 pred Benečani branil Krištof Kobencel, oče Janeza. V tamkajšnji cerkvi sv. Danijela (na sliki je viden značilni zvonik iz 17. stoletja) je bilo pokopanih več predstavnikov te starodavne slovenske rodbine, kot pričajo nagrobni kamni.

Grb slovenske plemiške rodbine Kobencel

Rodbini Kobencel je pripadala tudi graščina v Mošu pri Gorici, katero je kasneje kupil baron Avguštin Codelli.

Po smrti Janeza Kobencela leta 1594 v Regensburgu, kamor je pospremil cesarja Rudolfa II. na zasedanje državnega zbora (pokopan je bil v tamkajšnji cerkvi), je vse posesti podedoval njegov brat Ulrik. Eden od Ulrikovih sinov je izgubil nogo v vojni proti Benečanom v bitki pri Rubijah (na sliki Rubijski grad), drugi - Rafael - je šel k jezuitom in z bratom Filipom veliko pomagal jezuitskim ustanovam.

Jubilej muzikologa in skladatelja Mag. Ivan Florjanc 70-letnik

Mag. Ivan Florjanc, redni profesor in prodekan na Akademiji za glasbo, muzikolog in tudi skladatelj, ki je v zadnjih treh desetletjih posebno vezan na Primorsko, bo v kratkem slavil pomemben življenjski jubilej. Rodil se je namreč 25. februarja 1950 na Polzeli v Savinjski dolini, živi in deluje pa v Ljubljani. Leta 1991 je bil konzulent pri RAI Radiu Trst A pri projektu Gallusovo zvočno bogastvo, ki so ga tržaški zbori izvajali ob 400-letnici Gallusove smrti. Pri tej ustanovi pripravlja redno nedeljsko oddajo o nabožni glasbi. V letih 2016-17 je bil svetovalec tudi pri Zvezi cerkvenih pevskih zborov v Trstu pri pripravi druge dopolnjene izdaje zbirke *Ljudske nabožne Ubalda Vrabca*. V letih 1992 in 1993 je bil namestnik župnika na Repentabru in takrat je vodil krajevni pevski zbor. V zadnjih dveh desetletjih se je na pobudo Združenja cerkvenih pevskih zborov iz Gorice posvetil proučevanju posvetne in nabožne glasbene preteklosti na Goriškem. Raziskoval je arhive pri družinah, po društvih in korih in rezultat tega dela je objava med letoma 2005 in 2017 šestih publikacij, namenjenih skladateljem Lojzetu Bratužu, Stanku Jerčiju, Emilu Komelu in Mirku Fileju. Večkrat je sodeloval tudi s SCGV E. Komel, kjer je vodil seminarje na različne glasbene tematike in urejal publikacije. V letih 2011-2012 je po naročilu komponiral *Strunjansko mašo za zbor in orgle* za praznovanje 500-letnice Marijinega prikazanja v Strunjanu. A vrnilo se k njegovi poklicni muzikološki dejavnosti. Po osnovnem in srednjem glasbenem izobraževanju v Sloveniji ter diplomii na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani je nadaljeval študij v Rimu na Papeškem inštitutu za sakralno glasbo, kjer je magistriral iz kompozici-

pravo bolonjske prenovi; vodja Komisije za kakovost in za diplomu s pohvalo. Bil je tudi predstojnik Oddelka za sakralno glasbo. Pri projektu Kakovost Univerze v Ljubljani je sodeloval kot koordinator med Akademijo za glasbo in Univerzo v Ljubljani. Ob ponovni akreditaciji Univerze v Ljubljani leta 2013 je bil tudi koordinator za Akademijo za glasbo. Izstopa njegova dejavna vloga pri pridobivanju velikih mehanskih Kuhnovih orgel, ki so dar župnije sv. Jožefa iz Horgena v Švici in ki zdaj v dvorani palače Kazina služijo študijskemu in koncertnemu namenu. Že poldrugo desetletje je dejaven tudi na področju glasbenega izobraževanja v raznih telesih Mi-

nistrstva Republike Slovenije za izobraževanje, znanost in šport. Kot predsednik Nacionalne komisije za glasbeno šolstvo je v letih 2011-2015 zasnoval in vodil projekt prenove programa Umetniška gimnazija - smer glasba in ples. Isti komisiji predseduje tudi v sedanjem mandatu 2017-2021. Dejaven je tudi kot vodja monografskih projektov *Zbranih del primorskih skladateljev* s posebno pozornostjo na ustvarjalnosti primorskih skladateljev, ki so posvetili svoje moči obrambi v temnih časih okupacije po prvi svetovni vojni, fašizmu in takoj po njem. Raziskovalno in skladateljsko in delo Ivana Florjancja je zasnovano na njegovi posebni pozornosti do razvojnih in slogovnih vidikov na področju evropske in slovenske glasbe, umetne in tudi tiste, ki je ljudskega porekla. Predava na simpozijih ter na znanstvenih in strokovnih srečanjih, objavlja monografije, razprave, znanstvene in strokovne članke (nad 150 enot) s poudarkom na analizi glasbenih del, pozoren pa je tudi do zgodovinsko-teoretičnih in modroslovnih izhodišč nastanka in zgradbe glasbenih del. Pogosto ga vabijo kot člana slovenskih in mednarodnih žirij skladateljskih natečajev. Njegov skladateljski opus je strukturalno domišljen in predvsem polifonsko zasnovan ter obsega precej nad sto enot. Med temi so komorna in simfonična dela (*Z lepimi pozdravi ... - metamorfoze za simfonični orkester*, 2016), maše *Modalna maša za zbor in orkester* (1988), *Missa sollemnis juvenum za otroški zbor in orkester* (2009) in že omenjena *Strunjanska maša*. Veliko je skladb za zборе tako posvetne kot nabožne vsebine; posebej je treba omeniti harmonizacije vseh napevov Primoža Trubarja in ostalih slovenskih protestantov, preko 80 enot.

Gorica / Osmi spominski večer "Silvanu ... z ljubeznijo" Poklon dragemu ravnatelju Silvanu Kerševanu

Osmi spominski večer "Silvanu... z ljubeznijo", ki ga SCGV Emil Komel in društvo Arsatelier vsako leto prirejata ob rojstnem dnevu dragega ravnatelja Silvana Kerševana, bo v petek, 21. februarja, ob 20. uri v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici. Večer bodo oblikovali seveda gojenci šole, ki bodo nastopili kot solisti in v skupinskih zasedbah, in Mešani mladinski pevski zbor pod vodstvom Davida Bandlja. Na sporedu bodo v večini skladbe iz baročnega obdobja, in ker bo letošnji koncert prav v pustnem obdobju, bodo nastopa-

joči poskrbeli za presenečenje, tako da bo večer vesel, ironičen in hudomušen. To so lastnosti, ki so označevale tudi dragega ravnatelja Silvana. Publika bo lahko prisluhnila delom Vivaldija, Paganinija, Bacha, Pergolesija in drugih. Med večerom bo tudi podelitev štipendij iz Sklada Silvan Kerševan mladim, obetavnim učencem šole, ki so se v zadnjih letih posebno izkazali pri opravljanju izpitov, na tekmovanjih, festivalih in koncertih. Kdor bi rad dal svojo podporo skladu, se lahko obrne na tajništvo SCGV Emil Komel, na telefonsko številko 0481 532163.

Vladko in Primoža je osrečila brhka deklica

MARTINA

Z njima se veselimo in vsem,
posebno mali Martini želimo obilo zdravja,
sreče in ustvarjalnosti

VSI DOMAČI

MARTINA

je s svojim prihodom
razveselila mamico
Vladko Tucovič in očka
Primoža Sturmana.
Našima dragocenima
sodelavcema iz srca
čestitamo

VSI PRI NOVM GLASU

Umetnostna galerija Maribor / Razkrita skrivnost znanega portreta Deklica z oranžo Ivana Kosa je pokojna Nada Nerat

Ob nedavni predstavitvi slike *Deklica z oranžo* Ivana Kosa so v Umetnostni galeriji Maribor (UGM) uspeli odkriti dolgo iskani podatek o tem, kdo je bil slikarjev model. Potem ko polsestra te ženske je prebrala članek o razstavi v časniku, se je oglasila in pojasnila, da je naslikana Nada Nerat.

Deklica z oranžo je od decembra do marca na ogled v UGM Kabinetu kot eno izmed najbolj prepoznavnih del iz zbirke UGM ter izhodišče za razstavo, ki predstavlja Ivana Kosa predvsem kot

portretista. Kot so sporočili iz galerije, so ob tem poskušali razkriti, kdo je deklica na sliki, a jim samim to ni uspelo. Po ustnem izročilu naj bi bila model za *Deklico z oranžo* slikarjeva mladostna ljubezen in prva žena Malka Nagode. A obrazne poteze deklice na sliki so se precej razlikovale od drugih portretov Malke Nagode, zato so podatek o tem, kdo je bil v resnici model za Kosovo moj-

strovino, poskušali poiskati v Pokrajinskem arhivu Maribor, kjer hranijo osebno zapuščino slikarja. Vendar podatka niso našli. Skrivnost so razvozlati šele, ko se je galeriji oglasila Sonja Kokol (rojena Nerat), ki je zasledila objavo o razstavi v časniku Večer. Po elektronski pošti je sporočila: "Pišem vam z namenom, da vam predstavim svojo polsestro Nado Nerat, ki je naslikana na omenjeni sliki Ivana Kosa. Nada je bila v času slike stara 13 let, v črno pa je odeta zaradi smrti svoje mame. Kot motiv za sliko je bila izbrana naključno zaradi

Večer", je poudarila kustosinja razstave Simona Vidmar.

V luči novega odkritja bodo v okviru razstave *Ivan Kos in njegova mojstrovina - Deklica z oranžo* 20. februarja v UGM Kabinetu organizirali pogovor o življenju Ivana Kosa.

Olje na platnu *Deklica z oranžo*, ki je nastalo leta 1927, je po navedbah galerije eno najboljših del slovenske portretistke dvajsetih let 20. stoletja in je zaščitni znak Zbirke UGM. Deklico je slikar postavil v izoliran prostor ter portret podaljšal s tem, da je ob njenem obrazu izpostavil še ro-

svojih zanimivih potez in videza. S temi informacijami sem vam želela predstaviti model slike, ki pa je širši javnosti neznan". V UGM jih veseli, da so končno razkrili "skrivnost" *Deklice z oranžo*. "Zdaj z gotovostjo vemo, kdo je bila 'mariborska Mona Liza'. Veseli smo, da nam je to razkrila sestra pokojnega modela in da je pri tem odigral vlogo posrednika mariborski časnik

ke. "Močne, čutne ustnice, izrazit nos, skoraj magnetne oči in rdeč klobuk so vsi elementi, značilni za številne portrete nemške nove stvarnosti. Oranža, ki jo dekle drži v roki, bi lahko bila znamenje lepote, plodnosti, lahko pa samo odličen barvni fokus, ki nase pritegne oko gledalca in tako prebije zid odtujene osamelosti, sicer značilne za figuraliko nove stvarnosti", pojasnjujejo v UGM.

Vladka Tucovič Sturman

JEZIKOVNICA

79

Materin, materni in materinski

Že več kot dvajset let se 21. februarja obeležuje svetovni dan materinščine. Ta dan je 17. novembra 1999 razglasil Unesco in kot piše na Wikipediji, je dan "namenjen pospeševanju zavedanja pomembnosti jezikovne in kulturne raznolikosti ter spodbujanju večjezičnosti". Izbrani datum so določili v spomin na protest pakistanskih študentov leta 1952, ki so nasprotovali zakonsko določeni rabi izključno enega jezika urdu na večjezičnem območju; protest je bil krvavo zatrt, saj je bilo več študentov ubitih. Sploh ne dvomim, da bo ta pomembni dan, ki potrjuje našo jezikovno identiteto, tudi letos primerno in raznoliko obeležen, nekaj vabil na dogodek sem namreč že prebrala, kar pa je tudi povod za današnjo

temo Jezikovnice. Ko se govori o materinščini, se namreč v rabi pojavlja še nekaj drugih izrazov, bolj ali manj ustreznih oz. pravih, zato si bomo danes bolj podrobno ogledali razliko med pridevniki, ki besedotvorno izhajajo iz samostalnika mati, imajo pa vsak svoj pomen. Izraz materinščina se v strokovni rabi sicer že nekaj časa zamenjuje z besedno zvezo prvi jezik. Izraz drugi jezik pa zamenjuje nekdanj uveljavljeno poimenovanje jezik okolja. Poimenovanje tuji jezik (ne tuji!) pa označuje jezik, ki se ga naučimo povsem na novo, npr. v šoli ali na jezikovnih tečajih. Za materinščino ali prvi jezik je bil nekoč v rabi pridevnik materin jezik, ki ga še vedno rabi marsikdo. Zakaj ta pridevnik ni najboljši? Gre za svojilni pridevnik, ki ga lahko rabimo v drugih situacijah, ne pa v primeru vrste jezika. Materina je lahko lastnina, npr. "hči si je izposodila materin avto, Ivan je zavrnil materino kavo, materin prvi jezik je slovenščina". Ustrezni vrstni pridevnik v besedni zvezi, ki je sopomenska prvemu jeziku, je materni, torej materni jezik, ki pa se marsikomu zdi neobičajen ali celo nepravilen. Pa ni res, materinščino nam ustrezno zamenjuje ravno materni jezik. Zasledila pa sem celo rabo materinski jezik. Zakaj ta vrstni pridevnik v primeru jezika tudi ni ustrezen? Slovar slovenskega knjižnega jezika pri iztočnici

materinski pomensko razlaga ta pridevnik kot "nanašajoč se na matere" in nadaljuje med drugim s primeri rabe: "imeti materinski čut, poznala je svojo materinsko dolžnost, materinska ljubezen, nežnost, skrb". Pri besedni zvezi materinski jezik pa nas usmerja v materni jezik, enako tudi Slovenski pravopis. Vrstni pridevnik materinski je torej primeren v drugih besednih zvezah (nekaj sem jih pravkar naštel), pri jeziku pa se držimo vrstnega pridevnika materni, pa ne bomo zgrešili.

Dolžna sem vam še pojasnilo, zakaj sem predhodno opozorila, da moramo rabiti izraz tuji, ne pa tuj jezik. Zakaj? Gre za razlikovanje med vrstnim in lastnostnim pridevnikom. Vrstni pridevniki imajo t. i. določno obliko ali preprosteje povedano: prepoznamo jih po obrazilu -i na koncu besede v imenovalniku (npr. tuji jezik, mali detel, veliki skovik, planinski orek). Lastnostni pridevniki (tuj kruh, majhen ptič, velik mladič, zelen avto) imajo določno obliko samo v posebnih primerih, npr. ko se pojavijo drugič ali je pred njimi kazalni ali svojilni zaimke (ta veliki avto je nov, moj novi plašč je udoben), sicer pa so brez i-ja. Za ponazoritev razlike tvorimo takole poved: "Tuji jezik, ki sem se ga začela učiti, mi je zelo tuj". V prvem primeru se vprašamo: Kateri jezik? in odgovorimo "tuji", v drugem primeru pa: Kakšen jezik? in odgovorimo "tuj". In še primer, ki sem ga prebrala v eseju enega sodobnih slovenskih pesnikov, kjer sta pravilno rabljeni nedoločna in določna oblika: "Nisem več ne mlad ne mladi slovenski pesnik". Ob svetovnem dnevu materinščine vam v duhu spodbujanja večjezičnosti želim, da bi vam bilo čim manj jezikov tujih in da bi se dobro počutili v svojem jeziku.

Doc. dr. Vladka Tucovič Sturman na Oddelku za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (Koper) izvaja pravopisne in lektorske vaje. Jezikovna vprašanja, o katerih bi radi brali v Jezikovnici, ji lahko pošljete na e-naslov: vladka.tucovic@fhs.upr.si ali na uredništvo Novega glasu.

MAČKOLJE Prešernova proslava

Pesmi so se prepletale s prozo Šandrina

Februarja praznujemo Slovenci dan slovenske kulture. 8. februar, dan, ko je preminil naš največji pesnik France Prešeren, se je v slovenskem okolju uveljavil kot kultur-

si bil. Sledil je osrednji del proslave, na katerem je Loredana Gec predstavila novo prozno stvaritev izpod peresa Aleksandra Furlana. Aleksander Furlan je v Trstu pre-

sneje v Barkovljah. V tem delu opisuje predvsem svojo družino. V drugem delu pa opisuje Barkovljeve nekoč in danes in ju primerja. Zanimajo ga predvsem človeški odnosi, kako so se ljudje

Foto damj@n

ni praznik, kar je svetovna posebnost, saj druge države tega praznika ne poznajo. Poleg osrednje proslave, ki smo jo Slovenci v Italiji imeli prejšnjo nedeljo, skoraj ni društva v zamejstvu, ki ne bi imel svoje Prešernove proslave.

Kulturni praznik so hoteli praznovati tudi v Prosvetnem društvu Mačkovlje. Njihova proslava je potekala 16. februarja z naslovom Bilo je nekoč, po istoi-menski prozni zbirki Aleksandra Furlana, ki so jo na kulturnem večeru tudi predstavili.

Na proslavi se je najprej predstavila domača Otroška pevka skupina Z ul'ce, ki poje pod vodstvom Brede Sosič. Otroci so se publiki predstavili s tremi ljudskimi skladbami, in sicer Marko skače, Katarina Barbara in Naša mati čuha kafe.

Na večeru je za glasbeno kuliso poskrbela tudi Glasba vokalna skupina Lipa iz Bazovice, ki jo vodi Anastazija Purič. Na začetku svojega nastopa so občinstvu zapeli pesmi Kraška dežela, Je upihnila luč in Sinoči sem na va-

cej poznan pod vzdevkom Šandrin, bil je zelo dejaven v vaškem društvu v Barkovljah, dolga leta je tudi pel v tamkajšnjem pevskem zboru. Leta 2007 je pri Mladiki izšla njegova pesniška zbirka An popodán, ki vsebuje pesmi, ki jih je pisal v narečju. Tokratno prozno zbirko, ki nosi naslov Bilo je nekoč, je napisal v knjižnem jeziku.

Na sobotnem večeru v Mačkovljah je njegovo novo zbirko, ki je izšla pri Mladiki novembra 2019, predstavila Loredana Gec, pri predstavitvi pa je sodelovala tudi sam avtor. Med samo predstavitvijo so odlomke iz njegove knjige prebirali Danila Tul, Jakob Tul in Niko Tul.

Loredana Gec je izpostavila, da so se za izid knjige zavzeli v barkovljanskem društvu. Spremno besedo knjigi je napisal prav Barkovljan Ladi Vodopivec, ki je med drugim na proslavi prebral eno od Furlanovih pesmi v narečju. Knjiga je razdeljena na dva dela: v prvem delu se Aleksander Furlan spominja svojega otroštva, najprej na Greti in ka-

družili nekoč in kako to delajo danes.

Loredana Gec je poudarila, da je knjiga napisana v tekočem jeziku in vsakemu bralcu nekaj pove. Priporočila jo je prav vsem, tako mladim kot starejšim bralcem, saj ima Aleksander Furlan marsikaj povedati v njej.

Ob koncu prijetnega večera je spet zadonela pesem Moške vokalne skupine Lipa iz Bazovice, ki so v drugem delu svojega nastopa zapeli Zludejevo babo, Majolčico in Karlinca je štmara. Ker je bila to Prešernova proslava, seveda ni mogla manjkati kakšna Prešernova pesem, zato so za zaključek večera pevci Moške vokalne skupine Lipa zapeli Prešernovo Zdravljico v Vrabčevi priredbi.

Na Prešernovi proslavi v Mačkovljah je bil prisoten predsednik Slovenske prosvete, ki je zastopal tudi založbo Mladika, Marij Maver in občinska svetnica občine Dolina Eva Zerjul, ki je prisotne pozdravila v imenu občinske uprave.

Urška Petarosa

ROJAN Praznik slovenske kulture

„Sami si uničujemo ponos, ker ne povemo Italijanom, kar jim gre!“

Resnico je treba pogumno izpovedati, da se spremenimo na bolje. Sožitje lahko temelji le na enakopravnosti. Italijanska večina naj ne bo zaprta v svojo samozadostno lupino in naj se že enkrat odpre. Slovenci moramo ponosno dvigniti svoj glas kulture, se enakovredno soočiti in ne poceni padati v razvojenolo multikulturalnost. To so nekatere izmed misli, ki jih je na Prešernovi proslavi v Rojanu izpostavil pesnik in časnikiar Marij Čuk. Osrednja slovenska kulturna prireditelj, ki jo je društvo Rojanski Marijin dom priredilo v sodelovanju z Glasbeno matico in Klubom prijateljstva, je potekala v nedeljo, 16. fe-

bruarja. Zanimiv in prijeten kulturni spored so oblikovali mladi in odrasli glasbeniki. Uvodni skladbi (Metuljček – L. Horvat in Žabe – D. Vodišek) so izvedli violinisti Adrijan in Aleš Ricciato ter Rocco Masarlin, ki jih je na klavir spremljal Matjaž Zobec. Po klavirskem nastopu (Preludij št. 1

– L. M. Škerjanec in Golliwoog's Cakewalk – C. Debussy) Tie Jurinčič so stopile na oder pevke Mladinskega zbora Igo Gruden iz Nabrežine, ki jih vodi Mirko Ferlan. Poslušalcem so ob klavirski spremljavi M. Zobca nudile v prijetno poslušanje Harejevi Pesem primorske mladine in Golobček, Kogojevo Kaj ne bi bila vesela in živahno-pokočni Quaggiatovi skladbi Kukavič in Poljske cvetice. Marij Čuk je bil v svojem govoru kritičen do populizma, zgodovinskega revizionizma in medlega odziva Slovenije in „službenih Slovencev na položajih“ ob nedavnem dnevu spomina. „Laži postavljajo resnice, ker jih podpirajo najvišji predstavniki države“.

gati slovenski kulturi, „ki daje moč, osmišlja in utrjuje zavest“. Po njegovem je potrebno „izgresti izpod pepela ponos in dvigniti glas kulture“ pri enakovrednem soočenju z večinskim narodom. Tako kot sta pred stoletji velevala Trubar in slavljene prireditve, Prešeren, „tako moramo biti in obstati“. Nekdanji glavni urednik slovenske redakcije Rai se je kritično obregnil tudi ob dejstvo, da manjšinci „ekstatično ploskamo vsakič ko kak predstavnik oblasti izreče dober dan“. Moti ga tudi, da o bogati dejavnosti naše narodne skupnosti italijanski mediji ne poročajo („kot da nas ni“), naši mediji pa o njih vse („kot da gre za največji dragulj“).

Na proslavi, s katero so počastili delo slovenskih kulturnih ustvarjalcev, je članica Radijskega odra Julija Berdon recitirala pesmi, ki so nastale izpod peresa Marija Čuka. Spored, ki ga je povezovala Giordina Piščanc, se je sklenil z nastopom

Mch

Foto Mch

MoPZ Fantje izpod Grmade, ki ga vodi Bogdan Kralj. Člani le-tega so zapeli Ipavčevo Slovenec sem, Nedvedovo Mili kaj, Juvancevo Spomin na zimski večer, Harejevo Grmado kres in Ivančičevega Solinarja. Kulturni praznik se je, kakopak, končal z Zdravljico.

Slovence nas označujejo kot genociden narod, pozivajo nas pa k hladni krvi in mirnim živcem ter k sožitju „za kar je pa treba biti v dveh“. S takim ravnanjem si naša narodna skupnost sama sebi koplje jamo: „Sami si uničujemo ponos“, da ne bi drugemu povedali, kar mu gre ... Čuk vidi rešitev v bo-

BOLJUNEC Demonstracija proti mazaški akciji

„Proti stopnjevanju fašistične ihte z institucionalno potuho na krajevni, deželni in državni ravni!“

Mazaška akcija gibanja CasaPound na proslavi občinskega gledališča Franceta Prešerna v Boljuncu je strnila antifašistične vrste v Bregu in okolici. Odziv na protestni shod, ki so ga Občina Dolina, Vsedržavna zveza partizanov Italije, krajevna kulturna in športna društva priredili v torek zvečer, 11. februarja, je bil množičen, zaradi česar mnogim ni uspelo vstopiti v boljunski teater.

Odločitev za prireditve demonstracije za mir, spoštovanje in sožitje je bila sprejeta, potem ko se je na predvečer dneva spomina v Boljuncu pojavil napis Titovi partizani, podlež in morilci (v izvirniku: Partigiani titini, infami e assassini). Gibanje CasaPound je podobne mazaške akcije izvedlo v več kot 100 italijanskih mestih. Organizacijo boljunskega shoda je sklenilo okrog 40 predstavnikov breških društev in

ustanov. Na srečanju, ki se je pričelo z igranjem poskočnih melodij, ki jih je izvajal pihalni orkester Breg, je dolinski župan Sandy Klun najprej prebral skupno izjavo krovnih organizacij SKGZ in SSO, ki sta ostro obsodili „provokacije fašističnega gibanja, ki neti sovražstvo in žali spomin na žrtve najbolj črnega poglavja naše preteklosti“. Dolinski prvi mož je požel aplavz, ko je zbranim dejal, da bi žaljiv napis, ki so ga orožniki po nalogu Digosa dali takoj odstraniti, sam pustil več dni na ogled javnosti. Zaradi mazaške akcije sta stekli dve sodni prijavi: prvo je vložil Digos, drugo pa župan in podžupan Čuk. Klun je tudi izpostavil dobre možnosti, ki naj bi tokrat obstajale, da oblasti pridejo na sled krivcem, saj je območje boljunskega gledališča pod videonadzorom. Tri dni kasneje je

oseba, ki je nalepila napis, prek facebooka priznala storitev dejanja.

Osrednji govor je na zborovanju imel nekdanji župan in pesnik Boris Pangerc, ki je uvodoma izpostavil visok krvni davek, ki so ga v boju proti fašizmu in nacizmu plačali prebivalci breških vasi. „75 let po koncu vojne moramo še požirati take ostudne očitke, se spopadati s sprevačanjem zgodovine, lažnimi trditvami, sprenevedanjem in zanikanjem gorja, ki sta ga fašizem in nacizem povzročila slovenskemu narodu“. Ta je ob 10. februarju podvržen stopnjevanju fašistične ihte ali „delirija, ki ima institucionalno potuho na občinski, deželni in državni ravni“, je poudaril Pangerc in dejal, da se je sejanje in podžiganje fašizma pričelo v Trstu leta 1998 s srečanjem Fini-Violante. Nadaljevalo se je leta 2007, ko je italijanski pred-

sednik, komunist Napolitano, ožigal slovenske narode za ek-

Foto Mch

spanzionistične, krvoločne in genocidne. „Etnično čiščenje Slovanov“ zadnja leta redno izpost-

Pangerc naglasil, da „mi nimamo občutkov krivde“, in hkrati obsodil bazoviški napis proti Normi

Cossetto, „ki je bila tudi - v takšnih in drugačnih razmerah - sama žrtev nasilja“. Svoj govor je končal s trditvijo, da je treba fašistični ihti napraviti konec „z zgodovinsko resnico in s ponosno, dostojanstveno in samozavestno držo potomcev tistih, ki so se borili na pravi strani“.

Obraznava zgodovine naj temelji na dejstvih in na znanstvenih raziskavah, je menil Pangerc, čigar govor so udeleženci večkrat prekinili s ploskanjem. Srečanje, na katerem je mazaško akcijo v italijanščini obsodila kulturna in socialna delavka Gabriella Zubelli, in katerega so se udeležili ljudje in predstavniki, katerim so demokratične vrednote pri srcu, se je sklenilo s skupnim izvajanjem Vstajenja Primorske.

Med tistimi, ki mu zaradi množične udeležbe ni uspelo vstopiti v dvorano, je bil tudi zgodovinar Borut Klabjan, ki je ugovarjal, da bi tovrstne demonstracije morale potekati na odprtem. „Ne smemo se skrivati in getizirati, pač pa ponovno zavzeti javni prostor, kjer nato izraziti naš protest in nestrinjanje“, je poudaril.

Mch

TRST Narodni dom / Predavanje Bogomile Kravos

Italijansko občinstvo je spoznalo bogato delovanje Narodnega doma

Če je ob žalitvah in lažeh, ki so bile ob dnevu spomina izrečene na račun Slovencev in Hrvatov, kdo za trenutek pomislil, da nima smisla v tej državi več ohranjati sicer čedalje šibkejšega prepričanja, da bo kdaj "od zgoraj navzdol" priznal kakšno krivdo ali izrekel pošteno besedo glede polpreteklosti, ga je pogled na s strani italijanskih someščanov zelo dobro obiskano predavanje, ki je 13. februarja potekalo v glavni dvorani Narodnega doma (ND), pozitivno presenetilo in prepričalo, da delo "od spodaj navzgor" prinaša rezultate.

Uvodno srečanje Meseca slovenske kulture, s katerim želijo le-to posredovati drugim, je priredil Slovenski klub v sodelovanju z NSK in združenjema Tina Modotti ter Cizerouno. O pobudi je v imenu organizatorjev najprej

spregovorila novinarka Poljanka Dolhar. Po ogledu dokumentarca je *Kratko popotovanje po zgodovini Narodnega doma (1904-1920)* poslušalcem prepričljivo in izčrpno predstavila slavistka in gledališka raziskovalka Bogomila Kravos.

O 16 letih intenzivnega življenja Narodnega doma (ND) zgovorno priča bogata zbirka ohranjenih gledaliških listov, letakov in plakatov, ki jih je zbral tomajski duhovnik Albin Kjuder in so na ogled v Slovenskem gledališkem muzeju v Ljubljani. V ND so se zbirali pripadniki vseh v Trstu živčih slovanskih skupnosti, ki so razumeli, da vodi pot do ohranitve slovenske istovetnosti prek slovenizacije.

ND je predstavljal moderno polivalentno središče za utrjevanje narodne pripadnosti in kulture tudi za ljudi iz bližnjega in bolj oddaljene-

ga mestnega zaledja. V njem so delovali: tiskarna, telovadnica, gledališka dvorana s 350 sedeži, restavracija 1. in 2. kategorije, kavarna 1. in 2.

kat., banka, čitalnica, hotelske sobe s kopalnico (!), stanovanja, pisarne, sedeži raz-

nih organizacij in društev, sobe za služinčad in arhivski prostori.

Kravosova ni poslušalcem govorila o mlekaricah in po-

Obvestila

SPDT vabi otroke in družine v nedeljo, 1. marca na Zoncolan. Prijave sprejemamo do

ponedeljka, 24. februarja.

Darovi

Za Vincencijevo konferenco v Rojanu daruje N. N. 100 evrov.

pu in Tripkoviču, ki so se že leta 1848 v mestnem središču zbirali in debatirali v Slavljanskem društvu o večkulturnem in večnarodnem značaju Trsta, ki je bil tesno povezan z gospodarsko rastjo. Narodni domovi so najprej nastali v predmestjih. Med 1902 in 1904 so na pobudo Tržaške hranilnice in posojilnice ter s prispevkom ljudi (en kamenček za ND) zgradili osrednjega v centru mesta, da bi bil ljudem v ponos.

Zaradi napetosti in groženj se na njegovem pročelju ni smel nikoli pojaviti napis *Narodni dom*, ampak "le" *Hotel Balkan*. Iz istih razlogov ni nikoli prišlo do njegovega uradnega odprtja. Preučevalka zgodovine slovenskega teatra se je nadalje zaustavila pri izredno bogati gledališki dejavnosti ND: v sezoni v l. 1907 so v njem uprizorili 19 premier, 5 let kasneje pa kar 35; ob slovenskih so gostova-

le zagrebške in tuje gledališke skupine. Spomnila je tudi na Ljudski oder v Delavskem domu, v katerem je predaval Cankar.

Italijanski nacionalizem je onemogočal delovanje ND v letih pred izbruhom 1. vojne, s prihodom Savojske vojske pa je v mestu vzdušje postalo neznosno: nova oblast je že leta 1919 zaprla vodstvo, igralci in umetniško vodstvo ND so bili primorani zapustiti Trst, obiskovalce so po predstavah redno napadali. "Pričakovali so izbruhe in nasilje, a kar se je zgodilo 13. julija 1920, nikakor niso pričakovali", je fašistični požig, cilj katerega je bil izbris slovenske identitete najprej v središču mesta, nato v predmestjih in na Krasu, obrazložila Kravosova, ki je v končnici svojega izvajanja izpostavila pomen medsebojnega spoštovanja.

Mch

V palači Gopčević / Prešernove pesmi v prevodu prof. Mirana Košute

Karseda zvesta prepesnitev krasnih stihov

V tem letu bo izšel nov italijanski prevod Prešernovih Poezij. Zanj je poskrbel književnik Miran Košuta, ki je izbor prevedenih poezij največjega slovenskega pesnika, čigar letos mineva 220. obletnica rojstva, nudi v poslušanje udeležencem večera z naslovom *Strune, mило se glasite... - Dolci, corde, risuonate...* Srečanje v poklon slovenskemu kulturnemu prazniku je v petek, 14. februarja, v tržaški palači Gopčević priredila Skupina/Gruppo 85 v sodelovanju z Občino Trst. Glasbeno matico in združenjem za

tržaško književnost Lets. Prevod Poezij, ki je sad več kot desetletnega Košutovega prevajalskega truda, bo tretja italijanska monografska izdaja Prešernove umetnine. Kot je na srečanju obrazložil pesnik Marko Kravos, je prvo v Dantejevem jeziku leta 1976 objavil Franc Husu (*Poesie*, Trst-München, ZTT), drugo pa leta 1998 Giorgio Depangher (*Poesie-Pesmi*, Kranj, Občina Kranj). Novi Košutov prevod se ne zgleduje po omenjenih izdajah, kakor tudi ne po drugih prejšnjih italijanskih prevajalcih Prešerna, saj skuša karseda zvesto prepe-

sniti v italijanski jezik tako pomen kot zven izvirnika. Na srečanju je kriški slovenist predstavil in kritično pospremil na pot izbor svojih prevodov Poezij. Prešeren je Košuto ob recitiranju njegovih poezij očaral že v osnovni šoli. Udeležencem srečanja je književnik obrazložil središčno in nenadomestljivo vlogo, ki jo Prešeren zaseda v naši zgodovini. V Vrbi rojeni avtor je s svojim ustvarjanjem v pičlih 25 letih nadoknadil zapozneli razvoj slovenske književnosti. Zastavil si je in dosegel cilj emancipacije slovenskega jezika, kulture ter

naroda.

Medtem ko je Kravos na srečanju spomnil, da Prešeren ni nikoli obiskal Trsta (čakal je na dograditev proge Južne železnice, a je prej umrl), je pesnik Roberto Dedenaro poslušalcem posredoval svojo izkušnjo srečanja s Prešernom. Ta po njegovem na osnovi romantičnega doživetja sveta naj bi sodobnemu človeku nudi dva nauka: zgodovina ni le stvar preteklosti, ampak še predvsem sedanjosti; transcendenca ni skrita le v velikih stvareh, pač pa v vsakdanjem življenju. Največ ustvarjalno-intelektual-

ne radovednosti so na srečanju vzbudili mojstrsko izvedeni Košutovi prevodi Poezij. Nekateri izmed teh je v obeh jezikih na srečanju dovršeno poustvarila gledališka igralka tržaškega SSG-ja Nikla Petruška Panizon, kateri je občinstvo z zanimanjem prisluhnilo. Večer, ki ga je

popestril glasbeni nastop gojencev GM Vanje in Maxa Zulianija, se je sklenil s Košutovo predstavitevijo vselej aktualnih vprašanj, ki jih

Prešeren obravnava v *Zdravljici*.

Srečanja, na katerem je uvodoma spregovorila ravnateljica mestnih muzejev Laura Carlini Fanfogna, sta se udeležila tudi senatorka Tatjana Rojc in deželni svetnik Francesco Russo.

Mch

TKS Gost Bruno Volpi Lisjak

Morski spomini na prvi Kavi s knjigo

Gost prvega srečanja *Kava s knjigo* v letu 2020, ki je potekalo v sredo, 12. februarja, v prostorih Tržaškega knjižnega središča, je bil prava legenda morja Bruno Volpi Lisjak. Predstavili so njegovo zadnjo knjigo *Po valovih morja na nova*

jih je doživel po morju in svetu. Delo je napisano v zelo živahni, domači in tekoči obliki, popoprano z zanimivi anekdotami in stiki z različnimi kulturami, navadami in običaji, je na začetku srečanja, ki sta ga priredila založba Mladika in TKS, povedala

založnik (knjiga je izšla pri založbi Osminka&Co) Mitja Zupančič, ki je povedal, da ne gre le za strokovno temo, ki se dotika morja, ampak za avtobiografski roman, ki ima veliko vrednost, saj opisuje življenje morjeplovca, ki je še med nami in nam lahko iz prve roke pove tisto, kar je iz spominov in premišljevanj prenesel v knjigo. Zajetna knjiga je razdeljena na štiri poglavja, in sicer, kako je plul po evropskih morjih, po Bližnjem vzhodu, na južni polobli in še na Daljnem vzhodu.

Bruno Volpi Lisjak je zadovoljen s svojo publikacijo, saj je ta knjiga prva v slovenskem jeziku, ki opisuje življenje na morju in je zato z etnografskega in antropološkega vidika zelo pomembna. Branje hitro teče, saj je vsebina polna zanimivih in absurdnih zgodb, ki si jih sploh ne predstavljamo. Pristno opisuje življenje na Atlantskem oceanu, med viharji in tajfuni. Predstavljajte si, kako je težko biti teden dni v popolni in divji nevihti, ko je vse nestabilno in ko se vse prevrača. Lisjak pripoveduje, kako so v takih razmerah lahko jedli samo suho hrano, saj kuhati se ni dalo,

vsa tekočina se je namreč razlila in vse, kar si dal v želodec, si tudi izbruhnil. Še iti na stranišče je bila neverjetna dogodivščina. "Ko smo se znašli v tropskem viharju, so bili valovi visoki do 8 metrov. Spomnim se našega mornarja, ki ga je val odnesel v morje. Mislili smo, da je zanj konec, pa ga je naslednji val zopet vrgl na ladjo", je povedal zbegani publiki. V nadaljevanju je avtor razkril še marsikatero zanimivost, kako so bili tudi za mesec dni, dan in noč, na morju, kako je spoznal Havaje in presenečeno izvedel, da je tam ruska kolonija. Rusi so namreč na otočje prišli v času carja in delali kot kmetje na plantažah sladkornega trsa in ananasov. Sledile so tudi zgodbe, ki jih je doživel na Japonskem in kako je spoznal ljudi in kulturo tistih krajev. Opažal je, kako so Japonci dosti bolj duhovno usmerjeni kot Američani, ki mislijo bolj na denar, "time is money", je citiral Lisjak. Takih in še veliko drugih morskih dogodivščin je v tej knjigi, ki je res vredna branja in ki jo je avtor med drugim obogatil s 150 izrednimi fotografijami.

MČ

Foto MČ

obzorja, v kateri pomorščak opisuje spomine in dogodivščine, ki

Nadia Roncelli. V "morskem jurtu" se je z avtorjem pogovarjal

Naslednje srečanje DSI

Dunaj, Trst in njun vpliv na matični Kras

Gost prihodnjega večera Društva slovenskih izobražencev v Trstu bo arhitekt Stojan Lipolt, raziskovalec Krasa, njegove preteklosti in njegovih posebnosti. V ponedeljek, 24. februarja, bo razgrnil svoje poglede na vpetost Krasa v zgodovinska dogajanja, še posebej vezana na habsburško oziroma avstro-ogrsko monarhijo. Arhitekt Lipolt deluje v svobodnem poklicu, a je v javnosti znan tudi kot pobudnik in organizator pogovornih večerov Mesto nad Reko, s katerimi bogati kulturno življenje na Krasu.

Odločitev, da Trst postane glavna luka monarhije ter da se temu primerno v mestu razvija ustreza infrastruktura, je imela daljnosežne pozitivne vplive tudi na Kras. V naglo se

razvijajoči Trst so od vsepovsod prihajali ne le trgovci, temveč tudi izobraženci, ki jih je privlačilo raziskovanje Krasa. Hanke, Marinitsch in Muller so le najbolj znani med njimi, ki so se v zgodovino zapisali kot pionirji speleologije in raziskovanja kraških pojavov.

Iz Trsta pa so izšli tudi umetniki, kot na primer Pietro Nobile, izjemen klasiistični arhitekt in prvi predstojnik oddelka za arhitekturo na Dunajski akademiji, šoli, ki je nekoliko kasneje izšolala arhitekta Jožeta Plečnika.

Na predavanju bomo spregovorili o prepletu dogajanj v mestu ter v zaledju, takrat še neverjetno skopi kraški pokrajini, kjer sta se ob udejstvovanju človeka vzpostavili izjemno prepoznavna kulturna krajina ter arhitektura.

Kulturni dom v Gorici: Kitajska 2020 - Med vzponom in stagnacijo

“Kitajce je treba razumeti, nikoli ne povejo vsega, kar mislijo”

Uroš Lipušček je izredno zanimiva osebnost, izkušen časnikiar, dopisnik RTV iz Pekinga, še prej pa iz ZDA, dober poznavalec kitajske stvarnosti in imeniten govornik. V torek, 11. februarja, je o bogati kitajski zgodovini, njenem gospodarskem vzponu in seveda o skrb zbujajočem vplivu epidemije koronavirusa na državni razvoj spregovoril v goriškem Kulturnem domu pred veliko ljudmi, med katerimi je bil tudi generalni konzul v Trstu Vojko Volk.

Lipušček je, po uvodnem pozdravu predsednika kulturnega hrama Igorja Komela, svoje predavanje začel s predstavitevjo Kitajske “z vsemi njenimi prednostmi in slabostmi”. V zadnjih 40 letih je Kitajska doživela tako velik gospodarski razvoj, kot ga v zgodovini naše civilizacije ni nobena druga država, zato so se pojavile, predvsem na Zahodu, bojazni, da bo največja kapitalistična država, ki jo vodi komunistična partija, postala nov svetovni hegemon in da se končuje obdobje popolne prevlade ZDA. “Kitajska namerava do leta 2050 postati prva sila v Aziji, nima pa globalnih ambicij, kot jih imajo ZDA”, je povedal predavatelj. Danes se sooča s problemom hi-

trega staranja prebivalstva, leta 2050 bo več kot polovica prebivalstva starejša od 65 let, zato se skuša tako hitro razvijati. Problem se je začel v obdobju hude revščine z uvajanjem gospodarskih reform in politike enega otroka, ki je bila v veljavi do pred nekaj leti. “Danes z višanjem življenjskega standarda in nacionalnega dohodka pa upa da število prebivalstva. To je vprašanje nadaljnjega razvoja in sploh obstoja Kitajske”!

Lipušček se je sprehodil skozi pettisočletno zgodovino države in govoril o pretekli in sedanji politični ureditvi države. V 19. stoletju je bila Kitajska plen osmih evropskih držav, med katerimi je bila tudi Avstro-Ogrska, ki so si jo skušale podrediti. Danes živi v državi 1.450.000.000 ljudi 56 narodnosti, različnih kultur in religij, zato mora nujno imeti politični sistem, s katerim lahko obvlada tako množično populacijo. Ima se za demokratično diktaturo pod vodstvom komunistične partije, ki se skuša oddaljati od dogmatičnega marksizma Mao Cetunga in vztrajati na poti socializma s kitajskimi značilnostmi - “to je sistem avtoritarne oblasti, pri katerem pripadajo voditelju vsa slava in vsa izguba”. Lipušček je navzočim obrazložil, da v primeru, ko bi se odločili za večstrankarski sistem in družbo demokratizirali po pravilih evropskega sveta, bi nastalo najmanj 450 različnih strank, kar pa bi nedvomno privedlo do separatizmov in propada države.

jih mora pet članov partije predlagati za sprejem, sledita še pisni in ustni izpit - “veliko ljudi omaga. Če pa nisi član komunistične partije, ne moreš biti na nobenem vodilnem položaju. 95 milijonov ljudi je članov partije, in to so vsi najbogatejši Ki-

“Na Kitajskem ni nobenih demokratičnih tradicij, da bi lahko država šla po drugačni poti”. Za kitajske državljane tudi postati član komunistične partije ni lahko: komunistični manifest morajo poznati na pamet, najprej morajo vsaj tri leta biti kandidati za člana partije, potem pa

tajci, to ni proletarska avantgardna partija”! Danes 50 milijonov Kitajcev živi z enim evrom na dan, 800 milijonov jih spada v srednji sloj, ki ima najboljše življenjske pogoje na svetu, vsekakor pa se država sooča s problemom vedno večjih socialnih razlik.

Glade gospodarskega razvoja Kitajske je predavatelj povedal marsikaj zanimivega. Poudaril je še posebno pomembne finančne naložbe v znanstvene raziskave in neverjetno hiter razvoj novih industrijskih con - “Kitajske se ne da več zaustaviti. V lanskem letu so prijavili največ patentov na svetu”. Govoril je o “supercomputerjih”, čudotehnikah, avtonomnih avtomobilih, razvoju v prevoznem, letalskem, vojaškem sektorju, gradbeništvu in vesoljski industriji, poudaril je tudi trud, ki ga Kitajska vlagava v odprtje novih tovarn računalniških čipov, da bi tako ne bila več odvisna od uvažanja iz ZDA (Kitajska danes kupuje 60 % ameriške proizvodnje čipov).

Zadnji del predavanja je namenil koronavirusu in navzočim razložil dinamike oz. povsem zgrešene odločitve vodstva komunistične partije, ki so privedle do njegove širitve. Pred kitajskim novim letom bi moral v Wuhanu, kjer živi 11 milijonov prebivalcev, zasedati pokrajinski narodni kongres partije. Takrat so se pojavili prvi znaki nove gripe, vodstvo pa, kljub opozorilom mladega zdravnika, ki je ugotovil nevarnost virusa, kongresa ni hotelo ukiniti. Takrat bi lahko epidemijo omejili, v enem samem tednu pa je postala neustavljiva, saj so se ljudje, ki so slutili nevarnost, v treh dneh začeli zapuščati Wuhan in celotno pokrajino Hubei. Pred odločitvijo, da bodo Hubei postavili v karanteno, je 300.000 ljudi zapustilo domove in se razleglo po Kitajski (70 % ljudi je zapustilo Wuhan, 20 % jih je šlo v razne pokrajine Kitajske, nekaj odstotkov pa je šlo v sosednje države in Evropo). Trenutno je virus, ki se je najverjetneje najprej pojavil pri netopirjih in se razširil zaradi zelo slabih higienskih razmer, povzročil več kot tisoč smrtnih žrtev. Pri tem se kaže sistemski problem Kitajske, nespoštovanje svobode tiska in človekovih pravic. “Nepojmljivo je, da partija odloča o zdravstvenih problemih. Predsednik Xi Jinping je kriv za največjo katastrofo po pokolu na Trgu nebeskega miru v Pekingu”, je sklenil predavatelj, v upanju, da bodo strokovnjaki čim prej našli učinkovite protivirusne in preprečili svetovno pandemijo.

Katja Ferletič

Pisan spreved beneških in drugih pustnih mask po špetrskih ulicah Pustne barve zelenih beneških dolin

Nešteto krat slišim in berem, da je Benečija žalostna, otožna. Nič resničnega ni v tem; dokaz, da je Benečija polna prešernega veselja in razigranih pesmi, pa je ravno beneški pust, ki leto za letom na predpustno nedeljo poteka po ulicah Špetra. Menda se je začelo s peščico skupin iz Nediških dolin, ker pa Benečani niso samo veseli ljudje, ampak tudi gostoljubljen narod, je skupin iz najrazličnejših krajev Italije in Slovenije vsako leto več. Špietarski pust se je rodil pred nedavnim na pobudo Združenja “I Bancinari”. Skupina prijateljev si je zadala nalogo ohranjati tradicijo in delovati v korist ljudi in območja. Pustovanje je postalo ena izmed najpomembnejših dejavnosti. Domačinom so se kmalu pridružile druge skupine, vsako leto je bilo barv, glasbe in udeležencev več. Letos je bilo nastopajočih skupin enaindvajset, spreved pa je bil kot vedno namenjen izključno tradicionalnim maskam, ki ohranjajo krajevne šege posameznih področij.

Prvi so kot vsako leto nastopili otroci špetrskih šol; starši in učenci dvojjezične šole Pavel Petričič so ulico napolnili z veselimi zvoki beneških “ramonik” ter barvami nediških pustov. Ta tradicionalna maska iz neštetihih pisanih trakov je doma v številnih beneških vaseh, pravijo pa, da so beneški raznobarvni pustarji predhodniki italijanskega Arlecchina. Tek “blumarjev” iz Čarnega Varha je prisotne zavalil v skrivnostni zvok pustnih

zvoncev, ki naj bi odganjali zimo in priklicali pomlad. Gre za eno najbolj znanih beneških mask. Mladi “ledih” (neporočeni) fantje, nekoč so to bili naborniki, se oblečejo v bela oblačila, pripasajo si trak s kravimi zvonci, na glavi pa imajo približno meter visoke stožčaste klobuke s pisanimi trakovi, ki naj bi sim-

Ažla pri Špetru ima kot pustni simbol kravo. Pravijo, da je bilo v tej vasi, kjer je zdaj v industrijski coni čedajska mlekarja, več krav kot ljudi. Krava je simbol plodnosti in obilja, zato jo krajani še zdaj vodijo in molzejo v pustnem sprevedu. Tradicionalna pustna skupina z Matajurja je zelo pisana.

Foto S.P.

bolizirali barve pomladnega cvetja. Od tod tudi ime “blumarji”. V nemščini beseda blumen pomeni namreč cvetje. Blumarjev je vedno liho število, okoli domače vasi pa tečejo v krogih tolikokrat, kolikor je njih samih. Režijani so ulice in trg napolnili z glasbo in barvami. Kdo namreč ne pozna velikih pisanih klobukov mladih neporočenih deklet ter ljudskega orkestra, ki je sestavljen iz violine, citire in violončela, bunkule.

Ta grde maske imajo barvne trakove, pa zvonce in palice. Lepe maske, teh je šest, pa nosijo na glavi klobuke z rožami, ki so podobni rezijanskim. Nekoč so imele te maske lesena obličja, zdaj si obraza ne prekrivajo več. S pisanimi pusti se je predstavila tudi številna in igriva skupina iz Srednjega. V vaseh nad Idrsko dolino traja pust teden dni in več. Maske hodijo od hiše do hiše, slišita se glasba in petje. Srednje je menda edina beneška vas,

kjer se pust konča s pustnim pogrebom. Pustje z raztegljivimi kleščami so seveda sejali strah med dekleti in ženami. Pisani trakovi in lesene klešče so značilni tudi za marsinske grde puste. V tej vasi je pustna družina dokaj pisana, saj poleg barvitih scenarij plesočih pustov, ki se lovijo ob plapolanju živobarvnih trakov, spadajo sem še žena, ki nosi moža v košu, berač, pari “ta lepih” ter velika kokoš in petelin, ki se dobrikata otrokom. Figure poudarjajo nasprotje med dobrim in zlom, zimo in pomladjo, kokoš in petelin pa seveda simbolizirata rodovitnost. S kleščami strašijo dekleta, čeče, tudi pustje iz vasi Ruonac nad Podbonescem. Na strmih bregu, kjer se hiše držijo brežine in gledajo v dolino in k morju, se vsako leto po vaseh podijo nagajivi pustje s pisanimi trakovi, ta grdi. Tu imajo še zlodja, ki straši z leseno masko in vilami, angel, anjula pa ga drži na verigi.

Gostov je bilo letos kar veliko. Veselje in barve so iz Podgrada v Istri prinesli škornjari s pisanimi klobuki, iz Liga, v mejni Idrski dolini, pa so prišli res posebni in raznoliki liški pustje s svojimi bogatimi, starimi maskami, ki jih hranijo v muzeju v Kanalu. Breginjci so na vozu vlekli “ta debewga”, sodelovalo je še veliko manjših skupin iz beneških in terskih dolin, iz Tipane, Mažerol, Čenijebole, Čente in Černjeje. Pisane pustne maske, ki so po barvah in izgledu nekoliko podobne beneškimi, pa čeprav jih od nas ločuje na stotine kilometrov, so prišle iz številnih krajev Italije. Manjša skupina je prišla iz vasi Timau v Karniji, iz vasi

Romeno v dolini Val di Non pri Trentu so bele maske s pisanimi klobuki prinesle Benčanom v dar nekaj zabojev znanih jabolk Melinda. Že drugo leto zapored pa so se vrnil “Lu Pulgenella” iz vasi Castiglione Messer Marino v Abrucih. Letos so se jim pridružili še pustarji iz Belluna in Matere.

Po sprevedu, ki je trajal skoraj dve uri, se je pustno veselje nadaljevalo pod šotorom, kjer je igral ansambel Skeđinj. Če si kdo beneškega pustnega spreveda ni utegnil ogledati, ga vabimo v multimedialni muzej SMO, kjer je

od minulega tedna na voljo nova instalacija, ki prikazuje pustovanja v Benečiji. Obiskovalci si lahko ogledajo pripevke o pustu v raznih vaseh, da je vse skupaj nekoliko bolj igrivo, pa izberejo klobuk in se slikajo. Po mailu prejmejo posnetek z lastno sliko v ozadju. Projekt spada v sklop pubud Adriatic Cultural Tourism Laboratories (Atlas) ki ga vodi Friuli Innovazione. V SMO upajo, da si bodo tisti, ki jih bodo zamikali videi, naslednje leto beneški pust ogledali tudi v živo.

Suzy Pertout

Z 2. strani

Kapital ne sme biti ...

Ljudje iz Kanala in okoliče nemočno gledajo, kako vsako leto na desetine sokrajanov še vedno zboleva za mezoteliomom in ravno zaradi visoke onesnaženosti zraka težko upa na preživetje. Kot so poudarili organizatorji, je zdravniški apel odgovornim oblastem dobil močan odmev iz vrst prebivalstva. Sram naj bo vsakega, ki postavlja kapital nad življenje in ki zaradi zaslužka krati prihodnost otrokom, ljudi pa obremenjuje z boleznijo in prerano smrtjo. Ljudem je prekipelo, od odgovornih oblasti zahtevajo, da se okoljsko dovoljenje za cementarno ponovno preuči in da se tudi za sežigalnice upoštevajo stroge omejitve izpustov, ki veljajo za sežigalnice. Seveda nasprotujejo vsakemu povečanju letne količine odpadkov in zahtevajo zase in za svoje otroke prihodnost in okolje vredno človeka.

Spominskega shoda se je udeležila tudi delegacija iz Idrske doline in Benečije, ki je bila žal zaradi službenih obveznosti vseh zelo okrnjena. Predstavnica z italijanske strani je prisotne pozdravila in jim izrekla solidarnost celotne Benečije, ki jo s Kanalom in Soško dolino povezujejo jezik, skupna zgodovina in skupni prostor. Zrak ne pozna meja in prav zato je nujno, da se ljudje podpiramo in sodelujemo v boju za svoje pravice in pravice svojih otrok. Govornica iz Idrske doline je poudarila, da sega onesnaženje iz Salonita do Gorice in Krasa in bi morali zato tudi prebivalci italijanske strani stopiti skupaj in zahtevati ustavitve nevarnih izpustov.

Seja za zaprtimi vrati se je nadaljevala pozno v noč, v naslednjih dneh pa bo znano, kako bodo v bran osnovnih pravic krajanov ukrepale odgovorne oblasti.

Še zelo nejasna politična slika po padcu Šarčeve vlade

Nekorektni odnosi v slovenski politiki

V Sloveniji se dogajajo dogodki, ki za moderno, osveščeno in demokracijo državo niso primerni in utemeljeni. Politiki v medsebojnem dialogu in polemikah uporabljajo laži, psovke, vodilni opozicijski voditelj pa je bil celo poimenovan kot "morski pes". Madžarski predsednik vlade Viktor Orban je deležen toliko kritik in obtožb o domnevnem vmešavanju v slovenske zadeve, ker naj bi finančno podpiral medije opozicijskega voditelja Janeza Janše, da bi to utegnilo celo poslabšati odnose med državama. Gre za odnose, dogodke in trditve v pričakovanju odločitve o tem, ali naj se politična kriza v Sloveniji odpravi z oblikovanjem nove koalicije ali pa bodo potrebne nove, predčasne parlamentarne volitve. Predsednik SDS Janez Janša je sporočil, da je, kar zadeva vsebino programov, možno sestaviti novo večinsko vladno in politično koalicijo, ki bi jo sestavljali Slovenska demokratska stranka, Nova Slovenija, krščanski demokrati, Stranka modernega centra in Demokratska stranka upokojencev Slovenije, bolj znana s kratko Desus. Predsednik države Borut Pahor se bo predvidoma 24. oziroma 25. februarja še enkrat pogovoril z vodji poslanskih skupin strank, ki bi sestavljale novo vladno koalicijo, o tem, ali ima le-ta zagotovljeno zadostno podporo poslank in poslancev v državnem zboru. Iz urada državnega glavarja ponavljajo mnenje Boruta Pahorja, da si Slovenija bodisi v tem mandatu ali po predčasnih volitvah zasluži vladno s prepričljivo večino v državnem zboru in s programom, v katerem bodo koalicijske stranke skupno oblikovale prednostne naloge. Če se bo predsednik države po omenjenem drugem krogu posvetovanj s predstavniki strank možne nove koalicije

odločil, da parlamentu predlaga kandidata za novega premijera, bo moral svojo odločitev, v skladu z ustavo, sporočiti najpozneje do vključno 28. februarja. V politiki pa se je v tem obdobju znova pojavila t. i. "globoka država", ki deluje in odloča iz ozadja. Bila naj bi vzporedni in ilegalni režim odločanja v Sloveniji. Vplivni ljudje v "globoki državi" niso dobili mandata na volitvah, vendar imajo večjo moč kot izvoljeni predstavniki ljudstva. Uradni medijski predstavnik "globoke države" naj bi bil Grega Repovž, odgovorni urednik tednika Mladina. Pred kratkim je dejal, da poslanci v parlamentu ne morejo "postavljati" nove vlade, ker to lahko napravijo samo "botri iz ozadja". Omrežje vplivnih posameznikov v združbi z imenom "globoka država" nima nobene politične odgovornosti, ima pa velikansko moč. V politiki in javnosti se domnevno zavedajo, da "globoka država" lahko bogato nagraduje in tudi hudo kaznuje. Toda poudarjam, da so mnogi politiki v Sloveniji prepričani, da "globoka država" sploh ne obstaja in da vse dogajanje v državnem zboru poteka v skladu z ustavo in zakoni. V skladu z veljavnimi normami parlamentarnega dela naj bi bila tudi izjava Janeza Janše, da bo v primeru oblikovanja nove koalicije lahko edino on predsednik vlade, zaradi tega, ker je na prejšnjih parlamentarnih volitvah med vsemi poslanci prejel največ glasov, namreč 7020 glasov. Predsednik države Borut Pahor pa je poskrbel še za eno novost v slovenski politiki. Kot glavni govornik na odprtju novega sodnega leta je namreč tudi kritično ocenil stanje in pravosodju, kar se doslej na visoki ravni še ni zgodilo. Dejal je: "Nič ne more bolj škoditi avtoriteti sodne veje oblasti kot občutek, pričanje javnosti, da sodišča

ali posamezniki v sodstvu niso neodvisni, torej ne sodijo pravično in zakonito, pač pa po lastnih merilih, priporočilih drugih, ali v skladu z nekakšno politično korektnostjo. Zaupanje v sodstvo mora postati temelj pravičnosti, pa tudi uspešnosti države. Nezaupanje vanj pa pomeni skrajno tveganje za vse nas". Noben provladni medij, tudi javna TV Slovenija, ni objavil kritičnih ugotovitev državnega glavarja o slovenski sodni veji oblasti. Ob odprtju novega sodnega leta je govoril tudi predsednik Vrhovnega sodišča Damijan Florjančič, ki pa je delo slovenskih sodišč in sodnikov zgolj pohvalil. Zagotovo je tudi za slovenske vernike in prosvetljeni del javnosti pomembna odločitev papeža Frančiška, da na območju osmih držav Amazonije, kjer je veliko pomanjkanje duhovnikov, ne dovoli, da bi za duhovnike imenovali ovdovali ali poročene moške, pa tudi ženske ne za duhovnice. Njegova odločitev je vzbudila zanimanje in odmeve po vsem svetu. Sveti oče je s svojo odločitvijo morda preprečil razkol v katoliški Cerkvi. Papež Frančišek je v svoji novi knjigi o papežu Janezu Pavlu II. zapisal, "da se mora na celibat gledati kot na milost, ki je značilna za latinsko katoliško Cerkev. Je milost in dar, ne omejitev". Opredelil pa se je tudi do romarske poti v Medžugorju. Pravi: "Ne glede na to, kakšna bo dokončna sodba Cerkev o izkušnji v Medžugorju, je s pastoralnega vidika to tako velik pojav, da pri skrbi Cerkve ni mogoče ostati ravnodušen". Tudi v Sloveniji so ljudje zelo zaskrbljeni zaradi širjenja in nevarnosti koronavirusa iz Kitajske in zelo velikega obsega gripe, ki se je začela od otrok prenašati na odrasle. V časniku Delo so na prvi strani zapisali, "da so posledice koronavirusa že v Sloveniji".

Marijan Drobež

Kritično ob padcu Šarčeve vlade

Tragika političnega diletanta in poraz njegovih botrov

V tem kratkem sestavku se ne mislim spuščati v vzroke padca Šarčeve vlade, ker je bilo o tem že veliko povedanega, in tudi ne v ugiibanja, kako naj bi se vladna kriza rešila. Kot pozoren opazovalec dogajanja bom nanižal le nekaj svojih vtisov o tem novem, četrtem zaporednem vladnem fiasku slovenske tranzicijske levice. Po Pahorju namreč, Bratuškovi in Cerarju. Moj prvi vtis je bil, da se Šarec, človek brez slehernih državnih izkušenj, že ob nastopu premierskega položaja ni zavedal, da stopa v prevelike škornje in da je treba take napake v življenju plačati. Očitno se je njegov nabrekli ego dobesedno naslajal ob slavi, ki so mu jo peli s strani globoke države dirigirani hlapčevski mediji že pred volitvami in po njih. Tako se je vživel v vsiljeno vlogo rešitelja Slovenije in se lahkomišlno spustil v svojo veliko, neslavno končano, vladno avanturo. Naslednji moj vtis je, da ga je rating, ki so mu ga navedeni mediji napihali, tako zanesel, da se je v neki osebni stiski ali afektu kar samovoljno odločil za predčasne volitve, da bi tako ta svoj visoki tečaj na borzi javnega mnenja čim prej vnovčil in s tem zagospodaril v vladi in parlamentu kot kak mali Napoleon. Ob odstopni izjavi je namreč dobesedno rotill slovensko volilno telo, naj mu na volitvah nakloni veliko število poslancev, da bo dokazal, kaj vse zmore, če je močan, ker si, ubožec, s sedanjimi trinajstimi ne more kaj dosti pomagati. Pri tem pa je bil tako zaslepljen, da se sploh ni zavedal, da po odstopu ne bo več on odločal o predčasnih volitvah in da mu koalicijski partnerji ne bodo nujno sledili kot ovce, pa da je

njegov javni rating "napumpnan" balon, ki ga režiserji iz ozadja lahko kadarkoli razpočijo, kot so ga tudi napihali. Poleg tega je ob odstopu kar v soju žarometov in pred vesoljno Slovenijo naredil nekaj kapitalnih političnih napak. Lahkomiselno je npr. naprtil krivdo za vladno polomijo svojim dosedanjim koalicijskim partnerjem in z odstopom tudi ogrozil njihove kariere, kar mu zdaj vsi po vrsti vračajo milo za drago, tako da se človeku kar malo smili. In če je to storil celo brez vednosti zakulisja,

ki ga je hrupno plasiralo na slovensko politično sceno, potem se lahko prav kmalu znajde v obcestnem jarku, v družbi ostalih odsluženih političnih trupel. To, da mu je namreč Kučan v zagrebškem Večernem listu odrekel podporo, je za Šarca zelo slab znak. Štiri zaporedne polomije levosredinskih vlad govorijo tudi o programski in operativni bedi tranzicijske levice. Način prevzemanja oblasti z izvajanjem poskusov medijskih in sodnih umorov političnih nasprotnikov, preko zlorab

sodstva, KPK-ja in medijskega monopola, pa dobesedno spominjajo na politično kulturo banana republike. Da ne omenjam pri tem fizične likvidacije Ivana Krambergerja, ki je s svojo visoko javnomnenjsko podporo resno ogrožal temeljne interese mafijskega levičarskega zakulisja. In ker jih ogroža tudi Janša, bi jim navsezadnje moral biti hvaležen, da je še živ in da se je pri njem končalo zgolj z okrog 150 lažnimi ovadbami in le-tom pa pol zavora. Hkrati ti fiaski tudi sporočajo globoki državi, da se s političnimi prevarami ne da neskončno dolgo vladati, pa naj jih še tako zavijajo v bleščeč celofan, in da so drug za drugim propadli še vsi prevarantski, avtoritarni in totalitarni režimi, tudi če so imeli v svojih rokah še drugačno družbeno moč, kot jo trenutno ima spriena slovenska tranzicijska levica. Zato se pridružujem upanju dr. Dimitrija Rupla, ki je na spletni strani *Demokracija.si* napisal, da se je s padcem Šarčeve vlade in še drugimi zadnjimi deplasiranimi dogodki (Dražgoše, vračanje v preteklost ...) "morda hote ali nehoti nekoliko razširil prostor svobode, pa da se morda odpirajo nove možnosti in priložnosti, in da je trideseta obletnica morda pravi čas za konec sprehoda po slepi ulici". K temu bi dodal samo še to, da bi lahko bila podoba očitno zagrenjenega Milana Kučana na ljubljanskih ulicah, s starim biciklom pod roko, znak zatonu nekega morečega obdobja uzurpiranja družbene moči, ki je usodno zaznamovalo in tlačilo Slovenijo več desetletij. Zato si dovolim razkošje upanja, da morda prihaja čas za nove sanje.

Milan Gregorič

Tino Mamič

DALMATINO

31

Zajutaji pogjet

Ko peljem svojega tri, skorajda štiriletnika v vrtec, se njegov prvi stavek, ko zapeljem iz garaže, glasi: "Zajutaji pogjet". Drugi, ki zaradi mojega molka med zrenjem v vzratno ogledalo sledi prvemu stavku, je podoben, le precej glasnejši: "Tata, Zajutaji pogjet"! In potem moram najti tisto pesem številka 30 v nikoli-ne-vedno-točno-kateri mapi na USB ključku, tej krásni iznajdbi, zaradi katere se mi po avtu ne premetavajo več desetine okroglih ploščkov. Zgoščenek, pravijo eni. Cedejev, rečejo drugi. Kako-se-je-že-reklo-temu-okroglemu-disku, bodo spraševali tretji, malo mlajši.

Pesem na številki 30, ki jo ima najin najmlajši najrajši, je pesem Zalutali pogled Tomislava Bralića, dalmatinskega pevalca, ki s svojo klapo Intrade vsako leto napolni zagrebško Arenu. Pri njem mi sicer bolj kot 16.500 poslušalcev vzbuja spoštovanje število njegovih bratov in sester. Devet. In otrok. Štiri. Ali otrok članov njihove klape, ki jih je skorajda 30.

Sam Bralića rad poslušam zaradi večglasja, ki mu lahko pritegnem, tudi zelo naglas, ko se vozim sam. Optimistične pesmi, v duru in ne molu, pomagajo, da je manj mrkosti in žalosti, pravijo strokovnjaki. Da je to res, sem tudi sam naredil poskus. Ko se zjutraj zbujamo z Mozartom ali Haydnom, otroci težje vstanejo in niso tako dobre volje, kot če jih zbudi glasba Petra Graše. Naj se vrnem k svojemu tri, kmalu štiriletniku. Od doma do hiše imava čas za tri ali štiri pesmi. Najprej Zajutaji pogjet, potem pa kakih drugih popevk. Razen pri moji soprog, kjer mali doseže, da poslušata Zajutaji pogjet tudi trikrat zapored. Danes zjutraj, preden sem se lotil te kolumne, tako pripeljem pred vrtec na sredini pesmi Kalelarga. Ugasnem avto, izvlečem ključ in takoj zatem zaslišim krič. "Ne, tata!!!!!!!" In jok. Ne jok, ki je narejen, zaigran, ne tisti gledališki. Starši boste gotovo vedeli, o čem govorim, saj bi znali, posebej očetje, razložiti vsaj ducat različnih vrst otroškega joka. To je bil pravi jok, iz srca, pa še

malce iz protesta, tisti, ki sicer nima toliko solz, a nikakor ni narejen. Tisti ježno-žalosten, argumentiran jok.

Obrnem se in vprašam sinčka, kaj je narobe. "To pesem sem pjesu z Ujsko", zahlipa in bruhne v še glasnejši jok. Aha, se mi v trenutku nad glavo posveti velikanska žarnica. Hitro vrnem ključ v ključavnico, da se pesem nadaljuje. Hlipanje se hitro umiri.

Ujska, Urška v jeziku odraslih, je deklica, nekaj mesecev mlajša od mojega sina, ki smo jo lani spoznali na Dugem otoku. Drobna svetlolasa Gorenjčica, lepa kot bambola, je bila našemu najmlajšemu izjemno všeč. Tako zelo, da sta se med dalmatinsko večerjo z živo glasbo prišla za roke in vrtela. Prikupen parček smo posneli s telefončkom in ta posnetek se je v nekaj tednih povzpел na absolutno prvo mesto najbolj gledanih posnetkov v celotni zgodovini naše družine. Sin si ga zna predvajati tudi 20-krat zapored. Če je mama poleg, seveda, jaz, kot sem že povedal, ne zdržim ponavljanja.

Ne vem, mogoče bi Urško fantič pozabil, če ne bi imel posnetka na telefončku. A kakorkoli že, ta poletna ljubezen z pesenjo ni prešla. Prejšnji teden je na poti iz vrca povedal, da se ni hotel igrati z neko punčko, čeprav ga je večkrat prosila. Zakaj pa ne, sem vprašal? "Ujska tega ne maja", je pribil. Mali je celo dosegel, da smo se zapeljali na Gorenjsko, v eno od prelepih predalpskih dolin in Ujsko obiskali. Saj nam ni bilo težko, nič ne rečem, Ujskina družina je res prijetna. Da klobas sploh ne omenjam. Tako se mi je prvič zgodilo, da sem svojega sina peljal - vasovat.

Pa naj zdaj še kdo reče, da so poletne ljubezni puhle in bežne! Ali pa, da ljubezen na prvi pogled ne obstaja. Obstaja, pa še kako obstaja. Zato se mi zdi, da naš tri, skorajda štiriletnik ve, kaj poje, ko na zadnjem sedežu z Braličem prepeva Zajutaji pogjet: "Da nisam sjucajno te sjeo tad, ja jubav nikad nebi upozna". Če te ne bi takrat slučajno srečal, ne bi nikoli spoznal, kaj je ljubezen.

Stara Gora pri Novi Gorici

Nov bolnišnični oddelek za invalidno mladino in rehabilitacijo

V Stari Gori so 10. februarja 2020 odprli bolnišnični oddelek za invalidno mladino in rehabilitacijo. Na novo stavbo so čakali skoraj 20 let. Otroke bodo iz šempetrske bolnišnice v Staro Goro začeli seliti po zimskih počitnicah, nato pa spomladi nadaljevali urejanje prostorov za rehabilitacijo odraslih po poškodbi glave v prvem nadstropju. V novi stavbi v Stari Gori bo prostora za 25 invalidnih otrok in mladih, med katerimi jih bo 20 namenjenih tistim otrokom, ki so stalno nastanjeni pri njih, in pet sob za tiste, ki prihajajo na eno ali dvotedenska izobraževanja, drugače pa živijo pri starših. V prvem nadstropju bo nato še 25 postelj za odrasle. Investicijo je skoraj v celoti pokrilo ministrstvo za zdravje, ki je doslej namenilo 4,5 milijona evrov za 5,2 milijona evrov vredno investicijo. Pol milijona evrov so prispevali večji donatorji, 200.000 evrov pa je prispevala sama šempetrska bolnišnica. Ministrstvo za zdravje ima zagotovljena tudi že sredstva za dokončanje investicije, v drugo fazo naj bi vložilo še milijon evrov.

Na odprtju se je v. d. direktorja šempetrske bolnišnice Radivoj Nardin zahvalil tako sponzorjem kot civilni iniciativi, brez katere se verjetno bolnišnični oddelek v Stari Gori ne bi ohranil; prav tako so veliko pripomogli k začetku gradnje nove

stavbe.

Vodja bolnišničnega oddelka v Stari Gori Sonja Šinigoj Cijan pa je spomnila predvsem na zgodbe invalidnih otrok, ki vedno znova opozarjajo na to, kako potreben je ta oddelek.

"To zgodbo so začeli nekateri že dolgo pred nami, katere konca nekateri niso niti dočakali. Nekajkrat smo imeli že pripravljene projekte, nato se ni izvedlo financiranje, zdaj pa se je zares zbrala prava ekipa. V zadnjih dveh letih ji je uspelo zgraditi ta novi, sodobni objekt", je povedala Šinigoj Cijanová. Oddelek za invalidno mladino in rehabilitacijo v Stari Gori deluje od leta 1952. Stare stavbe so po dolgoletni uporabi postale neprimerne, zaposleni in uporabniki so se v njih soočali s prostorsko stisko, zato so se odločili za novogradnjo.

V bolnišničnem oddelku skrbijo za zdravljenje in rehabilitacijo otrok z različnimi razvojnimi motnjami, ki prihajajo tako iz Primorske kot od drugod. Mnogim otrokom lahko pomagajo v tamkajšnjih ambulantah, pri težjih oblikah cerebralne paralize pa je pogosto potrebno bolnišnično zdravljenje. Zadnja leta so med dejavnosti oddelka dodali oskrbo mladostnikov po poškodbi glave v prometnih nesrečah ter odraslih nevroloških bolnikov po možganski kapi ali s podobnimi stanji, ki nujno potrebujejo rehabilitacijo pred odpustom iz bolnišnice.

Dornberk / Skupno druženje zamejskih skavtov

Skupaj so praznovali dan spomina

Dan, ko se spominjamo na ustanovitelja svetovnega skavtskega gibanja, Lorda Badna Powella, dan, ki ga praznujejo vsi skavti po celem svetu, dan, ki je letos potekal pod geslom *Plesti niti – različnost, pravičnost in vključevanje* (Living Threads: Diversity, Equity and Inclusion) po smernicah Svetovne skavtske organizacije WAGGGS. Približno sto trideset skavtov SZSO se je v nedeljo, 16. februarja, srečalo v Dornberku

cev različne potrebe, ki jih je treba v življenju v skupnosti spoštovati in jemati v poštev. Srednja starostna veja izvidnikov in vodnic je prav tako ponudila svojim članom nekatere preizkušnje, med katerimi so spoznavali, kaj je enakost, enakopravnost in pravičnost, časa pa ni zmanjkalo niti za deželno tekmovanje v skavt ballu. Najmlajši volčiči in volčice so s igrarimi odkrivali, v čem so si različni, kaj jih ločuje, ter tudi tisto, kar jih združuje, predv-

dobili (B. Powell), je spregovoril tudi Primož Erjavec, duhovni asistent ZSKSS, ki je mašo daroval v kapeli cerkve v Dornberku, pred koncem pa je bil čas še za taborni ogenj, med katerim so posamezne veje predstavile to, kar so med dnevom odkrivali.

Pred pesmijo slovesa, ki je sklenila srečanje Kraškega stega, Stega Trst in Gorica, pa so člani prejeli še prvo letošnje številko revije Jambor, ki prinaša celo vrsto poročil o številnih dejavnostih, ki so se zvrstile v prvem delu skavtskega leta. Teh je bilo res veliko, od izletov, volčjih lovov, prenočevanj sredi snega, orientacijskih tekov, velikih izzivov, vse do izkušeni služnja, srečanj s pribežniki, sprejema Luči miru iz Betlehema, zimskih potovalnih taborov, ki so po zgodnjem vzponu ponudili izkušnjo jutranje zarje na vrhu Sv. Višarij, in še do obsežne reportaže ob praznovanju 60-letnice Slovenskih tržaških skavtinj. Skoraj 50 strani obsežna publikacija ponuja tudi bogate rubrike s članki o udeležbi na tabornih šolah, intervjuji, navodili, kako zgraditi iglu, nasveti za eksperimente ter pismo iz afriškega Maputa. Jambor bo v kratkem dosegljiv tudi na spletni in FB strani Slovenske

pri Novi Gorici. Dan so voditelji uvedli s prizorom različnih živali v isti šoli. Učiteljica preverja njihove sposobnosti v istih veščinah: plezanju, plavanju, letu in teku, udeleženci pa so morali živali oceniti. V vsaki od teh preizkušenj se je izkazala ena žival: opica v plezanju, riba v plavanju, metulj v letu ter tiger v teku. Pod vtisom tega prizora so se nato udeleženci razdelili v tri starostne veje. Najstarejša veja roverjev in popotnic je odšla na pot, med katero so dobili navodilo, da morajo organizirati različna srečanja, še pred tem pa je vsak izžrebal neki listek. Čeprav je v navodilu pisalo, da lahko izžrebajo tudi bele listke, je pravzaprav vsakdo stopil v čevlje osebe s "posebnimi potrebami". Alergije, zlomi nog, fobije ali enostavno potreba po več spanja so bile potrebe, ki so jih morali klanovci izraziti in upoštevati pri skupnem načrtovanju podvigov in tako prišli do sklepa, da ima prav vsak od nas konec kon-

sem pa so spoznavali, kateri so njihovi talenti, ki so jih čez cel dan nabirali v obliki

trakov: iz teh trakov so na koncu dneva spletli pisan tepih. O različnosti, ki nas bogati, ter o pogumu, ki ga moramo dokazovati, da "pustimo svet nekoliko boljši, kot smo ga

zamejske skavtske organizacije, kdor pa ga želi imeti v tiskani obliki, naj piše e-mail na jambor.szso@gmail.com.

Energični galeb in Vestna vidra

Neverjetne trditve ob dnevu spominjanja na pobite v fojbah

Ob 10. februarju

Delno se je le polegel hrup, ki se v Italiji dviguje okoli 10. februarja, dneva spominjanja na pobite v fojbah in na eksodus beguncev iz Istre, z Reke in iz Dalmacije. Tudi letos je bilo v zvezi s tem slišati neverjetne trditve, zlasti glede števila žrtv. Krivda teh zlih dejanj pa se kaj rada pripisuje celotnemu slovenskemu in tudi hrvaškemu narodu, ki da sta genocidna.

Velja pripomniti, da je bil zakon št. 92 z dne 30. marca 2004, ki je 10. februar proglasil za dan spominjanja na fojbe ter na eksodus, v italijanskem parlamentu sprejet z glasovi skoraj vseh strank, tudi Levih demokratov skupno z njihovim tedanjim slovenskim predstavnikom v senatu. Proti so glasovali predstavniki Stranke komunistične preno-ve. Tudi datum 10. februar ni bil izbran naključno: 10. februarja 1947 je bila namreč v Parizu podpisana mirovna pogodba med Italijo in državami zmagovalkami v 2. svetovni vojni ...

In tako smo zdaj vsako leto ob 10. februarju priče političnemu zlorabljanju tragedije fojbe in eksodusa, pri čemer prednjačijo neofašistične in populistične sile. Vsemu temu se je treba postaviti po robu in poudariti nekaj neizpodbitnih dejstev, izhajajoč iz slovensko-italijansko-angleškega Poročila zgodovinsko-kulturne komisije iz julija 2000, saj je to dragoceno izhodišče za skupno iskanje zgodovinske resnice ter za krepitev dobrososedskih odnosov in sožitja ob meji. Poročilo je izšlo v posebni knjigi julija 2000 in najti ga je tudi na spletu na več naslovih. Eden je https://www.kozina.com/premik/index_porocilo.htm.

Fojbe in eksodus je treba postaviti v zgodovinski kontekst, kajti zgodovina se ne začne septembra 1943 oz. aprila/maja 1945. Italijanskega fašizma si niso izmislili "Slovani (Slavi)", kot tudi ti si niso sami požgali tržaškega Narodnega doma julija 1920. Isti tudi niso začeli vojne. Njihovo tedanje matično državo Kraljevino Jugoslavijo so aprila 1941 napadli brez vojne napovedi Nemci in Italijani ob podpori Madžarske in Bolga-

rije, jo v kratkem času premagali ter razkosali. Kaj je v končni fazi hotel vsak okupator na svojem kosu plena, pa najbrž ni treba razlagati. Da je proti takšni okupaciji nastal odpor, je tudi naravno in razumljivo.

Kot je napisal pesnik Ace Mermolja v Primorskem dnevniku 24. avgusta 2005 (rubrika Ogledalo), je šlo ob boju za osvoboditev tudi za uvajanje radikalnih sprememb družbene reda in v našem širšem prostoru so se ob koncu vojne uveljavili "ljudje in čete, ki so s svobodo prinesle tudi novo obliko totalitarizma". Do tu Mermolja. Ob tem je prišlo do velikih zločinov, a ne v smislu etničnega čiščenja, saj se to ni zgodilo samo tistim, katerih edina krivda je bila, da so Italijani ("l'unica loro colpa era quella di essere italiani", kot se rado ponavlja v originalu). Diskriminanta tega čiščenja je bila v glavnem ideološka: preganjanji in pobiti so bili resnični, potencialni ali samo namišljeni nasprotniki komunistične nadvlade in tisti, ki so bili tako ali drugače med okupatorji ali z njimi sodelovali, in to ne glede na narodnost.

Da je bila ta diskriminanta predvsem ideološka, dokazuje, sicer nehote, nekateri sezname žrtv, npr. štiri knjige z naslovom Registro delle vittime del confine orientale. Gli Italiani e gli Istroveneti Marca Pirine, v katerih je najti veliko slovenskih priimkov, seveda potujenih, včasih pa tudi ne. Tako je vsaj v nekaterih primerih ista oseba upoštevana dvakrat: enkrat s poitalijančenim priimkom, drugič s slovenskim. Ideološko izbiro dokazuje tudi odhod velikega števila delavcev, kakih 2000, večinoma Italijanov, iz ladjedelnice v Tržiču (Monfalcone), ki so v letih po vojni šli gradit socializem npr. v ladjedelnico 3. maj na Reki. (Glej npr. Andrea Berrini, Noi siamo la classe operaia.) V uvodu navedenem Poročilu slovensko-italijanske komisije je na str. 62 slovenskega teksta možno brati te vrstice: "A tudi dozdajšnja dognanja stroke ne potrjujejo pričevanj nekaterih, čeprav vplivnih jugoslovanskih osebnosti, o jugoslovanskem načrtnem izganjanju Italijanov. Iz ravnjanja jugoslo-

vanskih vodstev je o takšnem načrtu mogoče sklepati šele za čas po sporu z Informbirojem leta 1948, ko se je velika večina italijanskih komunistov v coni B navzlic začetnemu, a z vse vztrajnejšimi pomisleki prepredenemu sodelovanju z oblastmi izrekla proti Titovi partiji". In tedaj je bil tudi marsikateri delavec iz Tržiča prisiljen, da se je vrnil domov, če ga že ni čakala hujša usoda.

Inštitut za novejšo zgodovino v Ljubljani je pripravil seznam oseb (najti ga je na spletnem naslovu <http://www.sistory.si/zrtve>), ki so na Slovenskem "v obdobju med aprilom 1941 in januarjem 1946 izgubile življenje zaradi vojnega nasilja ter neposredno po omenjeni vojni zaradi revolucionarnega nasilja ali posledic vojne". Seznam je impozanten in ga še vedno posodablja. Do 29. avgusta 2019 se je na njem nabralo neverjetnih 99.935 imen. Ima pa za zamejce neko pomanjkljivost, saj zajema žrtve z območja, ki ga omejujejo meje sedanje Republike Slovenije. Toda kljub temu bi bilo strokovnjakom, ki so ga pripravili, sorazmerno lahko sestaviti ločen seznam Italijanov, ki so bili umorjeni na Slovenskem med vojno in po njej. S tem bi bilo mogoče raznim zlonamernežem, ki to število vsako leto dvigajo, izbiti orožje iz rok. Sicer bi bila to morala storiti Republika Slovenija že davno. Še bolje bi bilo, ako bi to storila SFR Jugoslavija. Gre namreč za civilizacijsko vprašanje: v vsaki pravni državi se izdajajo mrliški listi, da svojci umrlih vedo kako in kaj. Poleg tega se je že pred tridesetimi in več leti v Italiji večkrat, v tisku in drugod, razpravljalo o fojbah ter eksodusu in ne bo povsem držalo, da so se ti dogodki zamolčevali. To med drugim dokazuje odmevna knjiga Storia di un esodo. Istria 1945-1956, ki jo je leta 1980 v Trstu izdal Deželni inštitut za zgodovino osvobodilnega gibanja v Furlaniji Julijski krajini, da ne govorimo še o monumentalnem delu Pirančana Diega de Castra La questione di Trieste. L'azione politica e diplomatica italiana dal 1943 al 1954, ki je tudi izšlo v Trstu leta 1981.

/ str. 15
ab

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (279)

Kako skrbeti za svoje telo, da ne bomo imeli vnetij, da bomo zdravi, da ne bomo imeli težav z očmi?

Pomembno je, da uživamo veliko, res veliko zelenjave, ki razkisa telo in vsebuje veliko vlaknin in je tudi velik antioksidant. Najboljših 5 zelenjavnih antioksidantov: koromač - poln vitamina A; fižol - poln betakarotena in luteina; rdeča pesa - polna folne kisline in flavonoidov; zelje - polno vitamina A in C, železa, kalcija itd.; bučke - polne karotena, luteina, flavonoidov.

Treba je uživati veliko mesa, rib in jajc, saj so beljakovine zelo pomembne, ker nadzorujejo našo presnovo sladkorjev; sladkor je dandanes absolutno največja težava, ker v telesu sproža vnetje.

Treba je omejiti vnos kave, veliko bolj zdrava je cikorija, kot so jo nekoč pile naše babice,

saj krepi jetra in vranico.

Pomembna je tudi vaja za prekrvavitev predela glave in oči. V tem primeru svetujemo vedno enostavno vajo: vzamemo vrečo kamenčkov, od peska do kot oreh velikega kamna, jih damo v posodo, dolijemo tople vode do gležnjev, ne dodajamo soli! Stopimo v posodo in hodimo po prstih 10 minut, vsak dan.

Ta vaja bo okrepila oči, saj so na korenu prstov na spodnji strani stopala refleksne točke za oči. Pritisk je idealen, ker bo naša teža pritiskala na te točke.

Pomembno je, da smo disciplinirani in da masažo izvajamo vsak dan 10 minut - 2 meseca. S tem prevzamemo, podzavestno, odgovornost za svoje zdravje. Na takšen način se aktivira proces samozdravljenja.

/ dalje

NOVI
GLASODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.euUredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.euUprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.comwww.noviglas.euTISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TV00
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebnostne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC
Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 18. februarja 2020, ob 13. uri

Ob smrti potrebujemo domačo besedo

Vrnitev v materino naročje

O filmu *Zgodbe iz kostanjevih gozdov* je bilo veliko govora, o njem pa še piše predvsem zamejski tisk, tako da se tudi sama pogostokrat spominam na projekcijo in zamislim nad vsebino. Da sem do filma precej kritična in da me ni prečital, predvsem glede dojemanja Benečije in Benečanov, sem že napisala v recenziji, na misel pa mi kljub temu prihajajo podrobnosti. O njih se večkrat razgovarjam tudi s prijatelji, pa čeprav vem, da sem črna ovca, ki ne poje slavošpeva celovečercu. Pa vendar ... poetične *Zgodbe iz kostanjevih gozdov* kradejo po mojem Benečiji dušo, srčnost, lepoto...

V spominu mi je ostal prizor, ko umira žena glavnega junaka Maria. Golo bistvo umiranja se dogaja v izbi, kjer vladata revščina in tišina. Glavna junaka sta sama, odeta v svojo rumeno kuliso. Zadnji pogovor med možem in ženo poteka v italijanščini. Nekaj besed in prgišče pogledov. Že ko sem prvič gledala to umiranje na platnu, sem imela občutek, da se vse dogaja nekje drugje, v Toskani morda, kjer govorijo odlično knjižno italijanščino. Ali v Rimu. Morda na podeželju, nekje v Lombardiji. Pri nas, v Benečiji ne. Smrt je nekaj osebnega, intimnega. Smrt ne pozna mask, prenavljanja. Ljudje umiramo goli, brez šminke, taki, kot smo prišli na svet. Kdor umira, ničesar več ne skriva, ne potrebuje sprenevedanja. Smrt je preprosta. Smrt je kot na dlani. Ljudje umiramo na najbolj enostaven način.

Ljudje umiramo v materinem jeziku. Umiramo ob spominu na rojstvo. In z mislijo na dom. Ne vem, kako je režiserju sploh prišlo na misel, da bi film potekal v italijanščini. No, ko gre za prizore v gostilni, je to delno sprejemljivo. Benečani se v javnosti še vedno neradi pogovarjajo v materinščini. A smrt je intima. Smrt so čustva. Ob smrti ponovno postanemo to, kar smo. In vem, da v Benečiji nihče ne umira v italijanščini. Nihče. V Benečiji se ob smrtni postelji pogovarjajo po domače. Po slovensko.

Še nikoli nisem bila prisotna, ko je kdo umiral. Žal. Sram me je tega in sploh težko priznam. A moji starši so umirali sami. V bolnišnici. Na mamino smrt smo čakali več kot mesec dni, bila je v komi. Rekli so nam, da bo še dan, dva, da bo žive-

la največ še teden dni. A ni bilo tako. Mama se je borila, vztrajala je več kot mesec. In bila sem sama, nobenega drugega sorodnika ni bilo. Prihajala sem vsak dan v Trst iz Benečije. Šestdeset, tudi več kilometrov tja in nazaj. Zvečer sem odhajala domov trudna, lačna, potlačena in polna tesnobe. Mama ni več govorila. Rekli so mi, da je v komi. Prvič sem videla človeka v komi. Ni bila odsotna, čutila sem jo. Mama se je obračala v postelji, kihala, požirala, premikala ude. Imela sem občutek, da me posluša, da me razume. Nisem verjela zdravnikom. Nekega popoldneva sem jo prosila, naj premakne desno roko, če me sliši, če me količkaj razume. Prepričana sem, da se je roka premaknila. Vsaj meni se je tako zdelo. Zato sem ji potem prinašala sladoled, ki ga je počasi požirala. Tako kot ga je ona včasih prinašala me-

ni. Kolo minevanja. Kolo življenja. Govorila sem ji v slovenščini, v domačem narečju. V tistem narečju, ki sem ga poslušala že kot otrok, ki so ga govorili vsi v Bazovici. In ga je govorila tudi moja nona. Moja mama je bila doma na Krasu. Potem jo je zaneslo v mesto. Umirala je v Trstu, v bolnišnici na Katinarici. Kako tuje je umirati v bolnišnici. Ničesar nimaš v tolažbo, razen besed. Zaradi drugih bolnic, ki so bile z mano prijazne in so mi vsak dan poročale, kako je z mamom, sem se včasih trudila, da sem ji govorila v tržaškem narečju. Ali v italijanščini. A ni šlo. Bilo mi je tuje. Saj je šlo za mojo mamom. Hotela sem biti z njo. Vsaj za nekaj trenutkov sem odpisala bolnico. Nisem ji mogla govoriti v tujem jeziku. Kot bi bile moje italijanske besede neresnične, igrane. Kot bi ne pri-

hajale iz srca. Srce je govorilo v materinščini. Iz duše so mi polzele najine besede iz otroških dni. Male besede daljnih dni. Oprostite, sem rekla in nadaljevala v domačem jeziku. Kot nekoč. Kot da bi bila še otrok. In ona moja skrbna mati. Nekaj mesecev prej, ko je še lahko govorila, je mama v spanju klicala svojo mamom. Vsi menda kličemo mamom, ko umiramo. Kot bi se sklepali neki krog. Kot bi se spajala rojstvo in smrt. Morda kličemo mamom, ker nas je strah. In smrt prinaša samo strah in samoto. V negotovosti smo nebolj kot otroci. Kaj bi otrok brez mame. Kaj bi otrok brez njenih nežnih besed. Materinščina je samo ena. Blagoveneča je kot pesem. Tista, ki nas je tolažila v zibelki. Tista, ki nas je uspavala z nežnostjo in besedami. Ko umiramo, ostane samo bistvo. Vračamo se h koreninam. Tuja govorica ne spada k umiranju. Že itak je boleče. Umiranje potrebuje nežne note materinščine.

Jezik, materin jezik, nosimo v sebi. Ostane, tudi če ga skušamo pozabiti, tudi če nas življenje pelje drugam. Ostane in sili na dan. Jezik najbolj zgodnjega otroštva je jezik prvih besed. Jezik sveta, ki se nam prikazuje. Jezik razumevanja, sporazumevanja. Jezik nežnosti in nasmehov. Mislim, da ga podzvestno enačimo z materjo. Z domom. S toplino tiste hiše, v kateri so nas položili v zibelko. In ko nas je najbolj strah, ima materinščina najslajši zvok. Kot tolažba, kot nežna roka, ki nas počasi boža. Kot varen objem. Ko smo najbolj žalostni, si v tolažbo zaželimo starih pesmi. Starih pesmi iz otroštva. Slovenskih pesmi.

Ko umiramo, smo vse bolj sami. Strah nas je neznanega. Strah slovesa. Strah odhajanja. V tujih besedah je tesnoba še večja. Tuje besede bi nam sploh ne dovolile umreti. In mislim, da si nihče ne bi upal pred umirajočega s tujo govorico. Čeprav je to še tako težko. Čeprav je bil naš narod tolikokrat tlačjen in potlačen. Čeprav smo leta govorili jezik, ki nam je tuj. Čeprav smo zatajili spomine na otroštvo in dom. Vseeno umiramo ob melodiji slovenske besede. Vsi. Ker smo pač Slovenci. Ker je smrt trenutek, ko ostanemo goli in nas odevajo samo čustva. V trenutku, ko umiramo, je konec vsakega sprenevedanja. In vsakega strahu pred življenjem. Samo besedo potrebujemo. In spomin na dom. Poln ljubezni in starodavnih besed.

Suzi Pertot

L. 2023 evropski zimski olimpijski festival

EYOF 2023 v FJK in Planici

Furlanija Julijska krajina bo – tudi s čezmejnimi sodelovanjem s Slovenijo – gostila evropski zimski olimpijski festival mladih Eyof 2023. Podpis dogovora o sinergiji krajevnih oblasti (z deželnim predsednikom Massimilianom Fedrigo na čelu) in organizatorjev dogodka so podpisali na srečanju v Trstu, ki so se ga udeležili tudi prvi mož italijanskega olimpijskega komiteja CONI Giovanni Malago', predsednik olimpijskih odborov evropskih držav Janez Kocijančič in predsednik organizacijskega odbora Eyofa Maurizio Duennhofer. Tekmovanje najboljših najstnikov (od 14. do 18. leta) s stare celine v trinajstih športnih panogah bo od 21. do 28. januarja 2023. Furlanija Julijska krajina je za šestnajsto izvedbo festivala štafeto prejela od Sarajeva. Tekme bodo na različnih prizoriščih (na Trbižu, Žlebeh, Piancavallu, Tablji, Zoncolanu, v Plodnu/Sappadi, Clautu in kraju Forni Avoltri), čezmejni oziroma mednarodni pridih pa bodo ponudili smučarski skoki v Planici in, kot kaže, najdaljše preizkušnje v teku na smučeh, ki naj bi šle preko meje v Ratečah. Otvoritev s svečanost bo v Trstu, sklepna v Vidmu. Iger naj bi se udeležilo okoli dva tisoč športnic in

športnikov. Prireditve si je močno želel predsednik deželnega olimpijskega odbora CONI Giorgio Brandolin. Nekdanji dolgoletni predsednik Olimpijskega komiteja

na članski ravni kot odrasli. Dežela bo v vidiku tega dogodka okrepila in posodobila športno infrastrukturo, ki bi lahko bila nato delno uporabna tudi za Zimske olimpijske igre

Slovenije Janez Kocijančič je ponudil roko za sodelovanje slovenskega olimpijskega gibanja, čeprav se v organizaciji ne vmešava oziroma vsiljuje, je povedal ob podpisu sporazuma. Zimski olimpijski festival evropske mladine prirejajo od leta 1993, ko je tekmovalje gostila Aosta. Na Eyofu se srečujejo številni mladi talenti, ki nato v dobri meri držijo obljube in se uveljavljajo tudi

2026 v režiji Milana in Cortine. Ko pa smo že pri športnih objektih, ob predstavitvi v Trstu je predsednik CONI Malago' obiskal tudi umetno ali plastično smučarsko progo pri Nabrežini in s tem počastil 50-letno dejavnost smučarskega Cluba Sci Club 70, ki stezo upravlja. Ugotavljal je, da je to za italijanske pojme edinstvena športna infrastruktura.

HC

S 14. strani

Ob 10. februarju

Ostaja vprašanje števila beguncev iz Istre, Reke in Dalmacije, ki se tudi z leti viša. Tudi v tem primeru niso bežali le tisti, katerih "edina krivda je bila, da so Italijani". V že omenjenem poročilu slovensko-italijanske komisije sicer števila vrženih v kraška brezna ni, vendar je na str. 63 slovenskega teksta najti te podatke: "Skupno je v povojnem času z istrskega ozemlja, ki je prešlo pod slovensko suverenost, odšlo več kot 27.000 oseb, ali z drugo besedo malone vse tamkajšnje italijansko prebivalstvo, hkrati pa tudi več tisoč Slovencev,

ki so se pridružili množici beguncev, v veliki večini Italijanov (novejše ocene se sučejo med 200.000 in 300.000 osebami) iz hrvaške Istre in Dalmacije, to je z območij pod hrvaško suverenostjo. Med Italijani, ki se niso odselili (8 % skupnega prebivalstva), je bilo največ starejših delavcev in kmetov, razumnikov iz levičarskih vrst in povojnih političnih priseljencev". In še: kaj pa če bi ugledne osebnosti z obeh strani meje predlagale, da se Bazovska fojba (šoht), kjer je po mnenju marsikoga končalo veliko žrtev in ob robu katere se zaradi tega prireja

ena izmed osrednjih spominskih svečanosti ob 10. februarju, odpre ter da se raziščejo še bližnja brezna, v kolikor to še ni bilo storjeno? Tako bi bilo možno precej natančno ugotoviti, koliko oseb je na tistem področju tragično izgubilo življenje, njihove ostanke pa z vso pieteto pokopati. O tem je v Primorskem dnevniku z dne 11. februarja odkrito spregovoril Igor Gabrovec, deželni svetnik stranke Slovenska skupnost, ki se je tudi takole izrazil: "Odkopati trupla, čeprav po 75 letih, ter poskusiti jim dati ime in istovetnost bi bilo znamenje spoštovanja njihovega človeškega dostojanstva. In, mogoče, za vse nas, ki smo še živi, in za mlajše generacije, majhen, a otipljiv znak sprave".

Na sprejemu pri županu dr. Klemnu Miklavčiču, v sredo, 12. februarja letos, so bili prisotni številni predstavniki slovenskih organizacij in društev v Italiji. Županu so predstavniki vseh večjih kulturnih, političnih in gospodarskih ustanov z Goriškega predstavili delovanje posameznih organizacij. Predvsem so izpostavili zaskrbljenost nad demografskim upadom in menjavo strukture prebivalstva v zamejstvu, mladi Slovenci zapuščajajo domače kraje v iskanju zaposlitve. Velike upe polagajo na prizadevanja Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje EZTS GO in na uspeh kandidature Nove Gorice v sodelovanju z Gorico za Evropsko prestolnico kulture 2025, s katero si obetajo močan gospodarski učinek. Župan dr. Klemen Miklavčič je nakazal, da je čezmejno sodelovanje ena od temeljnih političnih prioritet njegove koalicije.

ŠZ Soča - Pokrajinski turnir za najmlajše

ŠZ Soča je tudi letos pripravilo pokrajinski turnir za najmlajše. Dvanajst društev z Goriškega se je predstavilo s štiridesetimi ekipami, ki so tekmoval v treh različnih skupinah: spikeball white (letniki 2012-14), S3 green (letniki 2010-12), S3 red (letniki 2008-10). V nedeljskem popoldnevu je bilo odigranih kar 83 tekem! Sočani so se predstavili s šestimi ekipami. Vse nastopajoče in starše, ki so napolnili sovojenjsko telovadnico, je pozdravil predsednik odbojkarke zveze Fipav Paolo Mania'. Pokrovitelji turnirja so bili Zadruga kraška banka Trst Gorica, Fundacija Cassa di Risparmio di Gorizia in ZŠSDI.

Pogovor / Vera Vardjan, oblikovalka keramike

Ljubim življenje, naravo, dediščino, starejše ljudi in živali

Ime Vera Vardjan sem najprej zasledila na spletu. Takrat sem ravno prebrala knjigo brazilske zdravnice Glorie Polo Zadela me je strela. Kar se je zgodilo tej zdravnici, se mi je zdelo tako malo verjetno, da sem pomislila, da si je zgodbo kratko malo izmislila. Zakaj se kaj takega ne zgodi v Sloveniji, kjer lahko to preverim, sem se spraševala kot kak nejeverni Tomaž. Tako sem med brskanjem po spletu našla članek o Veri Vardjan. Pisala sem ji, naročila njeno knjigo, in kmalu sem jo tudi osebno srečala. Povabila sem jo tudi v Izolo, kjer je v knjižnici predstavila svoji knjigi, Med nebom in zemljo in Moč vere, kasneje pa je imela še razstavo keramike. Želela sem njene izkušnje in razmišljanja deliti tudi z bralci tega časopisa, zato sem jo povabila k pogovoru.

Gospa Vera, pozdravljeni. Morda bi nam za začetek povedali, od kod ste doma, kakšno je bilo vaše otroštvo in kako vas je zaznamovalo?

Prihajam s skrajnega juga Slovenije, natančneje iz Bele krajine. Po očetu in materi sem kar nekaj generacij domačin-ka.

Živela sem na vasi. Naša generacija je otroštvo preživljala precej svobodno. Na ta čas imam čudovite spomine, predvsem iz zgodnjega in predšolskega obdobja. Doma smo imeli različne živali. Vendar najbolj pristen stik sem imela s konji, zato sem veliko časa preživela z njimi. Od njih sem se veliko naučila, kar mi je pomagalo tudi kasneje v življenju.

Kdaj pa ste se prvič srečali s keramiko?

Z domačo in umetnostno obrtjo sem se uradno začela ukvarjati leta 1994. Nekaj let prej sem že tu pa tam kaj naredila.

Vsi vaši izdelki imajo certifikat. Bi nam povedali zgodbo o tem, kako ste prišli do prvega certifikata? To se je zgodilo v Obrtni zbornici Slovenije in spada med rokodelske in umetniške izdelke?

Za 35 izdelkov sem dobila certifikat. Ta potrjuje, da sodijo med domačo ali umetnostno obrt. Moj prvi izdelek je bil lončeni bas, staro evropsko glasbilo. Najprej sem ga naredila zase in ga postavila na kamin. Med druženji smo s prijatelji igrali nanj. Bilo jim je tako všeč, da so ga hoteli imeti tudi sami. Tako sem nekaj časa delala le za prijatelje. Po naključju je prišla do mene etnologinja in me napotila na obrtno zbornico, da ga dam v očno. Tam deluje strokovna komisija pod vodstvom strokovnjakov etnologov, slikarjev... Ko ocenijo izdelek, podajo mnenje, ali spada med izdelke domače in umetnostne obrti. Samo pozitivno ocenjeni izdelki so bili razstavljeni na bienalni razstavi in med njimi je bil tudi moj lončeni bas. Na moje veliko presenečenje je bila fotografija z mojimi lončenimi basi, ki so bili na razstavi, objavljena v časopisu Delo na prvi strani. To mi je dalo velik zagon in tudi potrditev, da sem na pravi

poti. Tako sem tudi obudila v življenje to prastaro glasbilo.

V komisiji, ki ocenjuje izdelke, so priznani strokovnjaki, med njimi etnolog, dr. Janez Bogataj. Verjetno vam je tako priznanje veliko pomenilo?

To mi je veliko pomenilo in je bilo tudi spodbuda za moje nadaljnje delo.

Med vašimi izdelki so živalske figurice, vrči in vrčki, pa tudi sončna kolesa. Morda bi nam o sončnih kolesih povedali kaj več?

Sončna kolesa so mi najbolj pri srcu in jih tudi najraje delam. V sebi imam praspomin na sončna kolesa. Podoba sončnega kolesa sem obudila preko sanj, v poznih devetdesetih letih prejšnjega stoletja, nato sem ga izrisala in izdelala iz gline. Trajalo je kar nekaj časa, da so sončna kolesa prišla na police moje galerije. Obiskovalci galerije se pogosto odločijo za nakup sončnih koles, saj so primerna kot darilo prijateljem in sorodnikom. Imajo tudi sporočilno vrednost. Ljudje so vedno verjeli, da sončno kolo ščiti stavbe, bivalne prostore in prinaša pozitivno energijo. Hkrati pa so bila lep okrasni element.

Za vrče in vse izdelke, ki so namenjeni uživanju hrane in pijače, pridobite še posebejno potrdilo. Čemu?

Vsi izdelki, narejeni iz gline, ki se uporabljajo v prehrani, morajo imeti potrdilo Zavoda

je večina teh izdelkov narejenih kot piščali.

Spominjam se časa, ko se je bližala trinajsta razstava domače in umetnostne obrti. Poklicali so me iz Obrtne zbornice Slovenije, da želijo nekaj mojih izdelkov za prihajajoči katalog, plakate in vabila. Njihova želja je bila, da pripeljem nekaj vodomcev in še drugih izdelkov. Prav vodomci so bili takrat izbrani za razpoznavni znak razstave. Bili so na prvi strani kataloga, na vseh plakatih in vabilih. V

enem od časopisov je bil objavljen naslednji članek:

“Katalog domače in umetnostne obrti, ki ga je oblikoval Studio za arhitekturo in oblikovanje Krog d. o. o., je dobil zlato medaljo na tekmovanju oblikovalcev z vsega sveta, Creativity 30, v ZDA. Na naslovnici kataloga so upodobljeni vodomci belokranjske mojstrice Vere Vardjan. Njeni izdelki so bili zastopani tudi na uspešnih razstavah slovenske domače obrti v ZDA na Japonskem in Dunaju”.

To se mi je zdela velika nagrada za moje delo. Vodomca sem idejno in oblikovalno zasnovala sama. Tudi on ima uporabno vrednost, saj sem ga naredila kot piščalko. Vodomec me je navdušil kot ptič, ki leti, se potaplja in plava pod vodo. Gudalo ali lončeni bas pa je staro evropsko glasbilo, ki sem ga obudila.

Pri keramiki pa ni potreben

ko delaš napake. Posvetila sem se izdelkom domače in umetnostne obrti. Moj dan se je začel zgodaj zjutraj in končeval pozno zvečer. Vedno sem delala po navdihu in z ljubeznijo. Takrat ne razmišljal o zaslužku, kar ljudje prepoznajo.

Navdih najdete v dediščini Bele krajine. Uporabljate belo, rdečo in modro barvo za vrče, več barv za sončna kolesa, živali pa imajo vsaka svojo barvo. Med živalmi je zanimiv konj, pa tudi samorog. Če se prav spomnim, imate do konjev poseben odnos. Ta izvira še iz vašega otroštva in neke legende ...

Navdih za svoje izdelke najdem v bogati kulturni dediščini domačega in širšega slovenskega okolja, saj so rdeča, bela in modra tudi slovenske barve. Nočem se omejevati samo na Belo krajino. Imam poseben odnos do konjev, ki so mi prirasli k srcu že v mladosti. Doma smo imeli konja, ime mu je bilo Sokol. Bil je sive barve, po telesu pa je imel približno tri centimetre velike temne pike. Bil je poseben tudi zato, ker so mu vile pletle kite. Stari oče je dejal, da so to posebni konji, ki jih imajo vile rade. Nikoli niso ne videli ne izvedeli, kdo mu plete kite iz grive. Sokolu je

nekdo spletal skrivnostno čudovito kito. To se je vedno dogajalo ponoči. Ko so domači zjutraj prišli v hlev, so bili začuden. Veliko so govorili o tem, in ko so se govorice ravnopoglele in so pozabili na kite, jih je v hlevu zopet čakalo presenečenje.

Vaši izdelki so primerni za spominke, darila, poslovna darila, okras, za uporabo ... Kupci pa menda prihajajo kar od vsepovsod ...

Izdelki s certifikatom domače in umetnostne obrti, kot so gudalo, lončeni bas, vodomec, vrček za vodo ali pa sončno kolo - znak, ki so ga ljudje nekoč risali po cerkvah, hišah, skednjih in zibkah v veri, da prinaša pozitivno energijo in varuje stavbo - so opisani v številnih turističnih katalogih po svetu. Tako se mnogi tujci ustavijo pri meni, ker so moje izdelke videli v katalogu, še več pa je tistih, ki jim je kdo povedal zame. Nekoč je prišel neki italijanski novinar, nakupil izdelke in jih odnesel s seboj na Aljasko. Mnogi so kak izdelek dobili kot poslovno darilo, nato pa še sami prišli kaj kupit. Najbrž res ni kraja v Sloveniji, kjer ne bi bilo kakšnega mojega izdelka, se pa zavedam, da množičen obisk ni pravo merilo kakovo-

sti. Verjetno je malo držav na svetu, kamor niso prispeli moji izdelki.

Ukvarjate se tudi z izdelovanjem krem iz industrijske konoplje. S tako kremo ste si pozdravili brazgotine, ki so bile posledice udara strele. Bi nam morda o tem kaj povedali?

Leta 2012 me je zadela strela. Pol leta sem ležala v bolnišnici opečena in skoraj negibna. Dva meseca sem bila na rehabilitaciji v Soči in leto in pol sem imela rane po celem telesu. Ko so se rane zacelile, so nastale močne in trde brazgotine. Po treh letih sem doma posejala konopljo in iz olja naredila kreme. Po dveh letih in pol mazanja s kremo so brazgotine izginile. Konoplja je zelo stara in divja rastlina in ima moč. Ljudje so verjeli v njeno zdravilno moč in so jo včasih uporabljali za veliko stvari. Tudi jaz verjamem v njeno moč.

Dva belokranjska hisa ste rešili pred uničenjem ... Bi nam o tem kaj povedali?

Pred trinajstimi leti sta v bližnjih vaseh stala še dva, krepko čez dvesto let stara hisa, zadnja primerka te vrste. His je majhna hiška z eno sobo in posteljo. V njih so nekoč spali mladoporočenci, za nekaj časa, ali pa fantje. Ko sem

ostalo sem financirala iz lastnih sredstev. Veliko sem tudi sama postorila z delom, pri katerem so mi nekaj malega pomagali tudi sorodniki.

Kako se vam zdi, da je pri nas poskrbljeno za dediščino? In kakšna je vloga spomeniškega varstva, države, muzejev in posameznikov v skrbi za našo dediščino?

Lahko bi veliko bolje poskrbeli za našo kulturno dediščino. Ogromno stvari je propadlo in so ljudje iz nevednosti skurili. Menim, da ozavešeni lastniki najboljše poskrbijo za svojo dediščino, a so premalo pri tem podprti.

Ste tudi velika ljubiteljica platna. Veliko veste o lane-nem in konopljinem platnu. V Beli krajini je le še malo ljudi, ki se s tem ukvarjajo, ali jih sploh ni več. In vendar bi bilo smiselno ta tradicionalna znanja oživiti, še preden umrejo zadnji ljudje, ki so poznali postopke pridobivanja platna. Ste morda naleteli na koga, ki bi se želel tega naučiti in se s tem tudi poklicno ukvarjati? Današnja oblačila so namreč narejena iz tako slabih materialov, da se jih niti predelati ne da več. Lahko jih samo še zažgejo in tako bodo kmalu izginili tudi zabojniki, namenjeni zbiranju rabljenih oblačil.

Zanimam se predvsem za konopljo, ki so jo v Beli krajini pridelovali še v poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja. V moji bližini je družina, ki ima še platno iz konoplje, ki so jo sami pridelali in obdelali. Sam postopek je zapleten in naporen. Nekoč so bile družine velike in vsi skupaj so delali in znanje prenašali iz generacije v generacijo. So določeni postopki, ki jih je v vsaki vasi znala narediti samo ena oseba. Tega se ne da kar tako naučiti. Spomnim se, da so v moji mladosti izdelovali tudi vrvi iz konoplje. V tujini v gradbeništvu že uporabljajo konopljo za izolacijo. V zadnjem času se je nekaj naredilo preko raznih projektov. Vendar so bili to samo projekti, in ko se zaključijo, je konec. Sodobno opremo bi se dalo marsikaj narediti, vendar bi bil potreben finančni vložek, saj v tujini jim to že kar uspeva.

Vaše življenje je tako zanimivo, razgibano in bogato, in področja, s katerimi se ukvarjate, in sploh tista, ki so predmet vašega zanimanja, so tako obširna, da jih težko ulovim v kratek intervju. Čisto zagotovo sem izpustila marsikaj, kar bi še želeli deliti z našimi bralci. Pa vam prepuščam besedo...

Ljubim življenje, naravo, dediščino, starejše ljudi in živali. Imam občutek, da sem z vsem tem povezana. Nikoli ne bi smeli pozabiti modrosti prednikov, ki nam s svojim znanjem skrajšajo pot, da ne tavamo in ne iščemo. Blizu so mi pravljice in pravljčna bitja.

Gospa Vera, hvala za zanimiv pogovor in veliko veselja pri ustvarjanju še naprej.

Hvala tudi vam.

Špela Pahor